

Hvordan kan man forstå disippelskap i samtidens norske kontekst, på basis av etterfølgelsestekstene i Det nye testamentet?

Einar Halleraker

VID vitenskapelige høgskole

Stavanger

Masteroppgave

Master i teologi og religionsstudier

Antall ord: 27 499

13. mai 2022 – kl.13.00

Opphavsrettigheter

Forfatteren har opphavsrettighetene til oppgaven.
Nedlasting for privat bruk er tillatt.

Sammendrag

I denne besvarelsen har jeg sett nærmere på hvordan man kan forstå disippelskap i en postmoderne kristen kontekst i Norge. For å oppnå dette så har jeg:

(1) sett nærmere på den historiske konteksten for disippelskap og analysert hvilke mønster for disippelskap som finnes i NT, (2) etterspurt en kort refleksjon fra noen kirkeledere i Norge om deres tanker angående disippelskap, (3) analysert tankene til sentrale teologer og forskere innenfor fagområdet disippelskap, (4) vurdert hva som er den postmoderne tidsforståelsen, teologers utleggelse og samtidens norsk-kristne kontekst og (5) analysert disippelskapsforståelsen i lys av samtidens kontekst og presentert en definisjon for hvordan å forstå disippelskap i en postmoderne norsk-kristen kontekst.

Et sentralt funn er at disippelskap er vanskelig å definere på en enkel måte i lys av at det er mange forskjellige tolkninger av disippelskapsbegrepet i NT og blant teologer. Det er interessant å se at det finnes argumenter for å si at disippelskapet har endret seg noe, fra å forlate alt, til å kunne ha eiendom, familie og arbeid, etter at Jesus ble tatt opp til himmelen, samtidig som det likevel tydelig kan pekes på elementer som skal være til stede i livet til en disippel basert på tekster i NT og teologers tolkning av disse.

I vår postmoderne kontekst fremstår disippelskap som sentralisert rundt nestekjærlighet og individets selvrealisering. Enkelte sentrale element av disippelskap, slik som villighet til lidelse, evangelisering og omvendelse, har vår tid mindre fokus på det enn NT og teologers tolkning av tekstene der skulle tilsi.

Nøkkelord:

Disippelskap, etterfølgelse, postmodernisme, sekularisme, praktisk teologi, Larsson, Longenecker, Bonhoeffer.

Abstract

In this thesis, I have looked closer at how to understand discipleship in a postmodern Christian context in Norway. To this end I have (1) looked closer at the historical context of discipleship and analyzed the patterns of discipleship found in the NT, (2) requested a brief reflection from some church leaders in Norway on their thoughts regarding discipleship, (3) analyzed the thoughts of key theologians and scholars within the field of discipleship, (4) assessed what the postmodern theologians' interpretation of discipleship is in the contemporary context, (5) analyzed and presented a definition of how to understand discipleship, in light of the contemporary context of a postmodern Norway.

A key finding is that discipleship is difficult to define in a simple way, because there are many different interpretations of the concept of discipleship in the NT and among theologians. There are arguments to say that the discipleship has changed somewhat, from leaving everything, to be able to have property, family, and work, after Jesus was taken up to heaven, while it can still be clearly pointed out that elements of discipleship are to be present in the life of a disciple, based on the NT texts and theologians' interpretation of these.

In our postmodern context, discipleship appears to be centralized around love of one neighbor and the individual's self-realization. Some key elements of discipleship, such as willingness to suffer, evangelize, and repentance, have in our time been less highlighted than the NT texts and theologians' interpretation of these texts would suggest.

Key words:

Discipleship, follow, postmodernism, secularism, practical theology, Larsson, Longenecker, Bonhoeffer.

Forord

Jeg opplever disippelskapsforståelsen i vår tid som vag og mangfoldig. Derfor mener jeg at det er behov for en utleggelse om hvordan man kan forstå disippelskap i vårtids kontekst. Mitt ønske har ikke vært å definere disippelskap en gang for alle, men heller å se nærmere på dette i lys av Det nye testamentet og anerkjente teologers bidra på dette fagfeltet. Det er mitt ønske presentere en akademisk forståelse av disippelskap i lys av Det nye testamentet inn i en tid hvor Bibelens autoritet anses å være utfordrende å forholde seg til.

I arbeidet med denne besvarelsen så ønsker jeg å takke min veileder Ernst Baasland for hans hjelp i å navigere disippelskapets tolkning i Det nye testamentet. I tillegg ønsker jeg å takke min forlovede Frida, som har vært en utrolig god støtte og hjelp som også har hjulpet med å lese gjennom masteren midt i bryllupsplanlegging og flytting. Dette semesteret har vært innholdsrikt, med flytting to ganger og et bryllups som skjer en uke etter innlevering. Jeg kunne aldri klart alt dette uten støtte fra venner, familie og Gud.

«Da trådte Jesus fram og talte til dem: «Jeg har fått all makt i himmelen og på jorden. Gå derfor og gjør alle folkeslag til disipler: Døp dem til Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn og lær dem å holde alt det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende.»» (Matt 28,18-20)

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1: Innledning	6
1.1 Bakgrunn	6
1.2 Problemstilling og avgrensning	7
1.2.1 Definisjon og forståelse for disippelskap	7
1.3 Metode og oppbygging	8
1.4 Den hermeneutiske utfordringen	10
1.5 Med Jesus som bakteppet: Å følge etter mesteren	12
1.6 Disippelskapets vaghet: En utfordring i forståelsen av dette begrepet i vår tid	13
Kapittel 2: Historisk del	15
2.1 Forståelse av disippelskap i NT: Den jødisk-hellenistiske konteksten	15
2.2 Begreper for disippelskap	16
2.2.1 <i>ἀκολουθέω</i>	17
2.2.2 <i>ὀπίσω</i>	17
2.2.3 <i>μαθητής</i>	17
2.2.4 <i>μιμῆσθαι</i>	18
2.2.5 <i>μιμητής</i>	18
2.2.6 <i>μαθητεῦω</i>	18
2.3 Edvin Larsson: Disippelskap og etterfølgelse	19
2.3.1 <i>Lidelse i etterfølgelse</i>	22
2.3.2 <i>Etterfølgelsens karakter i Johannes</i>	23
2.3.3 <i>Etterfølgelse som imitasjon av den jordiske Jesus - ἀκολουθεῖ</i>	23
2.3.4 <i>Paulus og etterfølgelsesforståelsen etter Jesu død</i>	24
2.3.5 <i>Etterfølgelse i Hebreerbrevet og 1.Petersbrev</i>	26
2.3.6 <i>Disippelskap og etterfølgelse: Refleksjon</i>	27
2.3.7 <i>Etterfølgelsestankens betydning for det europeiske mennesket</i>	28
2.3.8 <i>Etterfølgelse i en post-apostolisk tid: et historisk tilbakeblitt</i>	30
2.3.9 <i>Etterfølgelse i NT i eksegetisk perspektiv</i>	31
2.4 Definisjonen av disippelskap i NT: Fernando F. Segovia	32
2.5 Vandrerradikalerne: Et litteratursosiologisk perspektiv: Gerd Theissen	34
2.6 Disippelskapsforståelsen i NT: Ulike aspekter	39
2.6.1 <i>Markusevangeliet</i>	39
2.6.2 <i>Lukasevangeliet og Apostelgjerningene</i>	41
2.6.3 <i>Johannes-tradisjonen – Det fjerde evangeliet og brevene</i>	42
2.6.4 <i>Disippelskap i 1. og 2. Korinterbrev</i>	43
2.6.5 <i>Disippelskap i Filipperbrevet</i>	47
2.6.6 <i>Disippelskap i 1. Petersbrev</i>	49
2.6.7 <i>Matteus og Bergprekenen</i>	52
2.7 Kort oppsummering: Hvordan å forstå disippelskap i NT?	53
Kapittel 3: En samtidsforståelse av disippelskap: innsikt fra norske kirkeledere	55
3.1 Kirkens ledere om disippelskap	55
3.1.1 <i>Spørsmålene</i>	55
3.1.2 <i>Vitenskapelig metodikk</i>	55
3.2 Svar på spørsmålene	56
3.2.1 <i>Anne Lise Ådnøy – Biskop i Stavanger bispedømme</i>	56
3.2.2 <i>Stefan Emmerhoff – Domprost i Stavanger Bispedømme</i>	56
3.2.3 <i>Mona Dysjeland Gjesing – Sokneprest Grødem kirke</i>	56
3.2.4 <i>Erik Varden O.C.S.O – Katolsk biskop i Trondheim</i>	57
3.2.5 <i>Egil Elling Ellingsen – Daglig leder og pastor i IMI-kirken</i>	57
3.2.6 <i>Knut Holter – Professor ... ved VID vitenskapelige høgskole</i>	57
3.2.7 <i>Helge S. Gaard – Generalsekretær i Det Norske Misjonsselskap (NMS)</i>	58
3.2.8 <i>Andreas Nordli – Hovedleder i Ungdom i Oppdrag</i>	58
3.2.9 <i>Thomas Wilhelmsen – Rektor Acta Bibelskole</i>	59
3.3 En kort refleksjon i møte med svarene	59

Kapittel 4: Disippelskap og etterfølgelse i nyere tid	62
4.1 Introduksjon	62
4.2 Den postmoderne konteksten	62
4.2.1 <i>Metamodernisme</i>	63
4.2.2 <i>Et sekulært samfunn?</i>	64
4.2.3 <i>Situasjonen for de unge voksne i Europa og Norden</i>	66
4.3 Å være kristen i den norske konteksten: Hvordan er det å være troende i dag?	68
4.4 Etterfølgelse i den moderne tid – hva Bonhoeffer har å lære oss	70
4.4.1 <i>Billig nåde – Et varselsrop</i>	71
4.4.2 <i>Lidelse i etterfølgelse</i>	71
4.5 Lesslie Newbigin og møtet med det postmoderne samfunnet	73
4.5.1 Newbigin i lys av den nordiske konteksten	74
4.6 Michael Green: Disippelskap i ut-dimensjonen - evangelisering i ulike kontekster	75
4.7 Knut Tveitereid – forståelsen og tolkningen av disippel-begrepet	77
4.8 Eugene H. Peterson: lang lydighet - disippelliv i en øyeblikkskultur	78
4.9 Mark Scandrette: Jesusveien	79
4.10 Kontekstuell teologi – Bibelen og erfaringen	82
Kapittel 5: Analyse – Hvordan kan vi forstå disippelskap i vår samtid i Norge?	86
5.1 Kontekstualisert: Fortidens disippelskap møter nåtidens disippelskap	86
5.2 Hvordan forstå disippelskap i vår tid?	86
5.3 Disippelskap: En definisjon i vår tid	89
Kapittel 6: Avslutning	92
Sluttord	92
Litteraturliste	94
Vedlegg 1	102
Vedlegg 2	113

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Jeg begynte teologiutdanningen min med et ønske om å fordype meg i praktisk teologi ettersom jeg er engasjert i menighetsliv og har vært aktiv i kristen tjeneste i over 10 år nå. Utenom studiene så leder jeg et huskirkefellesskap og har vært med på flere plantinger av nye huskirkefellesskap på grunn av vekst siden oppstarten for snart åtte år siden. I tillegg så jobber jeg på Acta bibelskole i Stavanger som timeunderviser og gruppeleder. Gjennom alt så har disippelskap vært en av mine hjertesaker, og jeg opplever at Gud har gitt meg et kall til disippelgjøring, spesielt for unge voksne.

I løpet av årene i kristen tjeneste så har en ting blir meget tydelig: det er vanskelig å definere hva disippelskap *faktisk* innebærer i vår tid. Dette har blitt tydelig for meg etter å ha mottatt utallige spørsmål troende i forskjellige livsfaser. Jeg har tatt imot elever på bibelskolen til sjelesorgsamtaler, der de gråter fordi de ikke visste om de var gode nok etterfølgere av Jesus. Jeg har pratet med eldre troende som har tvilt på deres egen innsats som disipler. Noen har uttrykt en overbevisning om at gjerninger og disiplin ikke hører hjemme i troen. Andre har brent seg ut i tjenesten for Jesus. En nær venn valgte å gi avkall på troen etter et langt liv i etterfølgelse på grunn av usikkerhet rundt hva det faktisk innebar å være en disippel. Listen er lang. Jeg har hatt utallige prater over en kopp kaffe med nære og fjerne om trosliv. Gjennom disse samtalene har jeg blitt mer og mer overbevist om at mange troende i dag ikke har et klart bilde av hva disippelskap er.

I første omgang antok jeg at dette kom ut fra vår postmoderne tidsforståelse og at relativismens innflytelse hadde gjort forståelsen av hva disippelskap innebar utydelig og vag. Men det har vist seg å være mer komplisert enn som så. Min opplevelse er at mange troende, inkludert meg selv, har veldig forskjellig opplevelse av begrepet «disippel». Min egen kristenkontekst er noe variert. Jeg vokste opp i en pinsekarismatisk kirke i Stavanger-området, men i ungdomstiden så tok jeg mer avstand til troslivet. Det ble for krevende å være en troende. Men da jeg møtte en ungdom som levde et kristenliv som på alle måter var svært spennende og inviterende – ettersom personen strålte av kjærlighet og glede - så fikk jeg nytt håp og tro på det kristne livet. Dette ledet meg til en reise av å oppdage hva det innebærer å faktisk være en kristen.

I første omgang gikk jeg på Ansgar bibelskole på Hånes, men dette ble ikke nok for min del, og etter å ha vært engasjert i Misjonskirken og vært ettåring i regi av Stavanger Misjonskirke så oppdaget jeg Acta bibelskole. IMI-kirken har siden da vært mitt åndelige hjem, samtidig som jeg har jobbet i Den norske kirke (heretter Dnk) på Grødem som ungdomsarbeider for en periode. I tillegg har jeg god kjennskap til Laget (Norges Kristelige Student, og Skoleungdomslag - NKSS), Kristen idrettskontakt (KRIK), Ny Generasjon og Ungdom i Oppdrag (UiO). Jeg opplever meg selv som en konservativ kristen, og dette bærer selvsagt et preg i min forståelse av disippelskapet, noe som jeg ønsker å ta på alvor, men også være klar over i besvarelsen. Årsaken til at jeg nevner dette er for å fremheve at jeg har vært til stede en variert og mangfoldig del av kristenlandskapet for ungdommer og unge voksne i Norge og har hatt mange prater om disippelskap i forskjellige settinger. Så langt er min observasjon at forståelsen av disippelskap er varierende fra person til person – samtidig som svært få klarer å si med enkle ord hva disippelskap innebærer i vår tid.

Dette gjorde at jeg ønsket å se nærmere på hva Det nye testamentet (NT) beskriver som disippelskap i praksis, og hva dette innebærer for den troende i hverdagen. Men dette viste seg også å være utfordrende. Når jeg da i tillegg fant Knut Tveitereid sin doktorgradsavhandling som tok opp problematikken rundt vaghet i forståelsen og tolkningen av disippelskap, så kjente jeg et sterkt ønske om å sette meg mer inn i problematikken. Derfor landet jeg på å velge denne problemstillingen: Hvordan kan man forstå disippelskap i samtidens norske kontekst, på basis av etterfølgelsestekstene i NT?

I en teologisk verden med mange røster og meninger så ønsker jeg å unngå å gå for dypt og ende opp med en komplisert teori. I stedet er målet mitt å fremstille det kompliserte og vanskelige på en enkel måte. Jeg tror at disippelskap er noe som har blitt så vagt og svevende at man ikke tør å si noe konkret og enkelt om dette i fare for å si noe feil. Derfor er denne besvarelsen mitt bidrag til å kunne si noe konkret og forståelig – basert primært på Bibelen, men også tradisjonen - om hvordan man kan forstå disippelskap i vår tids kontekst.

1.2 Problemstilling og avgrensning

Når man skal gjøre en studie av disippelskap i NT så er det mange faktorer å ta hensyn til. Det blir ikke mulig å gjennomgå alt Bibelen eller tradisjonen har å si om tematikken. Dermed blir enkelte avgrensninger helt avgjørende for å legge grunnlaget for hvordan å vurdere disippelskap og forståelsen av dette. Oppgaven vil ta utgangspunkt i problemstillingen:

Hvordan kan man forstå disippelskap i samtidens norske kontekst, på basis av etterfølgelsestekstene i Det nye testamentet?

I første omgang skal jeg å se nærmere på historikken og teologien rundt forståelsen av disippelskap og etterfølgelse. I den sammenheng har jeg valgt å analysere og presentere flere sentrale teologer og akademikere innenfor den teologiske utleggingen om disippelskap i NT. I neste vil jeg gjennomgå sentrale forståelser av disippelskap i NT, da med spesielt fokus på evangelienes fremstilling av etterfølgelse. Det vil ikke være mulig å gjennomgå alle NT tekster om disippelskap. Derfor vil det heller gjøres en helhetlig vurdering på grunnlag av teologien og Skriften i hvilke vers og bøker som inkluderes.

I tillegg har jeg valgt å se bort fra tekster som omhandler gudstjenesten og sakramentene som del av disippelskap. Årsaken er at disse sentrale aspektene av disippelskap er allerede er godt til stede gjennom gudstjenestelivet – mens besvarelsens hovedansvar er rettet mot hvordan man forstår disippelskap, da i lys av hverdagen mellom gudstjenestene. Jeg har i all hovedsak valgt å vektlegge de NT-tekster som gjør seg gjeldende i den teologiske forståelsen om disippelskap, samt prøvd å fremheve en helhet ut fra Bibelens mange aspekter på hvordan å forstå kristen disippelskap.

1.2.1 Definisjon og forståelse for disippelskap

Problemstillingen jeg har valgt krever at jeg forsøker å definere disippelskap. Dette innebærer å etablere en definisjon for disippelskap som utgangspunkt for å si noe om det inn i vår samtids kontekst. Denne definisjonen vil ha et praktisk utgangspunkt ettersom problemstillingens kjerne kommer ut fra hvordan man skal forstå disippelskap i hverdagen. Det er her denne besvarelsens tyngde mot praktisk teologi gjør seg gjeldende, selv om praktisk teologi i sin kjerne handler om å sette systematisk teologi i praksis.¹ Denne besvarelsen vil presentere én definisjon og forståelse av disippelskap, basert på en grundig gjennomgang av både Bibelgrunnlaget og den teologisk-tradisjonelle forståelsen av disippelskap.

1.3 Metode og oppbygging

¹ Alister McGrath, *Christian theology; an introduction* (West Sussex: Wiley Blackwell, 2017), 92-93.

Denne besvarelsen inneholder fremlegging og analyse av litterære kilder og derfor jeg vil anvende en hermeneutisk metode. Hermeneutikk kan sies å være kunsten å forstå og å gjøre seg forstått. Mens kunnskap innebærer å stille spørsmålet hva, innebærer hermeneutikken mer å stille spørsmålene hvorfor og hvordan.² Den tyske filosofen Martin Heidegger (1889-1976) var professor og mentor til Hans-Georg Gadamer (1900-2002) som var en anerkjent hermeneutiker.³ Heideggers forståelse av hermeneutikk kan beskrives slik: «Interpretation, in other words, is intrinsically guided by my present concerns, by the desire to hear an announcement that pertains to my own situation.»⁴

Dette er også formålet med denne besvarelsen. Å fortolke disippelskap inn i vårtids postmoderne kontekst, basert på en hermeneutisk analyse av Bibelen og teologiske skrifter, samt i vurdering av vår egen tids kontekst.

Disippelskap kan sies å være en studie av to felt:

(1) Teologi i academia: forskning og debatter om nøye gjennomtenkte teorier og drøftinger.

(2) Teologi i praksis: «der ute»-applisert disippelskapsteologi. Lokal og kontekstuell.

Forskjellene på disse to i forståelsen av disippelskap gjør at vagheten rundt en felles forståelse øker.⁵ Når det gjelder denne besvarelsen så blir teologi i praksis, med andre ord en praktisk teologisk forståelse, den primære forståelsen som jeg er ute etter, da i den norske konteksten.

Kapittel 2 tar for seg den historiske delen. I dette kapitlet vil jeg kort gjøre rede for den historiske forståelsen av disippelskap i den jødisk-hellenistiske konteksten, samt utlegge en enkel begrepsforklaring rundt sentrale begreper for disippelskap som anvendes i NT. I 2.3 tar jeg for meg en av hovedskikkelsene for forståelsen for etterfølgelse i NT, Edvin Larsson. I dette segmentet vil jeg utlegge Larssons syn og forståelse av disippelskap og etterfølgelse fra forskjellige aspekter og utgangspunkt. I tillegg vil jeg inkludere Fernando F. Segovia, samt Gerd Theissen. I siste del av kapittel to vil jeg se nærmere på hvordan disippelskap forstås i noen av de sentrale brevene og evangeliene, da med spesiell vektlegging på bøker som har et tydelig disippelskaps og etterfølgelses fokus.

² Jens Zimmermann, *Hermeneutics* (Oxford: Oxford university press, 2015), 1-2.

³ Lars Steinar Hauge og Bjørn Holgernes, *Vitenskap og språk* (Kristiansand: Høyskoleforlaget AS, 2005), 89.

⁴ Zimmermann, *Hermeneutics*, 5.

⁵ Knut Tveitereid, *Pragmatics of discipleship. A study of ambiguity on strategic level in norwegian Christian youth organizations* (Stavanger: Misjonshøgskolens Forlag, 2015), 27.

Kapittel 3 tar for seg hvordan man kan forstå disippelskap i den norske samtidskonteksten. I dette kapittelet har jeg invitert flere kirkeledere i Norge til å komme med korte kommentarer om disippelskap gjennom noen få korte spørsmål. I første del vil jeg presentere spørsmålene og deres relevans og representativitet med hensyn til hvem som svarte. Etter dette vil jeg videre presentere noe av det de svarte og til slutt komme med en refleksjon til slutt.

Kapittel 4 tar for seg disippelskap og etterfølgelse i nyere tid, hvor det postmoderne samfunn vektlegges. I første delen vil jeg gjøre en analyse av vår tids forståelse. I de påfølgende delkapitlene vil jeg presentere og diskutere flere relevante teologers bidrag til forståelse av disippelskap og etterfølgelse i lys av postmodernismen.

Kapittel 5 vil omhandle en analyse og drøfting om hvordan man kan forstå disippelskap i vår samtid i Norge. Her vil jeg samle trådende fra resten av besvarelsen og sette ord på hva etterfølgelse av den opphøyde Kristus faktisk innebærer i vår tid. I tillegg vil drøfte hvorvidt man bør basere denne forståelsen gjennom Bibelen, konteksten eller begge deler. I siste del skal jeg gjøre et forsøk på å definere disippelskapsforståelsen inn i vår tids kontekst og hva dette kan innebære rent praktisk for den troende i dag.

Kapittel 6 er det avsluttende kapittelet hvor hele besvarelsen oppsummeres kort.

1.4 Den hermeneutiske utfordringen

Ettersom denne besvarelsen tar for seg en tolkning og forståelse av Bibelens tekster, samt teologiske tekster fra forskjellige teologer som har skrevet inn i ulike kontekster så krever det en metode i analysen og drøftingen. Den tyske filosofen Wilhelm Dilthey (1833-1911) og flere andre filosofer på 1800-tallet prøvde å anvende en metode i åndsvitenskapene for å kunne forstå fortiden gjennom datidens tekster.⁶ Dette var noe Gadamer sa seg uenig med. Han hevdet at det ikke var mulig å fullstendig forstå fortidens forfattere. Dette er vesentlig for denne besvarelsen ettersom fortidens tekster i Bibelen og i teologien presenteres og fortolkes gjennom egne og andres forståelser av dem.

Hvis man følger Gadamers tanke om hermeneutikk så må man forstå at all fortolkning preges ut fra ens egen *situatedness*⁷ - altså ens egne «briller» i hvordan man forstår og fortolker en

⁶ Thomas Krogh, *Historie, forståelse og fortolkning. De historisk-filosofiske fags fremvekst og arbeidsmåter* 4. utg. (Oslo: Gyldendal, 2003), 240.

⁷ Situatedness handler om å være plassert sin egen konteksts forståelse, dvs. miljø, arv, kultur osv. Ens plassering i den historiske, geografiske og kulturelle kontekst. Zimmermann, *Hermeneutics*, 52.

tekst. Til forskjell for den tidligere filosofen Rene Descartes, som derimot mente at man kunne kvitte seg med sine egne kontekstuelle «briller» og forstå noe fra et helt objektivt standpunkt, så mente Gadamer at man alltid er preget av sin egen kontekst. Han uttrykte: «Det finnes ingen sikker begynnelse, ikke noe fast og trygt grunnlag for all forståelse, som vi kan stå på før vi begynner med å forstå.»⁸

Jeg legger i det videre til grunn Gadamers syn ettersom jeg sier meg enig med Gadamer at man må innse at det ikke er mulig å forstå en tekst uten påvirkning av ens egen kontekstuelle situatedness. Så når man da skal prøve å forstå tekster så må man ta utgangspunkt i ens egen *situatedness*, samtidig som man må være åpen for kritikk og korrigerende i møte med sine egne *fordommer*.⁹ Kritikken anses i denne konteksten å være anerkjente teologer, som utgjør en kilde og hjelp til fortolkning.¹⁰ Denne kritikken og korrigeringen av ens egne fordommer kommer tydelig frem i den hermeneutiske sirkelen¹¹ hvor det pekes på forbindelsen mellom det som fortolkes og den konteksten som det fortolkes i.¹²

Denne fortolkningen er et viktig ledd i besvarelsen ettersom Gadamer fremmet det faktum at tekstfortolkning, da også av Bibelens tekster, ikke var ment til å fortolkes ut fra kun ens egen innsikt og forståelse. Fortolkning måtte lene seg på rammer, som da bestod av kontekstforståelse, kritikk – gjennom kritikk fra andre fagkyndige og den hermeneutiske sirkelens justering på den som skal fortolke. I tillegg fremmer Gadamer viktigheten av å forstå spørsmålet som teksten stiller leseren: «I virkeligheten kan man bare forstå en tekst hvis man forstår det spørsmålet som den er et svar på.»¹³ Dette innebærer å forstå hvorfor teksten i det hele tatt ble til. Dette anser jeg som meget relevant ettersom flere av NT sine tekster bærer et normativt preg, rettet mot tidsaktuelle utfordringer som kan stå i fare for å kontekstualiseres bort i vår egen samtid.

Det siste kriteriet for god fortolkning er å ta hensyn til det holistiske kriteriet. Hvis man sitter med en fortolkning av en del av en tekst som ikke henger sammen med tekstens helhet, så kan dette være et tydelig tegn på at man ikke har forstått teksten.¹⁴ Dette er sentralt i

⁸ Krogh, *Historie, forståelse og fortolkning*, 243.

⁹ Fordommer hos Gadamer handler om ens egen forutsetning til å forstå noe, altså ens egen situatedness. Det betyr ikke i denne konteksten noe negativt, men heller en nøytral forutsetning av forståelse. Krogh, *Historie, forståelse og fortolkning*, 244.

¹⁰ Krogh, *Historie, forståelse og fortolkning*, 245.

¹¹ Den hermeneutiske sirkelen er en måte man forstår forståelsens prosess på. Krogh, *Historie, forståelse og fortolkning*, 246.

¹² Nils Gilje og Harald Grimen, *Samfunnsvitenskapens forutsetninger* (Oslo: Universitetsforlaget AS, 1993), 153.

¹³ Hans-Georg Gadamer, *Truth and method* (New York: Crossroad Publishing Company, 1975), 352.

¹⁴ Gilje og Grimen, *Samfunnsvitenskapens forutsetninger*, 158.

forståelsen av NT-tekster ettersom Bibelen leses av kristne i en helhet som Guds inspirerte ord til menneskeheten.¹⁵ Dette innebærer at selv om en leser i dag og en disippel fra den første kirken ikke ville forstå den samme teksten likt, ligger det likevel en felles forståelse til grunn – nemlig tradisjonen.¹⁶ Med dette ligger det et tydelig forsvar mot relativismens¹⁷ fortolkning av en tekst. Dette er ifølge Gadamer en feilaktig måte å fortolke tekster.¹⁸ I tillegg mente Gadamer at bibelske tekster, såkalte eminente tekster, krevde en nøysom fortolkning på grunn av deres religiøse kontekst og sannhetsutsagn.¹⁹

Oppsummert så kan man si, basert på Gadamer, at en god hermeneutikk ikke alene baserer seg på en subjektiv forståelse av en tekst, men inneholder disse elementene:

- (1) En holistisk forståelse av teksten i dens større kontekst.
- (2) Å vite hvilket spørsmål teksten ønsker å besvare i sin tids kontekst.
- (3) Å søke visdom hos fagkyndige og la deres kritikk justere ens forståelse.
- (4) Å innse at man ikke kan ende opp med en perfekt eller fullkommen forståelse av fortidens tekster, men at man likevel kan nærme seg forståelsen av dem.

Jeg er klar over at min egen situatedness innebærer at jeg som konservativ kristen har en tendens til å forstå bibelske tekster i lys av en konservativ forståelse av disse. Samtidig ønsker jeg å være åpen for kritikk og justering fra teologer og forskere som har studert Bibelen nøye idet jeg forsøker å definere disippelskap i en postmoderne norsk kontekst.

1.5 Med Jesus som bakteppet: Å følge etter mesteren

Disippelskap i en kristen kontekst innebærer å ha en relasjon til læremesteren Jesus Kristus. Man er ikke en disippel hvis man ikke har en læremester. Den troende er ikke disippel på grunn av egne gjerninger, slik som Paulus påpeker når han skriver at frelsen skjer kun gjennom nåden (Ef 2,8-9). Den troende er en disippel i kraft av Jesu død og oppstandelse, og valget om å følge Sønnens vei – som er gjort til eksempel ved livet på jorden gjennom Jesu tjenersinn og villighet til å legge ned sitt eget liv. Jesus bruker bildet om et vintre, hvor den

¹⁵ Knut Alfsvåg (Professor ved fakultetet for teologi, diakoni og ledelsesfag, VID Stavanger) i forelesning, september 2021.

¹⁶ Dette kan som eksempel være trosbekjennelsen. Knut Alfsvåg, forelesning, september 2021.

¹⁷ Relativisme, som del av den postmoderne tidsforståelsen. Dette blir beskrevet mer senere i besvarelsen.

¹⁸ Hvis man ikke tar høyde for Gadamers kriterier til god fortolkning, så kan man stå i fare for å tro at hans metode var tydelig preget av relativisme. Dette stemmer ikke, men jeg syntes at Gadamer kommer til kort når det gjelder utfordringen av ulike fortolkninger. Krogh, *Historie, forståelse og fortolkning*, 258.

¹⁹ Peter Stuhlmacher, *Biblical Theology of the New Testament* (Grand Rapids, Michigan: Eerdmans Publishing Co., 2018), 795.

troende er greinene på treet, mens Jesus er treet. Det er gjennom ham de troende får næring. Uten ham er ingenting mulig (Joh 15). Det vil dermed være helt sentralt å bemerke at disippelskap i den kristne kontekst er først og fremst total avhengighet av Jesus som mester og frelser. Dette er selve utgangspunktet. Den reddende aksjonen var ut fra Guds initiativ, og invitasjonen til å kalles venner av Sønnen (Joh 15,15) bærer tyngden av forsoningens kraft, fra å være fiender av Gud, til å kunne kalle ham Abba far (Gal 4,5-7).

1.6 Disippelskapets vaghet: En utfordring i forståelsen av dette begrepet i vår tid

I 2015 leverte Knut Tveitereid (1973-) sin doktorgradsavhandling *Pragmatics of discipleship* hvor han så nærmere på hvordan disippelskap-begrep ble anvendt og forstått. I denne avhandlingen skriver han:

«There are immense variations in experiences, uses, interpretations, and perceptions connected to discipleship in practice. And because research has shown little interest for discipleship as an empirical phenomenon, most of the existing literature also misses out on this ambiguity.»²⁰

Disippelskap anvendes og forstås forskjellig både i litteratur og i praksis. Dette er gjeldende også i forskningslitteraturen, hvor disippelskap refereres gjennom forskjellige forståelser, slik som: utdanning,²¹ dissidens,²² misjon²³ samt en rekke andre forståelser.²⁴ Rundt om i norske menigheter og organisasjoner er assosiasjonene til begrepet disippelskap forskjellig. Dette er et begrep som kan vekke sterke emosjonelle reaksjoner. For noen er disippelskap nøkkelen til vekst og fornyelse i kirken, mens for andre er disippelskap skummelt og noe å nærme seg i all varsomhet.²⁵ Likevel bemerker Tveitereid at han ikke var ute etter å forstå hva disippelskap i seg selv er, men heller hva disippelskap er for organisasjonene han skulle undersøke som var

²⁰ Tveitereid, *Pragmatics of Discipleship*, 11.

²¹ Tveitereid henviser her til: Leland Harder, «The concept of discipleship in Christian education,» i *Religious Education: The official journal of the Religious Education Association* 58, no. 5 (1963), 347-358.

²² Tveitereid henviser her til: David Augsburg, *Dissident discipleship: A spirituality of self-surrender, love of God, and love of neighbor* (Grand Rapids, Michigan: Brazos Press, 2006).

²³ Tveitereid henviser her til: David J. Bosch, *Transforming mission: Paradigm shifts in theology of mission*, vol. no. 16, American Society of Missiology series (Maryknoll, NY: Orbis Books, 1991), 56ff.

²⁴ Tveitereid nevner blant annet: citizenship, imagination, feminism, youth ministry, nonviolence, ecclesiology, politics, creative love, prayer, concern for the poor, intentionality, consumerism, spiritual formation, public faith, suffering, radicalism, perseverance, and mentoring, Tveitereid, *Pragmatics of Discipleship*, 12-13.

²⁵ Tveitereid, *Pragmatics of Discipleship*, 14.

av interesse for ham.²⁶ Denne vagheten og de forskjellige måtene å anvende, samt forstå disippelskap i den norske konteksten er noe jeg kommer tilbake til senere i besvarelsen.

²⁶ Tveitereid, *Pragmatics of Discipleship*, 15.

2 Historisk del

2.1 Forståelse av disippelskap i NT: Den jødisk-hellenistiske konteksten

Ordet disippel (mathētēs) er et gammelt ord som har sin opprinnelse i det greske verbet for å lære (manthanō). Man forstod dermed at en disippel som en som lærte, en som var aktivt engasjert i å anskaffe en praktisk ferdighet eller teoretisk kunnskap. Måten man anskaffet slik informasjon i antikken var i all hovedsak ikke fra bøker eller skriftruller, men fra lærere.

Disse lærerne var anerkjente og respekterte på grunnlag av enten ferdighetene, kunnskapen, eller karisma og den påvirkning deres makt og ideer hadde.²⁷ Man kan dermed si at i den hellenistiske kontekst så var det ikke mulig å være en disippel uten å ha en lærer. Dette var selve konteksten for å være en disippel.²⁸ En av de mer anerkjente lærerne i den antikke verden var Sokrates (ca. 470-399 B.C.).

Det fantes også de som var disipler av noen som ikke lenger levde, og da studerte disippelen en mester og lærer som levde lenge før ens egen tid.²⁹ På Jesu tid var både døperen Johannes og enkelte fariseerne lærere³⁰ som hadde disipler, hvor rabbiner-disippelrelasjonen var en vanlig praksis på Jesu tid. Selv om Jesus ikke var en rabbiner ifølge de skriftlærdes tradisjoner, så var han likevel ansett for å være en rabbi – altså en mester av flere.³¹

Nytestamentforskeren Michael J. Wilkins foreslo at læremesteren Jesus skilte seg ut fra andre rabbiner/mestere ettersom Jesus sa at han var ett med Gud Faderen, og at han var mer enn bare en lærer selv i sitt jordlige liv. Dette resulterer i at kristen disippelskap innebærer mer enn bare det å imitere sin mesters ferdigheter og visdom. I tillegg kan aldri en disippel bli mester – hvis man følger Jesus. Posisjonen som mester er forbeholdt Jesus, til alle tider.

Normalt ville det vært en disippels mål å selv bli en mester, men dette gjelder ikke for kristen disippelskap. Dette er noe av det som gjør kristent disippelskap unikt historisk og religiøst.³²

²⁷ Longenecker, Pattern of Discipleship, Gerald F. Hawthorne, *The Imitation of Christ: Discipleship in the Philippians*, 163.

²⁸ K. H. Rengstorf, *TNDT* 4.416.

²⁹ Gerald F. Hawthorne, «The imitation of Christ: Discipleship in the Philippians.» i *Patterns of Discipleship in the New Testament*. Sidene 163-179, Longenecker, Richard N. (Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmann, 1996), 163.

³⁰ Fariseere tilhørte en av fire større grupper i det jødiske folket på Jesu tid. Alle fariseere var ikke nødvendigvis lovlærere/skriftlærde/rabbiner. Fariseerne var en folkebevegelse, som inkluderte skriftlærde, men som i utgangspunktet bestod av lekmenn, engasjert for å holde Guds lov, med et ønske om å påvirke det jødiske folket til nettopp det. Dette innebar at de fleste fariseere ikke hadde sine egne disipler, slik Jesus eller skriftlærde hadde. Fartein Valen-Sendstad, *Palestina på Jesu tid: Spennende, skremmende og fascinerende* (Kristiansand: Høgskoleforlaget, 2006), 164.

³¹ Tveitereid, *Pragmatics of Discipleship*, 19.

³² Tveitereid siterer her: Michael J. Wilkins, *Following the master: A biblical theology of discipleship* (Grand Rapids, Michigan: Zondervan, 1992), 97. «For this conclusion he leans on: Martin Hengel and John Riches, *The charismatic leader and his followers* (Edinburgh: Clark, 1981); C. G. Montefiore, *Rabbinic literature and*

Et annet aspekt ved Jesus som læremester, som er helt unikt og radikalt i møte med de jødiske tradisjonene for rabbiner-lærling-forholdet er hvordan Jesus plasserer seg selv som tjener for disiplene. Han er ikke bare deres forbilde og lærer, men han fremstod som en tjener for disiplene sine og gjorde arbeide som normalt var tilegnet slaver (Joh 13,4ff). I tillegg forholdt Jesus seg meget annerledes til syndere og kvinner enn det hans med-rabbinere gjorde. Denne oppførselen brøt tydelig med konvensjonene i den jødiske tradisjonen. Dette var noe Jesus gjorde for å forberede disiplene på menighetens fremtid som skulle komme til å sprengre grenser for sosial, etnisk og kulturell tilhørighet og synet på kjønn.³³

2.2 Begreper for disippelskap

Gjennom NT finnes ulike uttrykk og begreper for disippelskap. I tabellene nedenfor vises det hvor disse forekommer og hyppigheten. Etterpå vil jeg gjennomgå kort hvert enkelt av dem.

ἀκολουθέω

Mt	Mk	Luk	Joh	Acta	Paulus			Apok	Total
25	18	17	19	4	I K 10,4			6	90

ὀπίσω

Mt	Mk	Luk	Joh	Acta	Paulus	2 Pet	Judas	Apok	Total
6	6	7	7	2	2	1	1	3	35

μαθητής

Mt	Mk	Luk	Joh	Acta	Paulus			Apok	Total
73	46	37	78	28	0			6	262

μιμῆσθαι

Synoptikerne	Joh	Acta	2 Tess	Hebr	3 Joh	Apok	Total
0	0	0	2	1	1	0	4

μιμητής

Synoptikerne	Joh	Acta	1 Kor	Ef	1 Tess	Hebr	Apok	Total

Gospel teachings (New York: KTAV, 1970); Paul D. Hanson, *The people called: The growth of community in the Bible* (San Francisco: Harper & Row, 1986).» Tveitereid, *Pragmatics of Discipleship*, 19-20.

³³ Ove Conrad Hanssen, «Disippelskap og etterfølgelse i NT: Relevans for forkynnelse og kristent arbeid blant unge i dag.» i *Grensesprengende: Forkynnelse for ungdom 15-18 år*. Sidene 227-248. (Trondheim: Tapir Akademisk Forlag, 2009), 231.

0	0	0	2	1	2	1	0	6
---	---	---	---	---	---	---	---	---

μαθητεω

Matteus	Joh	Acta	Paulus	Hebr	Apok	Total
3	0	1	0	0	0	4

2.2.1 ἀκολουθέω

Akoloutheo som verb gir uttrykk for å være en *etterfølger* eller *medfølger* (akolouthos).

Prefikset «a» gir uttrykk for *enhet* og *likhet*, og keleuthos *en vei*. Verbet forstås dermed som *en som går den samme veien*. Verbet anvendes slik:

- (1) I en bokstavelig forstand (Matt 4,25).
- (2) Metaforisk for *disippelskap* (Mark 8,34; 9,38; 10,21).
- (3) I etterfølgelse av Kristus (77 ganger anvendt slik i evangeliene, med et unntak i Mark 14,13).³⁴

2.2.2 ὀπίσω

Opiso er et adverb som kan bety *bak*, *etter* og *følger*. Det kan anvendes som adverb eller preposisjon for tid eller plass, eller som substantiv.³⁵ Eksempler på bruk (med kursiv):

- (1) John 1,27: «han som kommer *etter* meg, han som jeg ikke er verdig til å løse sandalremmen for.»
- (2) Matt 10,38: «Og den som ikke tar sitt kors opp og *følger etter* meg, er meg ikke verdig.»
- (3) 1. Tim 5,15: «Noen har allerede vendt seg bort og *fulgt* Satan.»

2.2.3 μαθητής

Mathetes forekommer mer enn 260 ganger i NT og betyr *elev* eller *lærling*. Oversettes som *disippel*, men i senere år har *lærling* blitt anvendt i norske oversettelser.³⁶ Ordet forstås som en som følger en lærer. Det anvendes i flere kontekster:

- (1) Disiplene: a) Døperen Johannes sine disipler. b) Fariseernes disipler. c) Moses sine disipler - John 9,28.

³⁴ James Strong, *The new Strong's expanded exhaustive concordance of the Bible*, (Nashville, Tennessee: Thomas Nelson Publishers, 2010), Greek Dictionary, 190 ἀκολουθέω.

³⁵ Strong, *Concordance*, Greek Dictionary, 3694 ὀπίσω.

³⁶ Ernst Baasland, *Innspill fra veiledning*.

(2) Jesu disipler: a) I en bredere forstand, da inkludert jødene som var hans tilhørere. b) De tolv.

(3) Alle de som tilhører Jesus gjennom troen på ham (Johannes 8,31).

(4) I Apostelgjerningene: Alle de som trodde på ham og bekjente ham som herre (6,1-2).

(5) En disippel som også er en elev og etterfølger gjennom imitasjon av deres lærer.³⁷

2.2.4 μιμῆσθαι

Mimeomai anvendes kun fire ganger, og da to ganger i formen mimeisthai i 2. Tess. Verbet betyr å *imitere*. Dette verbet anvendes alltid i formaninger og finnes bare i *continuous* form, som indikerer at verbet er ment å forstås som en pågående praksis eller vane.³⁸

2.2.5 μιμητής

Mimetes oversettes med *en etterfølger* eller *en imitator*.

(1) I 1. Kor 4,16; 11,1; Ef 5,1; Heb 6,12 så anvendes det i formaninger, fulgt av verbet *ginomai* «å være, å bli», og er i pågående form (continuous) med unntak av Heb 6,12.

(2) I 1. Tess 1,6: 2,14 så er det følgende verbet i aorist, som refererer til den tydelige handlingen av frelsen/omvendelsen i fortiden.³⁹

2.2.6 μαθητεω

Matheteuo forekommer fire ganger, og betyr å *gjøre disipler*, eller å *bli en disippel*. Det forekommer tre ganger i Matteus og en gang i Apostelgjerningene.

(1) Matt 13,52a: «Da sa han til dem: «Derfor er enhver skriftlærd som *er blitt* himmelrikets *disippel*,»»

(2) Matt 27,57b: «Han var fra Arimatea og var også *blitt en disippel* av Jesus.»

(3) Matt 28,19a: «Gå derfor og *gjør* alle folkeslag *til disipler*.»

(4) Apg 14,21a: «De forkynte evangeliet i denne byen og vant mange *disipler*.»⁴⁰

³⁷ Strong, *Concordance*, G3101 μαθητής.

³⁸ Strong, *Concordance*, G3401 μιμῆσθαι.

³⁹ Strong bemerker: «the aorist or momentary tense indicates a decisive act of with permanent results. Strong, *Concordance*, G3401 μιμῆσθαι.

⁴⁰ Strong, *Concordance*, G3100 μαθητεω.

2.3 Edvin Larsson: Disippelskap og etterfølgelse

Den svenske teologen og tidligere professor i nytestamentlige disipliner ved MF,⁴¹ Edvin Larsson (1925-2009) bemerket dette angående etterfølgelse:

«Frågon om Kristi efterföljelse har alltsedan reformationen varit ett kontroversiellt problem. Trots att Luther ofta poänterade, att Kristus för kyrkan var både «gåva och exempel», kom han i sin polemik mot den katolska imitatio-fromheten att framför allt lägga vikt vid den förra aspekten. Anledningen till hans restriktiva hållning är givetvis att söka i en icke ogrundad fruktan, att efterföljelsen kunde komma att betraktas som en förtjänstfull presentation från människans sida.»⁴²

Når det gjelder etterfølgelse så finnes det ikke et tilsvarende ord for dette i NT, men det er etterfølgelsesverb som knyttes opp mot denne betegnelsen, hvor av da ἀκολουθέω⁴³ og μιμέομαι⁴⁴, som betyr «å følge etter» og «etterlikning». Denne måten å beskrive etterfølgelse på minner ytre sett på rabbinerlærlingenes relasjon til lærerne deres, hvor det ikke bare gjaldt å følge med i undervisningen, men det var også forventet av dem å etterlikne lærerens handlemåter og tjeneste.⁴⁵

Men NT sin imitasjon kan ikke utelukkende forklares som et parallellfenomen til forholdene som gjelder rabbinisk jødedom. Bakteppet for å forstå etterfølgelse bør også bli sett i lyset av at etterligning av Gud, imitatio Dei, kom gjennom budet om at israelittene skulle være hellige, slik som Jahve selv var hellig (3. Mos 11,44). Dette spilte en betydelig rolle i rabbinernes diskusjon om etterfølgelse i sen-jødedommen. Viktigheten av å etterligne Guds nådige og barmhjertige handlinger, og det å søke etter de egenskapene som var karakteristiske for Gud, ble lagt vekt på, men dette møtte en utfordring gjennom Jesu menneskelige *imitatio Dei*.⁴⁶

For å forstå bibelsk etterfølgelse og imitasjon, med sine gammeltestamentlige-jødiske tradisjoner og røtter, så kan man bedre forstå at etterfølgelse innebærer etterligning av Jesus.⁴⁷ Og ettersom Jesu tilhengere delte dette synet, så ville det være helt naturlig at Jesu ord og gjerninger, som *Messias-Menneskesønnen*⁴⁸, ble tillagt ekstraordinær vekt, og at

⁴¹ Menighetsfakultetet. Larsson var professor der fra 1966-1992.

⁴² Edvin Larsson, *Människan inför Bibeln* (Älvsjö: Skeab Verbum, 1982), 92.

⁴³ Strong, *Concordance* G190. Akeoloutheo: å følge etter.

⁴⁴ Strong, *Concordance* G3401. Mimeomai: å etterlikne.

⁴⁵ Larsson, *Människan inför Bibeln*, 93.

⁴⁶ Ibid., 94-95.

⁴⁷ Ibid., 96.

⁴⁸ Larsson bruker dette uttrykket. Larsson, *Människan inför Bibeln*, 94

væremåten og læren hans ble norm for de første disiplene og den urkirken som fulgte.

Larsson beskriver det slik: «Att efterfölja Jesus är att som lärjunge vandra med honom och dela hans jordelivs villkor. Det är att inträda i et total livs- och ödesgemenskap med honom.»⁴⁹

Larsson påpeker her et svært viktig aspekt av etterfølgelsen, det at Jesu frelse er en gave til kirken. Efeserne 2,1-10 fremhever akkurat dette gjennom å understreke at uten Guds hjelp kan ikke mennesker fortjene nåden (Ef 2,9).

Innenfor protestantisk kristendom så har etterfølgelsestanken hatt problemer med å hevde seg, spesielt innenfor de teologiske retningene, som da har stått under innflytelsen av Kants filosofiske tanker.⁵⁰ En av de større utfordringene kommer ut fra arbeidet med å gjøre forskjell på, og skille, tanken om etterfølgelse og etterlikning (imitatio). Dette skillen, mener Larsson, er en hårreisende ubibelsk måte å dele opp noe som NT ikke legger opp til å dele opp.⁵¹

Ved den messianske fullmakten velger Jesus ut mennesker og kaller dem til å etterligne ham. Dette gjelder spesielt apostlene (Matt 4,19-22; 9,9, Mark 1,16-20; 3,13, Luk 5,1-11; 6,12). Det er Jesu mektige kall og hans utvelgelse som skapte mengden av tilhengere blant folket på den tiden.⁵² Etterfølgelse i denne sammenhengen sees i et fysisk-romlig aspekt, og at dette er det mest fremtredende. Dette innebærer da den fysiske etterfølgelsen av Jesus, hvor disiplene hans gir slipp på det som før var og gir alt for å få være med mesteren deres. Man bryter dermed på mange måter med sitt gamle miljø og tidligere levemåte.⁵³ Evangeliene omhandler dette aspektet av etterfølgelse, hvor det konkrete fellesskapet med Jesus er forutsetningen for etterfølgelse.⁵⁴

Kan man da hevde at bibelsk etterfølgelse kun tilhører fortiden og var avhengig av Jesu fysiske tilstedeværelse på jorden? Dette mener ikke Larsson. Han beskriver tilhørerne og sympatisørene som ikke fulgte Jesus fysisk som hans tilhørere også. Det er likevel et tydelig jordlig etterfølgelsesaspekt som kun gjaldt de tolv og de andre tilhengerne i Jesu nære krets når han var fysisk på jorden. Det er samtidig en tilsynelatende grensedanning av etterfølgelsesverbet i evangeliene (ἀκολουθέω). Dette kan ha forekommet fra det gamle

⁴⁹ Larsson, *Människan inför Bibeln*, 94.

⁵⁰ Ibid., 92.

⁵¹ Ibid.

⁵² Ibid., 95.

⁵³ Det er verd å bemerke at disiplene ikke brøt fullstendig med sitt miljø. Eksempler på dette er Peter og hans svigermor (Luk 4,38). Samtidig innebar dette skillet en tydelig overgang fra det gamle livet til det nye.

⁵⁴ Larsson, *Människan inför Bibeln*, 95.

testamentet og jødisk resttanke⁵⁵ om det eskatologiske utvalgte Guds folk som frelsen skulle knyttes til, og som dermed hadde en unik frelsesfunksjon. Dette fremheves ved at ἀκολουθέω anvendes for å beskrive og betegne disiplenes totale livs- og skjebnefellesskap med Jesus Kristus. Denne etterfølgelsen innebærer dermed også et totalt oppbrudd med omgivelsene, da i lys av de tingene som forhindrer at man kan følge totalt etter Mesteren, slik at ingenting kan reise seg opp og konkurrere mot ens avhengighet av Jesus.⁵⁶ Man kan dermed se at det finnes et skille om forskjellig etterfølgelse av Jesus, hvor hans nærmeste disipler hadde tilsynelatende en annen funksjon enn dem som ikke fulgte ham fysisk, men at dette skillet ikke rettferdiggjør tanken om å plassere etterfølgelse av Jesus som noe som kun tilhørte den tiden Jesus vandret på jorden som menneske.

De Jesus kalte ble ofte utfordret på å gjøre et radikalt brudd med omgivelsene – spesielt da med hensyn til de jordiske ting som gjorde det vanskelig å knytte seg til Jesus.⁵⁷ Et tydelig eksempel på dette er når Jesus kaller Levi (Mark 2,14ff. Og Luk 5,27ff), samt når han kaller Peter og Andreas (Matt 4,18-22; Mark 1,16-20; Luk 5,11).

Jostein Ådna, i boken *Makt, eiendom og rettferdighet* (2000), påpeker nettopp dette gjennom begrepene *de vanderradikale*⁵⁸ og *de bofaste* når han skriver rundt det å være en disippel.⁵⁹ Han fremhever noe som Larsson også påpeker tydelig, nettopp det at Jesu kall ofte krevde alt av dem som mottok kallet, og at dette kunne involvere at den kalte personen ble møtt med en utfordring som stod imot det personen selv ønsket, slik som mannen fra gravhulene som ble fridd ut fra demonene som etterpå hadde et ønske om å følge etter Jesus (Markus 5,1-20). Jesus tillot ikke alle å få deres ønsker oppfylt. Det nye testamentets historier viser at både de som fysisk fulgte Jesus mens han var på jorda og de som faktisk fulgte hans eksempel og lære uten å fysisk følge etter han, var disipler. Noen som ble kalt til etterfølgelse av Jesus ble værende der de var, mens andre ble utfordret til å følge Jesus fysisk.⁶⁰ Larsson påpeker derimot at etterfølgelsen, i den grad man forstår det som å fysisk følge etter Jesus, gjennom verbet ἀκολουθεῖ,⁶¹ i all hovedsak er begrenset til de tolv og ikke andre, selv om andre

⁵⁵ Resttanken er forstått som den resten av Guds folk som han lot leve (Jesaja 1,9).

⁵⁶ Larsson, *Människan inför Bibeln*, 95.

⁵⁷ Ibid., 96.

⁵⁸ Dette er et begrep som Gerd Theissen har tatt i bruk. Dette kommer jeg tilbake til senere i besvarelsen.

⁵⁹ Jostein Ådna, «Å vandre livets vei.» i *Makt eiendom rettferdighet – Bibelske moraltradisjoner i møte med vår tid*. Sidene 186-223. Jan-Olav Henriksen (red.) (Oslo: Gyldendal akademisk, 2000), 200.

⁶⁰ Ådna, *Makt eiendom rettferdighet*, 200.

⁶¹ Betydning: Å følge etter. Kommer tilbake til dette verbet senere.

tilhengere lærte av ham og kan sies å være disipler av Jesus.⁶² Larsson gjør dermed et skille mellom den fysiske etterfølgelsen av den jordlige Jesus og dem som tilhørte ham uten å følge ham fysisk. Eksempler på noen som fulgte Jesus som disipler uten å fysisk etterfølge ham er blant annet Marta, Maria og Lasarus.⁶³

Etterfølgelse i NT kan da sies å omhandle imitasjon av Jesus, være villighet til å gi slipp på det man har og radikalt følge ham slik flere av disiplene gjorde når han kalte dem. Jesus fremstiller seg selv som et forbilde når det gjelder ydmyk tjeneste (Matt 20,26ff). Ved hans livsstil, handlinger, ord og oppførsel i livet som helhet inviterte han disiplene til imitasjon av ham.⁶⁴ Dette modellmotivet gjøres tydelig gjennom Matteus 11,29: «Ta mitt åk på dere og lær av meg, for jeg er mild og ydmyk av hjertet, så dere kan finne hvile for deres sjel.». Denne forståelsen av imitasjon henger sammen med synet innenfor jødedommen, hvor læreren nettopp legemliggjør de budene han gir. Læren og livet danner en helhet – noe vi ser tydelig gjennom evangeliene og det siterte verset ovenfor. En av de tydeligste fremkomstene av dette finnes i Bergprekenen.⁶⁵

2.3.1 Lidelse i etterfølgelse

Lidelse står sentralt i etterfølgelsen av Jesus. Larsson skriver: «Att efterfölja Jesus är framför allt att lida med honom. Redan kallelsen till efterföljelse medför lidande.»⁶⁶ Denne lidelsen blir tydelig gjennom blant annet den radikale oppløsningen av familie og slektskap som de første disiplene opplevde – et oppbrudd som kan være utfordrende å forstå dybden av i vår kontekst og individualistiske tid.⁶⁷ Tiden som disiplene stod foran var full av fare og lidelse, noe som Jesu gjør tydelig gjennom læren han gir (Matt 5,11. 10,25; Mark 10,38f.).⁶⁸ Lidelse er ifølge evangeliene uunngåelig. Jesu kall krever en aktiv beslutning fra de kaltes side, og fellesskapet med ham innebærer en beredskap for en pågående kamp i lidelse.⁶⁹ Jesus sammenligner det disiplene kan vente seg med sin egen død, og advarer dem om lidelser og

⁶² Edvin Larsson, «Efterföljelse.» i *Bibelsk uppslagsbok* av Apaeli Saarisalo og David Hedegård (Stockholm: EFS-förlag, 1958), 505.

⁶³ Larsson, «Efterföljelse.», 505.

⁶⁴ Larsson, *Människan inför Bibeln*, 97.

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Ibid., 98.

⁶⁷ En av de tydeligste årsakene til at det postmoderne mennesket kan ha vansker med å forstå lidelsen i å forlate sitt fellesskap, handler primært om konteksten. I disiplenes kontekst var fellesskapet svært viktig. Man holdt seg nær til sin familie. Det å da løsrive seg fra denne fellesskapskonteksten man befant seg i ville vært en stor pris å betale for en disippel på Jesu tid. Larsson, *Människan inför Bibeln*, 98-99.

⁶⁸ Larsson, *Människan inför Bibeln*, 98.

⁶⁹ Ibid., 98-99.

prøvelsene som venter dem, på samme måte som det også ventet ham på korset (Matt 10,25). Dette synet om imitasjon møter man ikke bare i de synoptiske evangeliene, men også i Johannes, selv om det er i en transformert form.⁷⁰

«De olikheter som föreligger är främst betingande av vetenskapen om att man nu befinner sig i ett nytt läge, att man lever i kyrkans tid. Ett tydlig bevis för detta utgör John 21:18-22, där verbet *akolouthein*⁷¹ användas för att beteckna Petrus efterföljelse av den uppstandnde Kristus, en unik användning av denne term i evangelietradisjonen.»⁷²

2.3.2 Etterfølgelsens karakter i Johannes

Etterfølgelse skjer alltid av Jesus, selv om kallet kan formidles gjennom andre, f.eks. døperen Johannes, Andreas, Filip (1,36-46). Disse eksemplene gjenspeiler også forholdene etter Jesu død. Denne utnevnelsen kommer også tydelig gjennom kallelsen av Natanael, hvor Jesus utnevnte ham før Filip kalte på ham (1,45-49). I tillegg blir Nikodemus sin dogmatiske skepsis utfordret gjennom Jesu ord og oppfordring til å komme og «se» i stedet.⁷³ Imitasjonen av Jesus gjelder som en tidløs karakter (8,12; 10,4; 12,26). Disippelskapet bør lede til dypere innsikt i Jesu person og karakter (14,8ff.) hvor etterligningen blir tydeliggjort gjennom fotvasken i kapittel 13, vers 5. Her viser Jesus den ydmyke og kjærlige holdningen disiplene er ment til å ha ovenfor sine medmennesker.⁷⁴ Lidelse og død blir også tydeliggjort i Johannes, hvor Jesus omtaler seg selv som hvetekornet som må dø (12,24), som indikerer at den som følger Jesus også må følge han i lidelse (v. 25f). Larsson kaller denne forventningen om lidelse i etterfølgelsen som *lidelsesetterfølgelse*. Denne lidelsen ikke er noe som mennesket skal oppsøke selv (13,37f), men at den kommer på et tidspunkt som man selv ikke har valgt (13,36; 21,18ff) og som bare Gud kjenner til.⁷⁵

2.3.3 Etterfølgelse som imitasjon av den jordiske Jesus - ἀκολουθεί

Etterfølgelsen i evangelietradisjonen sies å være en konkret etterfølgelse av den jordiske Jesus ettersom verbet ἀκολουθεί – som betyr «å følge etter»⁷⁶ eller tilsvarende ord - anvendes

⁷⁰ Larsson, *Människan inför Bibeln*, 99.

⁷¹ Strong, *Concordance*, G190 ἀκολουθεί: Å følge etter (Står i imperative form).

⁷² Larsson, *Människan inför Bibeln*, 99.

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Ibid., 99-100.

⁷⁵ Ibid., 100.

⁷⁶ Larsson, «Efterfølgelse.», 504.

for dette. I evangelietradisjonen ser man at ordet blir brukt for å kalle disiplene til å være lærlinger, og at det å *følge etter* Jesus forstås som etterfølgelse⁷⁷ som innebærer flere elementer:⁷⁸

- (1) Et radikalt oppbrudd: Jesu etterfølgere bes om å gjøre et radikalt oppbrudd med det gamle livet.
- (2) Å motta Jesu lære: disiplene er Jesu lærlinger og står inn under den tradisjonelle jødiske-rabbiner tradisjonen, hvor de hører hans ord og ser hans gjerninger som Messias.
- (3) Etterlignelse av ham: disiplene ser og hører sin mester og bes deretter om å leve og gjøre slik som ham i tjenersinn og karakter.
- (4) Lide med ham: dette skiller seg fra den jødiske rabbinertradisjonen. Jesus kaller disiplene til å ta del i hans lidelser.

Den jordiske formen for imitasjon tok slutt etter at Jesus ble tatt opp til himmelen, noe som blir gjenspeilet i terminologien. ἀκολούθει dukker ikke opp igjen i epistelitteraturen i betegnelsen av de kristnes forhold til den opphøyde Jesus Kristus.⁷⁹ Det kan tyde på at den jordiske etterfølgelsen var så tett knyttet opp mot dette verbet at man i urkirken ikke benyttet dette når man omtalte etterfølgelse, ettersom etterligningen av Jesus i sin jordiske form ikke lenger var et alternativ. Først i Åpenbaringen 14,4 kommer dette begrepet tilbake, hvor det da henvises til de 144 000 som skal følge Lammet, hvor enn det går. Dette verbet brukes altså ikke igjen før Jesu tilhørere får se ham og vandre med ham fysisk igjen. Man kan dermed anse terminologien som omtaler etterfølgelse i evangeliene som tilknyttet et unikt frelseshistorisk begrep som henviser til dem som fysisk fulgte Jesus på jorden før han ble tatt opp til himmelen. Og det er kun når frelseshistorien blir fullkommen at man vil gjenoppta det fellesskapet med Jesus og hans etterfølgere som vi ser i evangeliene – altså i betydningen og bruken av dette verbet. Men dette suspenderer ikke at det fremdeles er en etterfølgelse av Jesus frem til hans gjenkomst. Det motsatte gjelder ettersom kirkens livsform i sin aller høyeste grad handler om etterfølgelse av Jesus.⁸⁰

2.3.4 Paulus og etterfølgelsesforståelsen etter Jesu død

Jesu liv og frelsesbegivenheten står helt sentralt som forbilde og som mønster til etterfølgelse

⁷⁷ Larsson, «Efterföljelse.», 504.

⁷⁸ Larsson, *Människan inför Bibeln*, 100.

⁷⁹ Ibid.

⁸⁰ Ibid.

i Paulus sine brev. Paulus sin utleggelse om etterfølgelse har flere aspekter ved seg.⁸¹

(1) Sakramental etterfølgelse⁸²: Den sakramentale etterfølgelsen som man finner hos Paulus sentrerer seg rundt dåpen, hvor den som døpes dør og står opp igjen med Kristus. Denne sakramentale begivenheten med Jesus Kristus inkluderer flere av elementene ved den jordiske etterfølgelsen av Jesus, og det er derfor gode grunner til å anta at Paulus har overtatt etterfølgelsestanken fra evangelietradisjonen (Mark 10,38ff.) og omformet, samt tilpasset den til blant annet dåpsteologien. Disse versene i Markus er med på å bekrefte tanken om at Jesus selv forstod lidelsene som en dåp.⁸³ Slik som Kristus døde og ble gravlagt, slik dør også mennesket og blir gravlagt i en sakramental forstand. Det er likevel en markant forskjell mellom Jesu død og hans etterfølgere. Kristi død skjedde ved en forferdelig korsfestelse, altså en død i biologisk forstand. Dåpsdøden derimot er en sakramental etterligning av denne døden. Den sakramentale døden er en usynlig hendelse, men like mye en realitet.⁸⁴ «Eller vet dere ikke at alle vi som ble døpt til Kristus Jesus, ble døpt til hans død?» (Rom 3,6).

(2) Etisk etterfølgelse: Som nevnt så er den sakramentale døden en usynlig død, men likevel virkelig. Denne første døden er også begynnelsen på oppstandelsen (Rom 6,4-5).

Oppstandelsen i den kristne dåpen er bare begynnelsen på den siste oppstandelsen som venter den troende på den siste dag. Gjennom denne forberedende oppstandelsen føres den troende inn i Kristi rike – altså inn i kirken. Den troende blir en ny skapning i en ny kontekst – dette oppfattes som en del av etterfølgelsen hvor man etter-opplever Kristi død og oppstandelse i en sakramental mening.⁸⁵ Gud leder den troende gjennom denne handlingen, men dette må også ha et fortsettende uttrykk gjennom den troendes levemåte. Dette tydeliggjøres gjennom Paulus' etiske formaninger i tekster om dåpen slik som i Romerne 6,12: «La altså ikke synden herske i den dødelige kroppen deres, så dere følger kroppens lyster.» Her tydeliggjøres Paulus sin formaning i lys av dåpen av den troende, hvor Paulus i de tidligere versene påpeker at gjennom dåpen så har den troende fått tilgang på et nytt liv, og at gjennom dette livet så ser etterfølgelsen også ut som en etisk etterfølgelse gjennom å ikke la synden regjere i kroppene (Rom 6,1-12).

⁸¹ Det forekommer også en fjerde etterfølgelsesform i Larssons utleggelse. Eskatologisk etterfølgelse. Men dette har jeg valgt å ikke inkludere ettersom jeg vurderer dette ikke som umiddelbart relevant til besvarelsens kjerne. Larsson, *Människan inför Bibeln*, 101-105.

⁸² Sakramentene er egentlig ikke med i oppgavebesvarelsen, men jeg inkluderte dåpen som et eksempel på Larssons fremstilling av Paulus sin forståelse av etterfølgelse ettersom dette står meget sentralt for Larssons fremstilling av etterfølgelse. Larsson, *Människan inför Bibeln*, 101-105.

⁸³ Larsson, *Människan inför Bibeln*, 101.

⁸⁴ Ibid., 101-102.

⁸⁵ Ibid., 102-103.

Den etiske etterfølgelsen innebærer da altså en fornyelsesprosess som den dømte er involvert i hvor han skal bli formet i Jesu bilde. Den troende skal strebe etter dydene som tydeliggjøres gjennom Jesu karakter og egenskaper gjennom en *imitatio Christi* eller *Dei* (Kol 3,12-15; Ef 4,32).⁸⁶ Denne etterligningen er ment til å føre den troende frem til større likhet med Jesu oppførsel, gjerning og ord.

(3) Lidelsesetterfølgelse: Nærstående til den etiske kampen og fornyelsen er lidelsesetterfølgelsen. Dette elementet har Paulus vært i stand til å overta nokså uendret fra den evangeliske tradisjonen ettersom Jesu lidelse ikke har endret karakter.⁸⁷ I likhet med Jesus, anser Paulus lidelsen som en uunngåelig del av det å være en troende. Dette kommer tydelig frem gjennom Romerne 8,17: «Men er vi barn, er vi også arvinger. Vi er Guds arvinger og Kristi medarvinger, så sant vi lider med ham, så vi også skal få del i herligheten sammen med ham.» I Kolosserne 1,24 ser vi hvordan Paulus gleder seg over sine lidelser, og hvor han skriver videre i verset: «og det, som ennå mangler i Kristi lidelser, det utfyller jeg med min egen kropp; jeg lider for hans kropp, som er kirken.»

Dette verset har blitt mye omdiskutert og man kan hevde at det ennå ikke er særlig avklart hva som menes her.⁸⁸ Men det er likevel tydelig at det dreier seg om en kristietterlikning, hvor Paulus gleder seg over sine lidelser for andre – da hans lidelser kommer andre til gode, på en eller annen gåtefull måte.⁸⁹ Man kan si at det er sannsynlig at Paulus i sin apostoliske erkjennelse anså seg selv som spesielt sendt for å lide for andre, men at det likevel var regnet med fra apostelens side at kristne generelt sett kunne lide for hverandre. Men man kan si at når det gjelder lidelsesetterfølgelsen så stiller Paulus seg i en unik *imitator Christi* posisjon og kall.⁹⁰ Samtidig er det ikke uten grunn at Paulus fremhever lidelsesetterfølgelsen i brevlitteraturen, ettersom dette også står meget sentralt i Jesu ord i evangeliene.

2.3.5 Etterfølgelse i Hebreerbrevet og 1.Petersbrev

Det er interessant å legge merke til at Hebreerbrevet ikke inneholder den vanlige terminologien for etterfølgelse, men at Jesu lidelse og fornedring som ledet til herlighet blir

⁸⁶ Larsson, *Människan inför Bibeln*, 103.

⁸⁷ Ibid., 104.

⁸⁸ Denne debatten omhandler den historiske tolkningen av Kol 1,24 og hva Paulus mente med dette verset. F.F. Bruce, *The Epistles to the Colossians, to Philemon, and to the Ephesians*. Grand Rapids: Eerdmans, 1984, 82.

⁸⁹ Larsson, *Människan inför Bibeln*, 104.

⁹⁰ Ibid.

fremstilt som et forbilledlig eksempel til etterligning (Hebr 2,9-18; 4,14-16; 6,20; 9,11).⁹¹ Hebreerbrevets fremstilling av Jesu gjerning påpeker at Jesus har banet vei til den himmelske verdenen. Jesus blir fremstilt som vår *forløper* (*pródromos* - πρόδρομος⁹²) som har gått foran oss. Og nå som Jesus er i det himmelske står han nå og taler på vegne av dem som etterfølger ham på jorden, hvor han står sammen med dem i deres frelseskamp.⁹³

I 1. Peters brev fremstår etterfølgelsen i en tydelig *imitatio*-karakter hvor Jesu holdning under lidelse fremstilles som forbilledlig og til etterlikning. En sentral tekst er å finne i 2,18-21, hvor man som tjenestefolk formaneres til å underordne herren sin, selv om herren er vrang og ond. Kristi lidelse blir satt som eksempel til etterfølgelse.⁹⁴

2.3.6 Disippelskap og etterfølgelse: Refleksjon

Gjennom de forrige avsnittene ser man tydelige tegn til at etterfølgelsen kan forstås på to forskjellige måter. Først er det den fysiske etterfølgelsen av Jesus da han vandret på jorden. Denne etterfølgelsen gjøres tydelig gjennom verbet ἀκολουθεί. Denne form for etterfølgelse skal ikke fortsette før Jesus kommer tilbake (Åp 14,4). Den andre måten å forstå etterfølgelse på er den stadige etterfølgelsen som man finner tydelig eksempler på gjennom brevlitteraturen i NT.

Den etterfølgelsen vi møter i det nye testamentets brevlitteratur er en ny og transformert etterfølgelse som er tilpasset den nye frelseshistoriske situasjonens krav. Dette er noe Paulus klart og tydelig legger frem i sine brev.⁹⁵ For å forstå etterfølgelsen i lys av Larssons bemerkninger om verbet ἀκολουθεί og urkirkens forståelse av etterfølgelse av den jordiske Jesus, er det avgjørende å forstå konteksten. Den troende har ikke lenger mulighet til å følge den jordiske Jesus slik som disiplene gjorde for 2000 år siden, men slik Larsson tydelig fremhever så innebærer dette ikke at etterfølgelsen avsluttes. Samtidig bør man ikke forstå etterfølgelse i vår samtid som identisk som da Jesus vandret fysisk på jorden.⁹⁶

Kan man da si at etterfølgelse og disippelskap er to sider av samme sak? Som tidligere nevnt unnlater Paulus å anvende disippelskapsbegrepet (μαθητής), men det er ikke godt å si

⁹¹ Larsson, «Efterföljelse.», 512.

⁹² Strong, *Concordance*, G4274.

⁹³ Larsson, «Efterföljelse.», 512.

⁹⁴ *Ibid.*, 512-513.

⁹⁵ Larsson, *Människan inför Bibeln*, 100-101.

⁹⁶ *Ibid.*

hvorfor.⁹⁷ Det er ingen seriøse bibelforskere som antar at Paulus ikke ønsket å videreføre tanken om disippelskap.⁹⁸ Jeg mener at etterfølgelse og disippelskap kan forstås likt hvis man forstår dem begge som relasjonelle ord som beskriver den troendes forhold til Kristus. Selv om man ikke lenger kan følge den jordisk-fysiske Jesus så har Gud sendt Den hellige ånd til de troende: «Men Talsmannen, Den hellige ånd, som Far skal sende i mitt navn, skal lære dere alt og minne dere om alt det jeg har sagt dere.» (Joh 14,26). Så da kan man si at Jesus likevel er med de troende og at etterfølgelsen kan fortsette, selv om den er i en annen form og kontekst enn den for 2000 år siden. Kombinert med misjonsbefalingen hvor befalingens imperativ faller på det å gjøre disipler⁹⁹ (Matt 28, 19), så kan man si at disippelskap fremdeles er gjeldende, selv om det ikke er klart hvorfor Paulus velger å ikke anvende dette.

2.3.7 Etterfølgelsestankens betydning for det europeiske mennesket

Edvin Larsson har skrevet et bidrag til Ivar Asheims festskrift for hans 65-årsdag «Forankring og forandring»¹⁰⁰ hvor han fremlegger mulighetene for å aktualisere Jesus som forbilde i dag. Da ikke gjennom en etisk modell, men mer som en henvisning til de muligheter som er tilgjengelig gjennom Jesu eksempel.¹⁰¹

I folkelig fromhetsliv har etterfølgelsesmotivet hatt en gjennomgående sterk posisjon innenfor kirken og andre kristne grupper. Det har vært normalt å betrakte Jesu liv som forbilde for den kristnes levemåte – hvor Jesu liv har hatt en tydelig normativ kraft for den troende. Innenfor teologien har det ikke vært helt likt. Denne ulikheten innebærer, ifølge Larsson: «I den teologiska reflexionens perspektiv har efterföljden ofta framstått som en problematisk storhet både till sitt väsen och sin funktion.» I den folkelige kristnes trosliv har etterfølgelsestanken vært til inspirasjon og konsekvent hatt en tydelig plass, mens i den vestlige teologiske tanken (da primært den evangeliske) har man slitt mer med å komme til rette med etterfølgelsestanken.¹⁰²

⁹⁷ Hentet fra Tveitereid, hvor han henviser til: Wilkins, *Following the master*, 291ff.

⁹⁸ Tveitereid henviser til denne debatten gjennom: Victor A. Copan, «Μαθητής and Μιμηθής: Exploring an entangled relationship,» *Bulletin for Biblical Research* 17, no. 2 (2007), 11.

⁹⁹ Knut Jørgensen, «Forvandlende disippelskap i en sekulær kontekst,» i *Norsk tidsskrift for misjon vitenskap, aktuelt*. Sidene 167-176, Vol. 74. Nr. 3 (2020), 175.

¹⁰⁰ Edvin Larson, «Forbild på nytt?» i *Forankring og forandring: Verdier for det nye Europa*. Sidene 97-111. Sverre Dag Mostad og Lars Østnor (red.), (Oslo: Universitetsforlaget, 1992).

¹⁰¹ Larsson, «Forbild på nytt?», 97.

¹⁰² Larsson refererer til at Theobald Süß tar opp denne problemstillingen i en artikkel fra 1953, «Nachfolge Jesu», *ThLZ* 78 (1953), 129-140. Larsson, «Forbild på nytt?», 98.

Teologen Theobald Süß (1902-83) avviste påstanden som Kierkegaard og Bonhoeffer kom med om at fravær av ønske om å være en etterfølger i all hovedsak hadde å gjøre med menneskets motvilje til å engasjere seg. Süß mente at det heller hadde noe med de hedenske postkristnes vestlige tankeformer å gjøre – som gjorde det vanskelige å fange Det nye testamentes budskap. Disse tankeformene plasseres i to forskjellige oppfatninger av imitasjon - de platoniske og de aristoteliske:

(1) De platoniske tankeformene: Man er opptatt av å være og er ontologisk orientert. Augustin og Luther blir plassert under disse tankeformene av Süß.¹⁰³ I denne form for tanke avhenger alt av Gud, som er det sanne vesen. Dette kan umiddelbart gi rom for å tenke at det ikke er noe plass for imitasjon, men det motsatte er heller sant på grunnlag av idéen om analogi. Hvor mennesket kan stå i analogi med Gud og andre mennesker, der det er rom for etterfølgelse og etterlikning av Kristus. Samtidig kan den platoniske tanken gi trange vilkår for etterlignelse:

«Betoningen av Guds allenaverkande – som den kommer till uttryck hos exempelvis Luther – hotar att göra talet om människans egen aktivitet meningslöst. Den principiellt ansvariga människan suges upp i det sanne varat, i Gud.»¹⁰⁴

Verdien av gjerninger blir i det platoniske tankesettet sett på som mindre viktig, hvor da imitasjon kan være utfordrende å praktisere.

(2) De aristoteliske tankeformene: Her holdes derimot gjerningene og aktivitetene høyt oppe. Süß plasserer den skotske teologen J. Duns Scotus (1266-1308) som prakt eksempell på dette synet. I følge Scotus er Gud ren og har en ubegrenset vilje. Det blir dermed rom for tilfeldigheter og vilkårlighet – noe som fører til at mennesker har fri vilje. Dette gir mer rom for etterfølgelse og etterlikning, men kun når det gjelder viljens punkt. Gud kan etterlignes i sin frie vilje. Det legges samtidig til grunn i dette tankesettet at verden og mennesket er delt inn i en rekke stoffer eller substanser. Disse kan ikke, og bør ikke etterlikne hverandre.¹⁰⁵ Dermed blir etterfølgelse i den aristoteliske tradisjonen også begrenset ettersom etterlignelse av Gud, som er av en annen substans enn mennesker, ikke bør etterlignes.¹⁰⁶

¹⁰³ Det bemerkes at både Augustin og Luther hadde sine aristoteliske elementer. Larsson, «Forbild på nytt?», 98.

¹⁰⁴ Larsson, «Forbild på nytt?», 98-99.

¹⁰⁵ Aristoteles hadde en teori om substansene. Implikasjoner av dette synet er i å finne hos filosofen Gottfried Leibnitz (1646-1716), og hans modeller kan spores i den utpregede individualismen som tydelig preger mange av eksistensialismens representanter. Her henviser Larsson til: Kierkegaard, Sartre og Bultmann. Larsson, «Forbild på nytt?», 98. For dypere utlegging om substansene, se. Gunnar Skirbekk og Nils Gilje, *Filosofihistorie* 2.utg (Oslo: Universitetsforlaget, 2007), 72-74.

¹⁰⁶ Larsson, «Forbild på nytt?», 99.

Selv om Süß tilsynelatende ikke gir noe veiledende løsning på den vestlige utfordringen med å forstå imitasjon, så bidrar likevel hans artikkel til å forstå enkelte viktige elementer av forståelsen av etterfølgelse i lys av disse to tankeformene, som ikke bør undervurderes.¹⁰⁷

2.3.8 Etterfølgelse i en post-apostolisk tid: et historisk tilbakeblikk

Det finnes tydelige utsagn av Ignatius av Antiokia (ca. 37-107) som viser at han forstod en persons Kristus-relasjon som etterfølgelse av Kristus – det vil si at etterfølgelsen ble utført gjennom en personlig relasjon og fellesskap med Kristus. Dette består da ikke i noen overfladisk imitasjon av Kristi handlinger og egenskaper, men Ignatius omtaler fellesskapet med Kristus som noe så nært og intimt at det fører til samsvar med Herren. Dette har av enkelte forskere blitt vist til som Ignatius' Kristusmystikk.¹⁰⁸ Den dømte ønsker å etterligne Kristi handlinger og arbeide for hans dyder – noe som dermed fører til at de blir Guds etterfølgere, ettersom Kristus er *imitator Dei* (Ign. Fil. 7,2). For Ignatius innebærer dette at etterfølgelsen ikke bare involverer den etiske sfæren – men også en villighet til å lide, og til og med dø for Kristus. Dette anså Ignatius å være det sentrale i etterfølgelsen.¹⁰⁹

I tiden som fulgte ser man en transformasjon av synet på imitasjonen parallelt med fremveksten av askese og monastisimen. Forsakelse stod sentralt, hvor den ideelle etterfølger av Kristus var eremitt eller munk, som valgte å trekke seg tilbake fra den normale tilværelsen. Sølibat, mangel på eiendom og andre avvik fra normale eksistensforhold er noen av kjennetegnene som fulgte dem. Det er tydelig at denne formen for imitasjon hadde en forankring i nytestamentlige tanker, hvor Jesus kan fremstå som den ideelle asketen. I evangeliene kan forsakelse av det normale livet og verden fremstå som normen for etterfølgelse. I middelalderen fremstår asketen eller munken som den sanne etterfølger av Kristus. Fattigdomsidealet til de vandrende munkene fremstod som selve bildet på læren i evangeliene, hvor Jesu liv ble demonstrert og gjort tydelig gjennom munkenes levemønster. Frans av Assisis' inntreden ble høydepunktet for denne bevegelsen, som i stor grad kom til å påvirke hele den europeiske kirken. Thomas à Kempis (1380-1471) med boken *Kristi etterfølgelse* (1441) er også et tydelig eksempel på at klosterlivet ble presentert som idealet for etterfølgelse av Kristus.¹¹⁰

¹⁰⁷ Larsson, «Forbild på nytt?», 99.

¹⁰⁸ Ibid., 100.

¹⁰⁹ Ibid.

¹¹⁰ Ibid., 100-101.

Når Martin Luther kom inn i kirkehistorien, tok et oppgjør med samtidens fromhetsideal som de vandrende fattigmunkene demonstrerte. Kritikken hans hadde både et historisk og teologisk grunnlag. Det historiske grunnlaget for Luthers kritikk var basert på historier om hvordan vandrende fattigmunker ofte var en belastning for samfunnet de bodde i ettersom de levde av almisser. Det antas at antallet munkers på denne tiden som levde slik var betydelig. Almissekom da på bekostning av et ellers fattig samfunn. Den teologiske kritikken har sitt hold i at Luther fryktet at menneskelig prestasjon skulle stå i sentrum for imitasjonen – som konkurrent til troens rettferdiggjørelse. Luther mente at man skulle begrense imitasjonen av Jesus. En slik imitasjon har sitt grunnlag i at Kristus er vår gave og vårt eksempel, og de sentrale trekkene ved Jesus som frelser skal inspirere til etterfølgelse, som innebærer tro, kjærlighet og etterfølgelse. Luther mente at detaljene i Jesu jordlige liv ikke var ment til imitasjon. I stedet for detaljetterligning, så var en generell imitasjon av Jesu jordiske liv oppfordret. Luther presenterer her en distinksjon mellom legitim *etterfølgelse* og illegitim *etterlignelse* – noe som preget Luthers tro mye og som fremdeles gjør seg merkbart i dagens debatter.¹¹¹

2.3.9 Etterfølgelse i NT i eksegetisk perspektiv

Ettersom de paulinske skriftene er våre eldste litterære vitnesbyrd om hvordan de første kristne tenkte, er dette et naturlig utgangspunkt for forståelsen av etterfølgelse. Det er ikke mye som nevnes hos Paulus når det gjelder etterfølgelse. Verbet for etterfølgelse (*akolouthēin*) forekommer ikke i kontekst av å angi en persons forhold til Jesus. Man blir i stedet oppfordret til å imitere (*mimēisthai*) ham, men heller ikke dette verbet forekommer ofte. For det meste blir Kristus henvisning til for bilde uten bruk av *imitatio*-terminologi (Fil 2,5-11; 2. Kor 8,9; Rom 15,3;7).

I den tradisjonelle etterfølgelsesteologien så ser man at det er evangeliens Jesus-bilde og etterfølgelsen av den jordiske Jesus som har dominert forståelsen. I evangeliene anvendes verbet *akolouthēin* og synonymer til dette for å beskrive disiplenes relasjon til Jesus. Her forstås etterfølgelse som en respons på Jesu radikale utsagn og kall, hvor det ikke bare forventes en normal disippelrelasjon til sin mester, men også en total livsovergivelse. I denne overgivelsen gjør disiplene et radikalt oppbrudd med sine omgivelser og de opplever fattigdom, hjemløshet, hat og stor risiko for forfølgelse og død. Når det gjelder hvorvidt

¹¹¹ Larsson, «Forbild på nytt?», 102.

denne etterligningen er å sammenligne med den etterligningen som Paulus kaller de troende til, så har dette vært gjenstand for omfattende diskusjon.¹¹² Noen forskere mener at Paulus beskriver en annerledes forståelse av etterfølgelsen som er gjeldende etter Jesus ble tatt opp til himmelen, og at den etterfølgelsen som læres bort i evangeliene kun gjaldt for de disiplene som vandret med den jordiske Jesus.¹¹³

Larsson derimot hevder at slik skepsis ikke er holdbar. Han mener at det må ha vært forbindelser av noe slag mellom Paulus og bærerne av Jesus-tradisjonen, og at Paulus må ha kjent til det minste deler av den fremvoksende (muntlige) evangelietradisjonen (1. Kor 7,10; 11,23-25). Paulus forstod etterfølgelse som en sakramental-etisk etterfølgelse (forklart nærmere i 2.5) hvor det ikke er snakk om en detaljetterfølgelse av den jordiske Jesus, men en invitasjon til et nytt liv – hvor dåpen innvier den troende til etterfølgelse gjennom død- og oppstandelsessamfunn med Kristus. Denne dåpen forutsetter en etisk-moralsk livsstil hvor man i lidelseskampen strever for å nå sluttmålet og oppstandelsen.¹¹⁴

Slutningen fra dette er at etterfølgelse av den jordiske Jesus ikke kun var en historisk fortelling, ment som inspirasjon for kirken. Larsson mener at den første kirken aktivt brukte disse fortellingene gjennom forkynnelse og undervisning for dem som var døpt til livsfelleskap med den opphøyde Kristus. Historiene om Jesu liv, hans forkynnelse, handling og holdning til de forskjellige situasjonene som beskrives i evangeliene, gav inspirasjon og et livsmønster å følge for de dømte. Den oppståtte Kristus som de troende ble døpt til, var fremdeles den samme personen som den jordiske Jesus, selv om han ikke lenger var til stede fysisk på jorden. Derfor kan man si at evangelietradisjonen ikke kun ble ansett som noe historisk, men som en gjenfortelling av Jesu liv og lære som var ment å inspirere til etterfølgelse, men ikke nødvendigvis til detaljetterlikning.¹¹⁵

2.4 Definisjonen av disippelskap i NT: Fernando F. Segovia

Et av de navnene som går igjen i nyere tid når det gjelder disippelskap og etterfølgelse er Fernando F. Segovia (1948-).¹¹⁶ I introduksjonen av boken *Patterns of Discipleship* skriver han:

¹¹² Larsson henviser ikke til konkrete kilder her for diskusjonen. Larsson, «Forbild på nytt?», 102-3.

¹¹³ Larsson, «Forbild på nytt?», 102-3.

¹¹⁴ Ibid., 104-5.

¹¹⁵ Ibid., 106.

¹¹⁶ Segovia er professor ved Vanderbilt University Divinity School og er spesialisert inn mot det nye testamentet samt tidlig kristendom. Han har en cubansk-etnisk bakgrunn og er en av teologene innenfor frigjøringssteologien.

«Without a doubt. One of the most fundamental and recurring questions in the history of the Christian tradition has been the definition of Christian discipleship: that is, what exactly does it mean to be a disciple of Jesus Christ, and what precisely does the concept of «following» entail not only in terms of an overall conception of attitude towards life in general but also in terms of concrete day-to-day living and existence? The proposed answer have been considerable, to say the least, and indeed quite often at variance with, if not in direct contradicton to, one another.»¹¹⁷

Det har for mange forfattere vært utfordrende å si noe allment om hva disippelskap er, særlig fordi man er preget av sin egen kontekst. Det som er interessant å bemerke er at de forskjellige evangeliene fremhever forskjellige aspekter av Jesu tjeneste og virke, men at gjengangeren er forventningen om å *følge etter* Jesus.¹¹⁸ Det pekes på at denne forventningen ses i lys av Jesu tjeneste og egne levestil.

«Jesus is not only a pattern, a model, an exemplar, but also an enabler. In other words, the proper way and life of discipleship is not only patterned after, but also grounded in Jesus' own life and ministry, so that «following» and «imitation» can take place only because Jesus himself made them possible.»¹¹⁹

I en undersøkelse gjennomført av flere anerkjente teologer, hvor det ble forsøkt å si noe om disippelskap, så konkluderte Segovia med en observasjon: I tillegg til at NT fremstiller ulike aspekt, eller mønster, av disippelskap, så var også disse teologene uenige i hvordan man skulle tolke og forstå disippelskap. Alle hadde sine meninger og oppfatninger av hvordan man skal forstå disippelskap.¹²⁰ Men man kunne likevel trekke en tydelig konklusjon av en felles forståelse blant teologene fra undersøkelsen: Kristent disippelskap i etterfølgelse av Jesus innebærer en tydelig posisjon og holdning av avvisning mot *verden* og dens fundamentale verdier, vei og mål. Det som varierer, er graden av avvisning.¹²¹

Det later til å være en sammenheng mellom synet på viktigheten av avvisning av verdens praksis i sammenheng med lidelsen som en sentral del av disippelskap.¹²²

Ulikhetene i disippelskapets innhold gjennom NT bidrar til det større bildet av hva etterfølgelse innebærer. En tydelig utfordring er at man kan stå i fare for å ignorere enkelte elementer av disippelskap når det er så mye som sies om disippelskap gjennom NT. Når det

¹¹⁷ Fernando Segovia, *Discipleship in the New Testament*. (Philadelphia: Fortress Press, 1985), 1.

¹¹⁸ Segovia, *Discipleship in the New Testament*, 18.

¹¹⁹ *Ibid.*, 20.

¹²⁰ *Ibid.*

¹²¹ *Ibid.*, 21.

¹²² Gjennom undersøkelsen, som tidligere henvist, så fremstår Johannesevangeliet (da med fokus mellom jøder og kristne) og Johannes' åpenbaring (gjennom avvisning av Roma) som mest tydeligst i dette. Segovia, *Discipleship in the New Testament*, 21.

er så mange ulike uttrykk for disippelskap, skaper dette rom for forskjellig forståelse og ulike tolkninger. Disse ulike uttrykkene innebærer hvordan man forholder seg til verden og dens kultur, samt måter man praktisk demonstrer disippelskap. Dette bidrar til å gjøre fortolkningen av disippelskap i én definisjon meget utfordrende.¹²³ Dette er noe som reflekteres i de svært forskjellige bidragene til undersøkelsen. Selv om Segovia ikke klarte å «lande» på hva en rett forståelse av disippelskap faktisk er, så har han likevel åpnet døren for å kunne si noe om disippelskap i vår tid.

2.5 Vandrerradikalerne: Et litteratursosiologisk perspektiv: Gerd Theissen

Den tysk protestantiske teologen og forskeren i Det nye testamentet, Gerd Theissen (1943-), påpeker at radikale elementene i de synoptiske evangeliene, som innebærer fravær av eiendom og eiendeler, samt en vandrende eksistens uten permanente røtter på et geografisk sted, er noe man ikke bør feie bort gjennom fortolkning eller ignorering: «The ethical radicalism of the sayings transmitted to us is the radicalism of itinerants.»¹²⁴ Disse vandrerradikalerne¹²⁵ fulgte i Jesu eksempel og var avhengig av støtten fra sympatisører eller tilhengerer i de landsbyene de kom til. Det er her Theissen presenterer tre forskjellige roller i Jesus bevegelsen i verket *Sociology of Early Palestinian Christianity* (1987). Disse tre rollene innebærer:

- (1) Bæreren av åpenbaringen av evangeliet – Menneskesønnen
- (2) Vandrerradikale karismatikere
- (3) Lokale sympatisører og tilhengere¹²⁶

Etter hvert som kristendommen spredte seg fra områder rundt Palestina og til de urbane byene i det romerske imperiet, så ble praksisen til de vandrerradikale mer og mer upraktisk og problematisk. Dermed ble denne vandrerradikale praksisen gradvis erstattet med en «*love-patriarchalism*» som var mer tilpasset den urbane kosmopolitiske tilværelsen i det romerske imperiet. Denne teorien har ikke vært uten kritikk og motstand. Noen mener at Theissen ikke hadde godt nok grunnlag til å fremme sin teori, og at disse vandrerradikale *ikke* var avhengig

¹²³ Segovia, *Discipleship in the New Testament*, 22.

¹²⁴ Gerd Theissen, «The wandering radicals», i *Social-Scientific Approaches to New Testament interpretation*. Sidene 249-288. David G. Horrell (red.), (Edinburgh: T&T Clark Ltd, 1999), 93.

¹²⁵ Det norske tilsvarende for *itinerant* er omreisende, eller vandrerradikalere – som Jostein Ådna referer til i sin artikkel. Ådna, «Å vandre livets vei», 200.

¹²⁶ Theissen, «The wandering radicals», 94.

av landsbyer og steder de kom til, men heller tilhørte et større fellesskap i utgangspunktet.¹²⁷ Stridens kjerne later til å være hvorvidt disse vanderradikale fungerte som utsendinger, støttet av fellesskapet, eller om de gikk individuelt ut og var avhengige av støtte der de drog.

Theissen litteratursosiologiske fremstilling og tolkning av evangeliet og etterfølgelse av Jesus kan virke noe skarpt inn i vår postmoderne tidsalder:

«Jesus' sayings preach an ethic that is based on homelessness. The call to discipleship means renouncing any permanent adobe. The people who are called leave their boats and their fields, their customshouse and their home ... Homelessness belonged to the discipleship of Jesus, and not merely during his lifetime. The *Didache*, for example, is familiar with itinerant Christian charismatics and says that they practice the *tropous kuriou*, the Lord's way of living (*Did.* 11.8).»¹²⁸

Det var ikke unormalt at de vanderradikale ikke var særlig godt likt av andre som ikke valgte samme livsstil. Dette hadde ofte med det etiske familiesamholdet å gjøre, ettersom praksis av vanderradikalisme innebar å kutte familieband samt andre nære relasjoner. Dette inkluderte nærfamilie, kone, barn og foreldre. Theissen trekker frem fortellingen om mannen som ønsket å følge Jesus, men som først skulle begrave sin far, som et eksempel på tydelig brudd med den normale familieetikken på den tiden. Jesus formaner mannen om å la de døde begrave sine døde (Matt 8,22). Man skal hate sine foreldre, barn, ektefelle og søsken (Luk 14,26), samt forlate eiendom og jobb (Mark 10,29).

Theissen mener at det var vanskelig for den vanderradikale å rettferdiggjøre sin atferd, og at det ikke var utenkelig at man kunne bli sett ned på av andre for å velge dette. Samtidig påpeker han at bruddet med familie var noe som oftest ikke ble praktisert ettersom mange vandrende menn tok med seg sine koner (1. Kor 9,5).¹²⁹ Andre teologer har bemerket at vanderradikalismen var en tydelig demonstrasjon av den glorifiserte enkelthets livsstilen som protest mot Romas luksuriøse byliv.¹³⁰

Penger og rikdom var til hindring for den vanderradikale og noe man måtte gi slipp på. Denne form for vanderradikalisme blir forstått gjennom å leve et radikalt liv under ekstreme omstendigheter, hvor kun en person som har kuttet de verdslige båndene som hjemmet,

¹²⁷ Theissen, «The wandering radicals», 94-95.

¹²⁸ Ibid., 100.

¹²⁹ Ibid.

¹³⁰ Kvalbein refererer her til Crossan 1991; Park 1995, 103-113. Og henviser til diskusjonen i Wright 1996, 66-74. Hans Kvalbein, «Conversion and discipleship in the synoptic gospel – an exegetical and missiological challenge.» i *Med Kristus til jordens ender – festskrift til Tormod Engelsen*. Sidene 89-100. Redaksjon: Kjell Olav Sannes (ansv.), Egil Grandhagen, Terje Hegertun, Knud Jørgensen, Kristin Norseth, og Rolv Olsen. (Trondheim: Tapir akademiske forlag, 2008), 94-95.

eiendelene, kone og barn – kun den som forlater verdens veier kan frimodig forkynne forsakelsen av det verdslige. Kun de vanderradikale som praktiserer det de forkynner kan fremstå i sann etterligning av Jesus og bære hans budskap med troverdighet.¹³¹

Denne form for vanderradikalismen fremstod ofte som uforståelig for de utenforstående. Men Theissen mener at det kun var gjennom denne form for vanderradikalisme at Jesu ord blir beskyttet fra å kun være redusert til allegorier. Man tar da utgangspunkt i misjonsbefalingen fra de synoptiske evangeliene – hvor beskrivelsen for denne utsendelsen fremstår som vanderradikalisme (Matt 10,10) og *Didache* som utgangspunkt for å hevde dette. Theissen trekker frem noen eksempler på vanderradikalisme fra *Didache*, blant annet at en apostel ikke skal være på samme sted mer enn to dager – mer enn dette så regnes han i å være en falsk profet (*Did.* 11.5), samt at en apostel ikke skal gis brød for mer enn en dag om gangen, og aldri penger (*Did.* 11.6).¹³²

Jesus presenteres av Theissen som den første vanderradikale, og det at hans etterfølgere etterlignet denne livsstilen, fungerte som en direkte sosiologisk kobling mellom dem og Jesus. Dette levestyret ble da en eksistensiell autentisitet av Jesu liv gjennom deres. Det poengteres at gjennom forkynnelsen fra de vanderradikale så ble Jesu ord praktisert og autentisk gjennom livsstilen deres.¹³³

Theissen konkluderer med at det i den tidlige kirken, da etter Jesu opprykkelse, ble tre tydelige sosiale former for å leve ut kristen tro:

- (1) De vanderradikale: sekteriske bevegelser (Montanisme, Syrisk vandrende asketer, tiggermunker og på den liberale siden av reformasjonen.
- (2) *Love patriarchalism*¹³⁴: den institusjonelle kirken.
- (3) Gnostisk radikalisme: individualistisk og mystisk disponerte konventikler innenfor og utenfor kirken.¹³⁵

¹³¹ Theissen, «The wandering radicals», 102.

¹³² Ibid., 102-3.

¹³³ Ibid., 106-7.

¹³⁴ Love patriarchalism, eller kjærlighetspatriarkisme, direkte oversatt fremstår som det som bar kirken gjennom en del utfordringer om blant annet hva som var ortodoks, kanon og eksegetisk gjeldende. Theissen påpeker at denne kjærlighetspatriarkismen enten inkluderte, eller ekskluderte de mer radikale uttrykkene i kirken – og da ble ekskluderingen ofte gjennomført med vold og ikke kjærlighet. Dette kunne ha ledet til at kirken gikk på et ugjenkallelig kompromiss, hadde det ikke vært for kallet til omvendelse som stadig lød ut fra tradisjonene av tidlig kristen radikalisme. Theissen, «The wandering radicals», 120.

¹³⁵ Theissen utlegger mer om vanderradikalisme og dens rolle i Jesus-bevegelsen og den tidlige kirken, men ettersom fokuset i besvarelsen er vendt mot hvordan man forstår disippelskapet så mener jeg at det er viktig å fremlegge nyanser av forståelser rundt disippelskapet – og hvordan man forstod etterfølgelse. Theissen, «The wandering radicals», 119-120.

Theissen hevder ikke at det er umulig å være en kristen uten å være en vanderradikal, både i nåtid og på Jesu tid, men tolkningen han gjør av Jesu ord fremstår likevel etter min forståelse som noe skarp og snever – samtidig som man kan ta lærdom av Theissens kunnskap og innsikt selv om mange har kritisert hans tolkning og forståelse¹³⁶: «He has led many of us to rethink a highly important branch of Christian origins (Horsley 1989, 10).» En kritisk svakhet i Theissens teori om vanderradikalismens virke – som skal ha vart frem til slutten av det første århundre – er mangelen på bevis på at dette var en praksis i den tidlige kirken. Kvalbein bemerker at ingenting i Apostelgjerningene eller i de Paulinske brevene bærer preg av at Peter, Filip eller Paulus ikke brakte med seg reiseutstyr på sine reiser. Det er heller tydelig i Apostelgjerningene at Peter og de tolv hadde sine steder hvor de bodde fast. I tillegg har vi Lukas 22:35-36 som implisitt opphever kravet om å ikke ta med seg noe på sine reiser:

137

«Så sa han til dem: «Den gangen jeg sendte dere av sted uten pengepung eller veske eller sko, manglet dere da noe?» «Nei, ingenting», svarte de. «Men nå», sa han, «må den som har pengepung, ta den med. Det samme må den som har en veske, og den som ikke har noe sverd, får selge kappen sin og kjøpe seg et.»

Uttrykket «*men nå*» markerer en markant forskjell på det som var og det som nå er, hvor da de tidligere kravene om å ikke ta med seg reiseutstyr ikke lenger gjelder.¹³⁸

Enkelte NT-akademikere har kommet frem til konklusjonen om at et liv i disippelskap inn under retningen «vanderradiaklisme», ikke kan forsones med å være del av en husholdning. Man må ta del i enten det ene eller det andre, mener de. Men ikke begge samtidig. Dette var noe Luther ikke var villig til å si seg enig med, og han ønsket å vise at disippelskap kan kombineres med det å være en del av en husholdning ved å lage hustavlen.¹³⁹ Hvis man ser til evangeliene, kan det stilles spørsmål ved om Jesus motsa seg selv i dette spørsmålet. I starten av evangeliene kan det fremstå som om Jesus kaller disiplene til vanderradikalisme, hvor de skal bryte opp med husholdningen, arbeid og eiendom – for så å senere undervise om at man *ikke* skal bryte ekteskap og at man skal ære og elske sine foreldre.

¹³⁶ Noen av de som kritiserte Theissens teori om vanderradikalisme og kjærlighetspatriarker var: Richard Horsley (1989), Wolfgang Stegemann (1984). David G. Horrell, redaktøren av *Social-Scientific Approaches to New Testament interpretation*, mente selv at Theissens teorier ikke burde forkastes, men heller justeres.

¹³⁷ Kvalbein, «Conversion and discipleship in the synoptic gospel», 97-98.

¹³⁸ *Ibid.*, 98.

¹³⁹ Oswald Bayer, *Martin Luther's theology: A contemporary interpretation* (Grand Rapids, Michigan: Wm. B. Eerdmans Publishing Co, 2008), 302.

Luther responderte på denne tilsynelatende motsigelsen i en preken hvor han påpeker at Jesus ikke fremstod som en vanderradikal selv. Jesus og disiplene hadde penger som de gav til de fattige. De hadde mat og drikke. Han tok imot det som ble gitt ham. Jesus solgte ikke alt det de eide. På samme måte arbeidet Paulus også selv for føden, han var ikke avhengig av andre for å overleve i sin tjeneste. Samtidig mente Luther at ingenting er ment til å komme foran Gud. Man skal ikke forlate sine søsken, foreldre, kone osv. ved mindre omstendighetene er slik at disse relasjonene står i veien for å elske Gud. Man trenger ikke å selge tingene sine, men tingene må aldri stå i veien for at Gud er fremst og høyest i livet. Skulle dette skje så må en selge det. Dersom den troendes vandring med Gud står i fare for å gå tapt, må heller livet gå tapt. Det er dette Luther prøver å få frem. Å følge Jesu kall er et åndelig kall til å ha ham som mester i sitt liv, hvor ingenting står som hindring for etterfølgelsen av ham. Luther trekker særlig frem at grådighet og lysten etter penger er en hindring for etterfølgelse. Luther mener at grådighet er unaturlig når man kun har en Gud, ellers tilber man flere guder dersom man også tilber mammon.¹⁴⁰ Den fysisk-jordiske Jesus sitt kall til etterfølgelse innebar en total overgivelse av eiendom for disiplene, men denne overgivelsen bør ikke direkte oversettes i vår tid. Dette kallet var unikt for de første disiplene, samtidig som disippelskap likevel innebærer en tydelig endring i hvordan man forholder seg til eiendom og rikdom. Man må som disippel forholde seg til rikdom på en ny måte ettersom Gud har blitt herre i ens liv, og Guds ord har blitt gjeldende der hvor verdens ord tidligere regjerte. Dette vil mest sannsynlig innebærer en forandring i holdningen til viktigheten av rikdom og hvordan man forvalter den i lys av budet om å elske sin neste som seg selv.¹⁴¹

Evangeliene kan til tider fremstå som utfordrende og vanskelig å ta imot av det postmoderne mennesket: «Hvis noen kommer til Meg og ikke hater sin far og mor, kone og barn, brødre og søstre, ja, også sitt eget liv, kan han ikke være Min disippel.» (Lukas 14,26 BGO).¹⁴² Dette *hatet* er sammenkoblet med hatet mot sitt eget liv, hvor det er linket opp mot idéen om å fornekte seg selv og til og med miste sitt eget liv. For det postmoderne øret så kan ord som *hat* og *selyfornektelse* være svært negativt betonet, men det som er viktig å fremme er Jesu posisjon som Mester i etterfølgerens liv.¹⁴³ I lys av at Jesus som mester elsker sine disipler,

¹⁴⁰ Bayer, *Martin Luther's theology*, 302.

¹⁴¹ Kvalbein, «Conversion and discipleship in the synoptic gospel», 96.

¹⁴² Det er verd å nevne at NB11 ikke oversetter med *hater*, men heller *om noen kommer til meg og ikke setter dette høyere enn...* Denne oversettelsen mener Kvalbein er mer korrekt i henhold til det greske ordets betydning som innebærer å *neglisjere noe til prisen for noe langt viktigere* (μισέω). Det er av denne grunn at moderne bibeloversettere ofte unngår å bruke ordet *hate* i oversettelse av dette. Kvalbein, «Conversion and discipleship in the synoptic gospel», 95.

¹⁴³ Kvalbein, «Conversion and discipleship in the synoptic gospel», 95.

vil ikke det å fornekte seg selv handle om å hate seg selv, hvis det forstås som å ha mindre verdi for seg selv, fordi Jesus gav budet om å elske sin neste som seg selv (Mark 12,31).¹⁴⁴

2.6 Disippelskapsforståelsen i NT: Ulike aspekter

Basert på alle de ulike ordene som brukes om disippelskap i NT og ulike teologers standpunkt rundt disippelskap, kan det hevdes at NT ikke etterlot de troende med en tydelig fremstilling av hvordan man skal forstå disippelskap.¹⁴⁵ Den romersk katolske teologen Avery Dulles skriver i boken *Models of the church* at forståelsen av disippelskap etter å ha lest gjennom det bibelske materialet om dette gir en slik forståelse: «In combining these various emphases, the reader of the New Testament is challenged to construct a rich and multifaceted concept of discipleship».¹⁴⁶ Med dette menes det at disippelskap i NT fremstilles gjennom flere aspekter – hvor bibelens tekster om disippelskap heller kan ses på som et bibliotek av informasjon om forskjellige måter å forstå disippelskap på enn kun en modell for dette. Det finnes ifølge Dulles mange måter å forstå disippelskap på, og han beskriver at trofast disippelskap ikke handler om å danne en smal forståelse¹⁴⁷ – men heller å forstå at disippelskap i seg selv kan formes etter den konteksten man selv er i.¹⁴⁸

I lys av det overstående finner jeg det hensiktsmessig å kort gå gjennom noen sentrale bøker i NT og deres presentasjon av disippelskap. For å gjøre dette på en god måte har jeg valgt å ta utgangspunkt i den anerkjente NT-forskeren Richard N. Longenecker (1930-2021) sin bok, som han var redaktør for, *Patterns of discipleship in the New Testament*.

2.6.1 Markusevangeliet

¹⁴⁴ Kvalbein, «Conversion and discipleship in the synoptic gospel», 96.

¹⁴⁵ Tveitereid, *Pragmatics of discipleship*, 22.

¹⁴⁶ Avery Dulles, *Models of the church*, (New York: Bantham Doubleday Dell Publishing Group Inc., 1991), 203.

¹⁴⁷ Dulles fremhever ulikhetene av disippelskapsforståelsen i *Models of the Church*. I Markus finner man en tydelighet i misjonen og kraften som gjør disiplene i stand til å gjennomføre den. Mens i Matteus gis det spesiell oppmerksomhet til en dypere forståelse av Jesu lære. Lukasevangeliet fokuserer på å bryte de gamle båndene til det gamle livet, og en total overgivelse til Kristus. Johannesevangeliet fremmer fellesskapstilhørigheten, og står i sterk kontrast til *verden*. Paulus holder frem kjærligheten de troende har til Kristus gjennom å fornekte seg selv. Efeserbrevet fremmer assimilering til Gud. Åpenbaringen feirer den avventende seieren til dem som *følger etter lammet*. Jakobs brev kaller den troende til et overgitt fokus på overgivelse til Guds lov. Mens 1. Peter vektlegger lidelse med Kristus i etterfølgelsen. osv. Disse eksemplene gir en forståelse av at NT fremlegger et bredt bilde av disippelskap, og derfor at det kan være utfordrende å definere disippelskap i én definisjon. Dulles, *Models of the church*, 203.

¹⁴⁸ Tveitereid, *Pragmatics of discipleship*, 22.

Den amerikanske forskeren i NT og emeritus professor i teologi ved Universitetet i Edinburgh Larry W. Hurtado (1943-2019), skrev kapittelet om Markusevangeliet i Longeneckers bok og åpner kapittelet med dette:

«The Gospel of Mark is manifestly a narrative about Jesus. It is also however, about Christian discipleship, or what it means to be a follower of Jesus. Two types of material in Mark are generally recognized as reflecting this latter concern: (1) teaching on discipleship that is directed to the disciples/readers and (2) the portrayal of the Twelve, which seems also to have a strongly didactic purpose behind it ... in his portrayal of Jesus the evangelist was concerned to clarify the nature of discipleship. So the theme of «christology» and «discipleship» in Mark's Gospel go closely hand in hand.»¹⁴⁹

Det er ingen tvil om at Markusevangeliet var skrevet med intensjonen om å være veiledende for leseren i hvordan han/hun levde ut sitt troende liv. Gjennom evangeliet ser man at disippelskap og etterfølgelse av Jesus innebærer å følge etter hans selvoppofrende handlinger, hvor korset blir holdt frem som eksempel på forpliktelsens utgangspunkt. Som troende skal man derfor være trofast til Jesus og følge etter ham. Denne etterfølgelsen, ifølge Markus er mer åpen i sin forståelse av hvem som er disipler og ikke, noe utsagnet i 9,40 er med på å forsterke: «Den som ikke er mot oss, er med oss».¹⁵⁰

Alle de fire evangeliene viser negative sider hos disiplene som fulgte etter Jesus, men Markusevangeliet står frem som mest kritisk og negativ i denne fremstillingen. Hurtado mener at Markus prøver å fremstille disiplene i både et positivt og negativt lys. I første del av Markus (1,1-6,44), fremstår disiplene i all hovedsak i et positivt lys, noe som kan tyde på at invitasjonen til å følge Jesus blir fremstilt positivt og godt. Hurtado mener at det negative fokuset på disiplenes atferd som kommer senere, primært er ment som et didaktisk verktøy. Slike verktøy var vanlig å bruke i den tidsepoken evangeliet ble skrevet i, og ble brukt i narrative formidlinger som portretterte hvilke lærdommer lærlinger tok fra de feilene de gjorde.¹⁵¹ Det var gjennom disiplenes feil at leseren var ment til å bli advart om å gjøre det samme selv. En advarsel har større effekt når det gis konkrete eksempler på menneskelig handling, enn kun ved forkynnelse av hva som er rett og galt. Dette kommer meget tydelig

¹⁴⁹ Larry W. Hurtado, «Following Jesus in the Gospel of Mark – and beyond.» i *Patterns of discipleship in the New Testament*. Sidene 9-29. Richard N. Longenecker (Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans, 1996), 9.

¹⁵⁰ Hurtado, «Following Jesus in the Gospel of Mark», 9-14.

¹⁵¹ *Ibid.*, 20-22.

gjennom Peters fornektelse (14,66-72), hvor Jesus i etterkant forsones med Peter (Joh 21,15-71) – noe som gir håp til leserne også.¹⁵² Jesus blir fremstilt som modellen å følge etter, mens disiplene som noen man er ment til å lære av.

«Discipleship, Mark emphasizes, means following *Jesus*, with no rival, no distraction, and no competition for the allegiance of his disciples ... What we have, then, is a story of Jesus that can be read as a blueprint for the Christian life: it begins with baptism, proceeds with the vigorous pursuit of ministry in the face of temptation and opposition, and culminates in suffering and death oriented toward an as-yet unseen vindication` .»¹⁵³

2.6.2 Lukasevangeliet og Apostelgjerningene

Basert på tekstene i Lukasevangeliet og Apostelgjerningene, kan man trekke ut noen hovedlinjer for hva Lukas sin forståelse av disippelskap er:

- (1) Disippelskap er basert på hva Kristus gjorde gjennom rettferdiggjøringen av menneskeheten på korset.
- (2) Disippelskap må alltid være rotfestet i, og formet av, den apostoliske tradisjonen.
- (3) Disippelskap trenger å være avhengig av Gud og en disippel må være villig til å gjennomføre hans vilje – derfor er bønn helt sentralt.
- (4) Disippelskap innebærer å klare å gjenkjenne nærværet og kraften av Den hellige ånd.
- (5) Disippelskap innebærer å være involvert i den profetiske proklamasjonen, hvor denne proklamasjonen da er rettet mot Jesu verk og gjerning.
- (6) Disippelskap er å verdsette, både i tanke og handling, forståelsen av Guds universale nåde og evangelium.
- (7) Disippelskap er å være forpliktet til en livsstil hvor troskapen til Jesus skal komme først, og hvor ingen annen troskap skal kunne ta Jesu plass.
- (8) Disippelskap innebærer å være omtensksom og barmhjertig ovenfor de fattige, fanger, den blinde og de undertrykte.
- (9) Disippelskap er å følge Jesu og apostelens eksempel – særlig Paulus, i form av tjeneste, bønn og viljen til å bære sitt kors for evangeliet.

¹⁵² Hurtado, «Following Jesus in the Gospel of Mark», 22-24.

¹⁵³ Hurtado siterer Phillip Davis, *Christology, Discipleship, and Self-Understanding*, 109. Hurtado, «Following Jesus in the Gospel of Mark», 25.

(10) Disippelskap er å være i vekst, både i ens tro og praksis.¹⁵⁴

2.6.3 Johannes-tradisjonen – Det fjerde evangeliet og brevene

Johannesevangeliet fremstiller disippelskap som en respons på Jesu kall til tro: «To be a disciple of Jesus, therefore, is to make this confession of faith in Jesus, to live in intimate relationship with Jesus, and to do what Jesus calls his followers to do.»¹⁵⁵ Denne relasjonelle tendensen er gjennomgående i Johannesevangeliet. Fokuset er på å *kjenne* Kristus og å elske han, og gjennom den nære relasjonen til han holde budene som han har gitt de troende. (Joh 14,15). I følge Johannes-tradisjonen er det flere sentrale aspekter av innholdet av disippelskap og disse bygger også på hverandre:

- (1) Disippelskap innebærer å kjenne Jesus – og å elske han.
- (2) Kjærligheten til Jesus gjør at man holder budene hans og gjør hans vilje, slik som Jesus gjorde Guds vilje.
- (3) Å elske Jesus, samt å holde budene, vil resultere i at man bærer frukt gjennom handling. Frukten kommer kun fra Jesu kjærlighet.
- (4) Denne frukten innebærer å leve et liv i etterlikning av Jesus, hans handling og karakter¹⁵⁶

Denne gjennomgående modellen som Johannesevangeliet presenterer, gjenfinnes det også trekk av i Johannes-brevene, selv om det er noen forskjeller i hva som vektlegges.¹⁵⁷ Et av disse trekkene er viktigheten av at Guds folk elsker hverandre, og at denne kjærligheten kommer ut fra å elske Jesus først. Dette trekket fremheves mer i Johannes sine brev enn i Johannesevangeliet.¹⁵⁸ Melvyn R. Hillmer avslutter sitt kapittel om Johannes-tradisjonens forståelse av disippelskap slik:

«To be a disciple is to remain in a relationship with Jesus, believing in him and living in his love. It is also to do what he calls his own to do: to follow him and to obey his commandment to love one another ... These are the true criteria for authentic discipleship.»¹⁵⁹

¹⁵⁴ Richard N. Longenecker, «Taking up the cross daily: Discipleship in Luke-Acts.» i *Patterns of discipleship in the New Testament*. Sidene 52-76. Richard N. Longenecker (Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmann, 1996), 75.

¹⁵⁵ Melvyn R. Hillmer, «They believed in Him: The Johannine tradition.» i *Patterns of discipleship in the New Testament*. Sidene 77-97. Richard N. Longenecker (Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmann, 1996), 93.

¹⁵⁶ *Ibid.*, 92-93.

¹⁵⁷ *Ibid.*, 93-94.

¹⁵⁸ *Ibid.*, 94.

¹⁵⁹ *Ibid.*, 96.

Dette gjaldt for disiplene da, og for disipler nå, mener Hillmer. Kjærligheten og den relasjonelle tilliten man har til Jesus blir dermed de definerende aspektene rundt det å være en disippel. De gode gjerningene kommer gjennom kjærligheten man viser til andre, som har sin kilde i Guds kjærlighet for den enkelte disippel. Det er Guds kjærlighet som driver den troende til å kjærlighet til andre.¹⁶⁰

Johannesevangeliet fremmer disippelskap gjennom relasjonelle begreper, og ikke gjennom en liste over hva man skal gjøre og ikke gjøre. I stedet blir budet om å elske hverandre det Johannes viser til (15,12) når det snakkes om etterfølgelse.¹⁶¹ Johannes vektlegger i tillegg forståelsen av at Jesu disipler tilhører den *ene* sannheten, og at Jesus er den eneste veien. Dette forstås som at Jesus kaller mennesker ut fra verden og inn i trosfellesskap, før han sender dem tilbake inn i verden. Kjærligheten som disiplene har til hverandre og sin neste blir da et av de tydelige kjennetegnene på at de tilhører Jesus og ikke verden.¹⁶² Vektleggingen av at Jesus er *veien* og ikke en av mange veier står sentralt og er viktig i en postmoderne tid. Dette var også meget viktig å fremheve i den religiøsppluralistiske tiden som evangeliet ble nedskrevet i – spesielt med hensyn til den hellenistiske konteksten.¹⁶³

2.6.4 Disippelskap i 1. og 2. Korinterbrev

Som nevnt tidligere i besvarelsen finner man ofte begrepet *disippel* (μαθητής - mathētēs) i evangeliene, men når Paulus omtaler disippelskap i brevlitteraturen så bruker han ikke dette begrepet.¹⁶⁴ Sjeldne er også likende uttrykk, som *etterlikning*, eller *å følge etter* (μιμητής - mimētēs, og μιμέομαι – mimeomai), samt *eksempel* eller *mønster* (τύπος – typos, og ὑποτύπωσις - hypotypōsis). Dette fraværet av disippelskap-begreper gjør utforskningen av disippelskap hos Paulus utfordrende. Samtidig inneholder Paulus' brev tydelige idéer om hva disippelskap innebærer, og Paulus dedikerer store deler av brevene sine til å beskrive hvordan den troendes liv er ment til å se ut. Denne samtidigheten av fravær av begrep og tydelig fokus på disippelskapets praksis gjør det utfordrende å oppsummere hva som er Paulus sitt syn på innholdet av disippelskap.¹⁶⁵ Men det likevel er tydelig, er at Paulus bruker seg selv som

¹⁶⁰ Hillmer, «They believed in Him: The Johannine tradition.», 96.

¹⁶¹ Craig R. Koester, *The word of life, a theology of John's gospel* (Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Co., 2008), 188.

¹⁶² Koester, *The Word of Life*, 209.

¹⁶³ Ibid., 213-4.

¹⁶⁴ Linda L. Belleville, «Imitate Me, Just as I Imitate Christ: Discipleship in the Corinthian Correspondence,» i *Patterns of discipleship in the New Testament*. Sidene 120-142. Richard N. Longenecker (Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans, 1996), 120.

¹⁶⁵ Ibid.

etterlikningsmodell gjennom *imitatio*-tematikken, hvor eksemplet på et verdig liv i troen gjøres tydelig gjennom apostelens eget liv.¹⁶⁶

Paulus utfordrer korinterkirken i 1. Kor gjennom oppfordring til imitasjon av seg selv to ganger, først i at de skal imitere ham (4,16) og deretter at kirken skal imitere Jesus, gjennom å imitere Paulus (11,1).¹⁶⁷ Denne imitasjonen skjer gjennom Paulus som kaller kirken til å gjøre slik han gjør, noe som var normalt å forvente av fedrene i Judaismen.¹⁶⁸

Paulus anvender mye av plassen i 2. Kor til å påpeke sin egen atferd, og gjør dette for å beskytte bildet av Kristus-likhet som han har demonstrert og forkynt om til kirken. Dette forsvaret av hans egen karakter har for Paulus en tydelig sammenheng med evangeliet. For Paulus ble evangeliet gjort tydelig og synlig gjennom hans oppførsel blant de kristne i Korint.¹⁶⁹ Paulus fremhever i 1. Kor 11,1¹⁷⁰: «Ha meg som forbilde slik jeg har Kristus som forbilde.», og dette innebærer at Paulus forventer av de troende at de skal se til han og lære av han.¹⁷¹ Gjennom dette kan man se at Paulus ser det å være *i Kristus* og det å *imitere* Kristus som to sider av samme sak. Det er kanskje derfor disse to begrepene gjentas hos Paulus når han skriver om disippelskap.

Hva innebærer det å imitere Kristus (*Imitatio Christi*) er det ifølge Belleville ulike tanker om:¹⁷²

(1) At imitasjon innebærer å etterfølge Jesu tjenersinn, hvor det fremheves at Jesus villig ble et menneske, med de begrensningene dette innebar, i stedet for å komme i guddommelighet,

¹⁶⁶ Belleville, «Imitate Me, Just as I Imitate Christ», 120-121.

¹⁶⁷ Ibid., 121.

¹⁶⁸ Belleville bemerker i tillegg at: «In Paul's example believers have not only helpful guidelines but an authoritative norm for conduct, irrespective of time and place. The normative character of the *imitatio* accounts for why Paul went to such lengths to defend himself whenever his conduct was called into question. He viewed his life as so bound up with the gospel that to call into question his conduct was to call into question the very message he preached.» Belleville, «Imitate Me, Just as I Imitate Christ», 122.

¹⁶⁹ Belleville, «Imitate Me, Just as I Imitate Christ», 125.

¹⁷⁰ Gordon D. Fee og Belleville påpeker at dette verset har lidd mye av kapittelinnndelingen i NT, og mener at 1. Kor 11,1 er ment til å være en avsluttende del av et lengre argument som avsluttes i kapittel 10,23-33. Fee fremhever at verset er ment til å be leserne om å imitere Paulus, slik Paulus selv imiterer Kristus – hvor dette da rettes mot Jesu offer på korset. Hele denne lange argumentasjonen som først starter i begynnelsen av 1. Kor så påpeker Fee: «On this powerful note the long section on «idolatry» and «idol meat» comes to an conclusion. Behavior is not unimportant, but neither is it regulated by law, at least not for one who is «in Christ.» Some things are altogether incompatible with life in Christ and must be shunned (10:1-22); but other things are of no consequence whatsoever. One is free with regards to these things; but the example of Christ must be predominant, and he «pleased not himself» but willingly endured the insults of others that they might be saved (cf. Rom. 15:3)». Gordon D. Fee, *The first epistle to the Corinthians, Revised edition* (Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 1990), 540-541.

¹⁷¹ I NIV-oversettelsen står det: «Follow my example, as I follow the example of Christ.», mens ESV har valgt å oversette dette med: «Be imitators of me, as I am of Christ.» Fee, *The first epistle to the Corinthians*, 540-541.

¹⁷² Belleville, «Imitate Me, Just as I Imitate Christ», 125.

uten menneskelige svakheter.¹⁷³

(2) At imitasjonen finnes i eksemplet til den inkarnerte Jesus sin villighet til å ofre seg selv og dø på et kors.¹⁷⁴

(3) At imitasjon innebærer oppførsel om *imitatio*-aspektet som samstemmer med den opphøyede Jesu herredømme.¹⁷⁵

(4) At imitasjon ses i lys av Jesus' væremåte mens han vandrer på jorden, og at disse elementene ved Jesu liv er sentrale: a) Jesu ydmykhet¹⁷⁶, b) Jesu oppdrag i å søke ut og frelse de tapte¹⁷⁷, c) Jesu selvofrelse for å frelse verden¹⁷⁸, d) Jesu fokus på å sette andres velvære/behov (well-being) fremfor seg selv.¹⁷⁹

Paulus sin forklaring på imitasjon beskrives gjennom enkelte utsagn, som tydeliggjør at den troende ikke er fri til å gjøre hva man vil. Dette kommer tydelig frem i 1. Kor 10,33: «Selv prøver jeg på alle måter å komme alle i møte. Jeg søker ikke mitt eget beste, men alle de andres, så de kan bli frelst.» Belleville oppsummerer denne begrensningen av frihet for den troende slik: «All this suggests that conformity to the example of Christ is to be found in setting aside personal rights and privileges for the good of others. The identical thought appears in Rom 15,2-3.»¹⁸⁰ Her gjenfinnes man tankegangen om tjenersinn som Jesus forkynner i Markus 10, 45¹⁸¹, og i Lukas 22,27.¹⁸²

Paulus utfordrer kirkene fem ganger i brevlitteraturen til å imitere ham (1 Kor 4,16; Fil 3,17; 2. Tess 3,7;9; Gal 4,12; Fil 4,9).¹⁸³ Det er interessant å legge merke til at det kun er de kirkene Paulus fysisk har besøkt som han kaller til å imitere seg selv.¹⁸⁴ Dette fremhever hvilken karakter imitasjonen har, nemlig ikke bare teori, men praksis som blir tydeliggjort

¹⁷³ Disse tankene er hentet fra: Lietzmann og Kümmel, *An die Korinther* 53; Bruce, *I and II Corinthians* 102. Belleville, «Imitate Me, Just as I Imitate Christ», 125-6.

¹⁷⁴ Denne tolkningen er hentet fra: H. Conzelmann, *I Corinthians*, 180; Fee, *I Corinthians* 490. Belleville, «Imitate Me, Just as I Imitate Christ», 125-6.

¹⁷⁵ Dette er hentet fra: Bauder, «Imitate,» 491. Belleville, «Imitate Me, Just as I Imitate Christ», 126.

¹⁷⁶ Belleville referer til: Kurz, «Kenotic Imitation,» 106. Belleville, «Imitate Me, Just as I Imitate Christ», 126.

¹⁷⁷ Belleville referer til: Orr, *I Corinthians*, 251. Belleville, «Imitate Me, Just as I Imitate Christ», 126.

¹⁷⁸ Belleville referer til: DeBoer, *Imitation of Paul*, 158; Williams, «Imitation of Christ», 351-54. Belleville, «Imitate Me, Just as I Imitate Christ», 126.

¹⁷⁹ Belleville referer til: Robertson and Plummer, *I Corinthians*, 225-26; Fowl «Imitation», 429. Belleville, «Imitate Me, Just as I Imitate Christ», 126.

¹⁸⁰ Belleville, «Imitate Me, Just as I Imitate Christ», 126.

¹⁸¹ «For heller ikke Menneskesønnen er kommet for å la seg tjene, men for selv å tjene og gi sitt liv som løsepenge for mange.»

¹⁸² «For hvem er størst, den som er gjest ved bordet, eller den som er tjener? Er det ikke gjesten? Men jeg er som en tjener blant dere.»

¹⁸³ Belleville, «Imitate Me, Just as I Imitate Christ», 121.

¹⁸⁴ Galatia, Filippi, Tessaloniki, og Korint. Belleville, «Imitate Me, Just as I Imitate Christ», 121.

gjennom levd liv.¹⁸⁵ Denne måten å lære bort moralsk oppførsel var ikke unormal i den gresk-romerske verdenen Paulus skrev brevene sine i. Tvert imot var det heller normen i antikken at de som skulle lære bort moral, særlig far i familien, gjorde dette ved å modellere den etiske dyden de ønsket at barna deres skulle ha.¹⁸⁶ En lik fremgangsmåte var også fremtredende i Judaismen, hvor farens rolle var å være et eksempel på å leve et verdig liv for Gud. Det er dermed logisk at Paulus kaller seg selv for «far» og ikke apostel når han kaller kirken til å følge etter ham.¹⁸⁷

Eksemplene på kristent disippelskap i 2. Korinterbrev er primært hentet fra Jesu liv. Dette har til dels blitt oversatt av teologer, ettersom Paulus i den akademiske konteksten anses for å ha vist liten interesse og inneha lite kunnskap om det jordlige livet til Jesus. I 2. Korinterbrev viser imidlertid Paulus at han har god kontroll på den sentrale kjernen¹⁸⁸ av Jesustradisjonen.¹⁸⁹ Påminneren om å følge etter Paulus sitt eksempel forklarer også fraværet av en detaljert beskrivelse av disippellivet ettersom Paulus selv har demonstrert dette for korinterkirken gjennom sitt eget liv. Korinterkirken trengte kun en påminner, og ikke en liste av ting å gjøre. Det er også gjennom Timoteus at Paulus ønsker å påminne dem om hvordan å leve, ettersom Timoteus allerede er et åndelig barn av Paulus og derfor med livet sitt kan demonstrere den livsstilen som Paulus ønsker at de skal imitere¹⁹⁰ (4,17).¹⁹¹

Samtidig finnes det rom for å tolke Paulus sin oppfordring til å følge etter Jesu vei i livet som noe han *lærte* dem gjennom ord og ikke *bare* handling. Med dette menes at Paulus også beskrev normer som var forventet av de troende i brevene sine, som de kanskje ikke hadde sett direkte gjennom Paulus' eget liv. Det lå også i den Judaistiske barneoppdragelsen en

¹⁸⁵ Belleville, «Imitate Me, Just as I Imitate Christ», 121.

¹⁸⁶ Belleville henviser til Isocrates, *to Demonicus* 4.11: «Regard your father's conduct as your law and strive to imitate and emulate your father's virtue», og til her E. Best, *Paul and his converts* (Edinburgh: T. & T. Clark, 1988), 60-63. Belleville, «Imitate Me, Just as I Imitate Christ», 122.

¹⁸⁷ Belleville henviser her til 1. Kor 4,15 og DeBoer, *Imitation of Paul*, 146. Belleville, «Imitate Me, Just as I Imitate Christ», 122.

¹⁸⁸ Det henvises da til 10,1; 8,9; 4,10; 13,4; 5,21; 5,14 i 2. kor.

¹⁸⁹ Belleville, «Imitate Me, Just as I Imitate Christ», 126.

¹⁹⁰ Denne farsrollen som Paulus presenterer seg selv i, kommer ut fra at han som en åndelig far bar til det nye livet i Jesus gjennom å ha presentert evangeliet til dem – dette båndet er ikke noe som kan deles med andre forkynnere eller ledere ettersom Paulus ble som en far for dem. De andre som ledet kirkene ble i stedet «barnepassere» (παιδαγωγός - paidagōgos) slik Paulus skriver i 1. Kor 4,15: «For om dere har tusen lærere i Kristus, har dere ikke mange fedre. Det var jeg som ble deres far i Kristus Jesus da jeg ga dere evangeliet.» Det er interessant at den norske oversettelsen (N11BM) velger «lærere» mens NIV og ESV avender «guardians» i dette verset. Slik jeg ser det omfatter de engelske oversettelsene her en bedre omfavning av ordets betydning, slik Bill Mounce beskriver det: «in NT an ordinary director or minister contrasted with an Apostle, as a pedagogue occupies an inferior position to a parent» <https://www.billmounce.com/greek-dictionary/paidagogos>. Belleville, «Imitate Me, Just as I Imitate Christ», 122.

¹⁹¹ Belleville, «Imitate Me, Just as I Imitate Christ», 122.

forventing til barnet om å være lydige til normative undervisninger fra deres fedre. Dette kommer frem gjennom Paulus sine ord om hans veier i Kristus som noe som ble undervist i alle kirkene (v. 17). Oppsummeringsvis kan man si at Paulus sine brev både oppfordret til etterlikning av handlingene og væremåten han hadde vist dem når han var sammen med dem og til å følge den normative, etiske undervisningen han gav til kirkene.¹⁹²

Når man skal snakke om hvilke aspekter av etterlikning av Paulus som er viktigst ifølge Paulus selv, så kommer Belleville med tre punkter:¹⁹³

- (1) Gjennom kultivering av personlige dyder, slik som ydmykhet og selvoppofrelse.
- (2) Gjennom personlige kvaliteter som fred, harmoni og enhet.
- (3) Gjennom et liv i lidelse.

I sin oppsummering skriver Belleville at 1. og 2. Korinterbrev omtaler disippelskap som:

- (1) En objektiv undervisning som ble undervist over alt i alle kirkene (1. Kor 4,17). Og denne undervisningen innebar en felles kjerne av etiske undervisningselementer og normer som ble praktisert som en del av en tradisjonell forståelse av det å være en kristen.
- (2) Nødvendighet for lydighet: Tro er ikke nok i seg selv. Genuin bekjennelse av Jesu evangelium må involvere et liv i lydighet (2. Kor 9,13). Et eksempel på dette er hvor Paulus utfordrer kirken på å ta hver tanke til fange under lydigheten mot Kristus (10,5b).
- (3) Imitasjon av et personlig eksempel: Paulus kaller kirkene til å imitere hans veier i Kristus. Dette kunne han gjøre fordi hans liv var en konkret demonstrasjon av hva det innebar å være en etterfølger av Jesus.
- (4) Et krav til samsvar med Kristus: Selv om Paulus ikke ber kirkene direkte om å imitere Kristus så settes likevel Jesu liv og tjeneste frem som eksempler å følge etter.
- (5) Et fellesskapselement.
- (6) Lidelse: Selv om Paulus ikke ber den troende om å imitere Jesu lidelse, så mener han likevel at lidelse blir gitt den som velger å følge etter Jesus. Denne lidelsen innebærer også kostnaden av å benekte seg selv og tjene andre. Personlig ambisjon, selvinteresse og uavhengighet blir opphøyd av verden, men ikke for den som ønsker å følge etter Jesus.¹⁹⁴

2.6.5 Disippelskap i Filipperbrevet

¹⁹² Belleville henviser her til C. K. Barrett, *A commentary on the first epistle to the Corinthians*, 117. og F.F. Bruce, *I and II Corinthians*, 51. Belleville, «Imitate Me, Just as I Imitate Christ», 122.

¹⁹³ Belleville, «Imitate Me, Just as I Imitate Christ», 123.

¹⁹⁴ *Ibid.*, 140-1.

Filipperbrevet er muligens det beste eksempelet i NT på god forståelse av disippelskap. Disippelskap blir her presentert i både handling og liv, ikke kun ord.¹⁹⁵ Paulus gjør sine lesere klar over det faktum at å være en disippel av Jesus i tiden etter oppstandelsen ikke nødvendigvis innebærer å forlate hjem eller arbeid, eller å måtte dra til fremmede land, slik noen har forkynt dem. Det innebærer heller ikke en rigid etterfølgelse av jødiske lover og regler. Disippelskap, ifølge Filipperbrevet, handler mer om å etterligne Jesu karakter og liv enn å følge et sett med regler og forventninger. Jesu jordlige liv er satt som eksempel for den troende å imitere.¹⁹⁶

Det begrepet for disippelskap som er anvendt i Paulus sine brev, og spesielt i filipperne, er ikke direkte rettet mot etterfølgelse av Jesus. Paulus introduserer seg aldri som disippel av Jesus Kristus i brevene, men som en som imiterer Kristus (1. Kor 11,1). Det er interessant at han kaller de troende i Filippi for «de hellige i Jesus Kristus» og ikke som Jesu disipler.¹⁹⁷

Paulus sin sterkeste oppfordring til å leve som kristne er hans oppfordring til å være i Kristus. Dette gjøres gjennom å følge etter levemønsteret som Kristus Jesus etterlot de troende til etterfølgelse og inspirasjon.¹⁹⁸ Men ikke alle er enige i at Paulus i 2,5-11 handler om en *imitatio Christi*, som gir en etisk implikasjon til etterfølgelse. Ralph Martin er en av de som er kjent for sin kritikk av en *imitatio Christi* tolkning av 2,5-11 ettersom man ikke kan følge etter og imitere Jesu handlinger ettersom kom fra himmelen, dør og blir reist opp igjen til sin trone i himmelen.¹⁹⁹ Han mener man ikke kan imitere Jesu handlinger ettersom han kom fra himmelen, døde, ble reist opp igjen og nå sitter på sin trone i himmelen. Kritikken bunner i en teologisk forståelse av at det er umulig å bli lik den treenige Gud, og at man derfor ikke kan bli lik Kristus.²⁰⁰

Kristne kan ikke imitere Jesus i de guddommelige aspektene, slik som at Jesus forlot himmelen og valgte å dø på korset for vår skyld og bli et offerlam – og deretter bli oppreist tilbake til liv og tatt opp til himmelen. Disse elementene hører Jesus til og kan ikke imiteres,

¹⁹⁵ Hawthorne, «The imitation of Christ: Discipleship in the Pilippians.», 164.

¹⁹⁶ Ibid., 166.

¹⁹⁷ Ibid., 167.

¹⁹⁸ Ibid., 167.

¹⁹⁹ Flere andre enn Martin har kritisert *imitatio* tolkningen av 2,5-11. Hawthorne lister opp Wilhelm Michaelis, Ernst Käsemann og W. Bauder, Hawthorne, «The imitation of Christ: Discipleship in the Pilippians.», 167.

²⁰⁰ Den britiske teologen og forskeren i NT Morna Hooker (1931-) kommenterer denne kritikken: «It is only the dogma that the Jesus of History and the Christ of faith belong to separate compartments that leads to the belief that the appeal to a Christian character appropriate to those who are in Christ is not linked to the pattern as seen in Jesus himself.» Hawthorne referer til: Morna Hooker, *Philippians 2:6-11*, 154. Hawthorne, «The imitation of Christ: Discipleship in the Pilippians.», 167-8.

men Jesu karakter, levemønster og livsstil er ment til imitasjon.²⁰¹ I sine avsluttende kommentarer bemerker Hawthorne at man kan etterligne Jesus Kristus ettersom han selv valgte å *tømme seg selv*²⁰², eller legge til side sin guddommelighet. Den hellig ånds kraft som er gitt til de troende muliggjør kallet til etterfølgelse.²⁰³

2.6.6 Disippelskap i 1. Petersbrev

Den amerikanske teologen J. Ramsey Michael (1931-2020) bemerket at mange forstår håpet som kristne har som at: «Når jeg dør, så kommer jeg til himmelen». Implikasjonen av dette blir at døden blir utgangspunktet for å erfare den troendes håp. I 1. Petersbrev fremmes det kristne livet som en reise, som ikke begynner med den fysiske døden som leder til et evig liv i himmelen, men som en respons på å følge etter Jesus på en livsreise. Ifølge forfatteren av 1. Petersbrev, så er denne reisen i respons til Jesu kall kjernen av disippelskap.²⁰⁴ Ikke noe annet brev i NT fremlegger dette tydeligere enn 1. Peter. Michaels påpeker hvordan den populære klassikeren *Pilgrims Progress* av John Bunyan, på mange måter har udødeliggjort disippelskapets reise gjennom sine ord. Denne boken var mye preget av Hebreerbrevet og 1. Petersbrev.²⁰⁵

Bunyan klassiker fokuserer på disippelskapets natur gjennom reisen som kristen, hvor prøvelser og utfordringer venter enhver som våger å gjøre oppbrudd med det gamle og følge Jesu kall.²⁰⁶ Bunyan's fremstilling av pilegrimsreisen har sitt grunnlag i 1. Peter 1,3-9, hvor den troende ved Guds nåde får et nytt liv gjennom Jesu oppstandelse (v.3). I dette nye livet gjelder håpet ikke bare for nå, men også for tiden som kommer hvor fylden av frelsen vil bli avdekket på den siste dag (v.5). Det handler mer om å gå denne frelsen i møte enn å vente på

²⁰¹ Hawthorne, «The imitation of Christ: Discipleship in the Pilippians.», 168.

²⁰² Det kan mistenkes at Hawthorne holder ved *Kenosis* synspunktet, en teori om at Jesus valgte å tømme seg selv helt for guddommelighet og bli et menneske fullt ut. Basert på Fil 2,7. Gordon Fee bemerker at grammatikken i versene ikke rettferdiggjør en slik tolkning, og at Jesus fremdeles var del av guddommen når han var på jorden, men da i menneskeskikkelse. Helt menneske, helt Gud. Her holder jeg med Fee, hvis det viser seg at Hawthorne henviser til *Kenosis*. Gordon Fee, *Pauls letter to the Philippians*, 202-203. Hawthorne, «The imitation of Christ: Discipleship in the Pilippians.».

²⁰³ Hawthorne, «The imitation of Christ: Discipleship in the Pilippians.», 178.

²⁰⁴ Ramsay J. Michaels, «Going to heaven with Jesus: From 1 Peter to Pilgrim's progress.» i *Patterns of discipleship in the New Testament*. Sidene 248-268. Richard N. Longenecker. (Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans, 1996), 248-249.

²⁰⁵ «Bunyan, of course, was a precritical interpreter of the New Testament. But no study of Christian discipleship – even one focused on the New Testament writings themselves – is complete without some attention to this classical work. Its application to 1 Peter, however, is limited by the fact that Christian's pilgrimage was not explicitly an «imitation of Christ.» Michaels, «Going to heaven with Jesus: From 1 Peter to Pilgrim's progress.», 250.

²⁰⁶ Michaels, «Going to heaven with Jesus: From 1 Peter to Pilgrim's progress.», 249-250.

at den skal komme. Dette er fremtidens mål (*telos*) for den kristnes tro (v.9). Derfor blir det viktig for forfatteren av 1. Petersbrev å fremme at *tro* ikke handler om et håp eller en tanke, men at tro handler om trofasthet gjennom trosvandringens utfordringer (vv 5-6, 9). Denne troen vil dermed bli testet, og gjennom prøvelse og vanskeligheter vil trofasthet bli belønnet (v.7).²⁰⁷

Denne oppfattelsen av kristenlivet som en livsreisemetafor finnes i 1,13-21 hvor det henvises til vers 15b: «Slik skal også dere være hellige i all deres ferd.», hvor *ferd* (*anastrophē*) fremheves som kallet til en pilegrimsvandring i hellighet fremfor Gud.²⁰⁸ Denne pilegrimsvandringen fremlegges som en hellig vandring for et folk som skal «vokse til frelse» (2,2b), og hvor dette skjer i kontekst av å lengte etter ordets rene melk, som nyfødte barn, og ved å legge bort all ondskap, falskhet, hykleri, misunnelse og sladder (2,1-2a).

Et annet element ved forståelsen i 1. Peters av det å være en troende er å være fremmede og utlendinger (2,11). Denne språkbruken henviser tilbake til 1,1, hvor de troende hilses som fremmede. Dette er, ifølge Michaels, en del av pilegrimsvandringens forståelse som de troende hadde som fremmede i verden blant hedninger, og ikke nødvendigvis en geografisk referanse til å være fremmed i diasporaen.²⁰⁹ På lik linje med mye av NT-litteraturen står lidelsen frem i 1. Peters brev som noe man kan forvente (2,20-21).²¹⁰ Kristus etterlot et eksempel på å lide gjennom sin livsvandring og levemønster for disiplene å følge etter. Denne lidelsen kom fordi Jesus gjorde det som var rett (2,22-23), men gjennom lidelsene fortsatte han å gjøre godt mot andre. På samme måte skal heller ikke de som følger etter ham velge å møte vondt mot vondt (3,9).²¹¹

²⁰⁷ «Salvation in 1 Peter is not an inevitable future reward for which one passively waits. Rather, it springs from present circumstances, however difficult, and one's obedient response to those circumstances ... Thus salvation in 1 Peter stands at the end of a journey – that is, at the end of our journey of discipleship as Christians.»

Michaels, «Going to heaven with Jesus: From 1 Peter to Pilgrim's progress.», 250-1.

²⁰⁸ Michaels, «Going to heaven with Jesus: From 1 Peter to Pilgrim's progress.», 251.

²⁰⁹ Den britiske historikeren sir John Elliott (1930-2022) var uenig med dette, og mente at språkbruken til forfatteren av 1. Peter ikke var ment til å være metaforisk for en pilegrimsvandring for Guds folk, men at det kun er en geografisk referanse til jøder og troende som levde i diasporaen. Denne oppfatningen har blitt omdiskutert, men har ikke fått særlig hold ettersom de mange akademikere og teologer anser språkbruken til 1. Peter ikke som geografisk og sosiologisk henvisning til de troendes jordlige situasjon, men heller til deres åndelige forhold som troende og nå som fremmede og utlendinger blant hedninger. Elliots referanse er hentet fra *Home of the Homeless*, 21-58; og Review av P. J. Achtemeier i *Journal of Biblical Literature* 103 (1984) 130-33; og Martin, *Metaphor and Composition* 142-43; Chin, «Heavenly Home for the Homeless».

²¹⁰ Dette verset plasserer seg tett inntil Markusevangeliets tradisjon om å lide for Kristus og følge hans eksempel.

²¹¹ Michaels, «Going to heaven with Jesus: From 1 Peter to Pilgrim's progress.», 253-4.

1. Peter inneholder noen unike element i fremstillingen av disippelskap sammenlignet med resten av brevlitteraturen i NT. For det første så ber aldri forfatteren av 1. Peter, som av mange anses å være apostelen Peter,²¹² mottakerne av brevet om å imitere ham slik Paulus gjør. I tillegg fremmes ikke lidelsen som noe å trakte etter. Lidelse blir ikke fremstilt som noe godt i seg selv, men som et naturlig resultat av det å gjøre det gode. 1. Peter holder frem tanken om reisen som disippel hvor målet er arven som venter i himmelen (1,4-5). Det er en forventning i 1. Peter at den kristne er ment til å ta imot av Jesu gjerning på korset, hvor synden ble tatt fra den troende – gjennom at Jesus bar «våre synder opp på treet, så vi skulle dø bort fra syndene og leve for rettferdigheten. Ved hans sår ble dere helbredet.» (2,34b). Dette innebærer at den troende ikke lenger trenger å leve etter sine syndefulle impulser lenger. Kallet i 1. Peters til å leve tilsynelatende syndfritt virker vanskelig å forstå, men fokuset ligger mer på å gjøre et oppbrudd med synden og leve hellig.²¹³ Med denne oppfordringen til å leve hellige liv, kommer også en advarsel mot djevelens ønske om å ødelegge for den troende: «Vær edru og våk! Deres motstander, djevelen, går omkring som en brølende løve for å finne noen å sluke. Stå ham imot, faste i troen!» (5,8-9a).²¹⁴

Kjærlighet til hverandre i det kristne fellesskapet holdes oppe som helt sentralt, og det er tydelig at det er gjennom å hjelpe hverandre og tilgi hverandre at kristne kan følge i Jesu spor.²¹⁵ Dette gjøres tydelig gjennom forfatterens oppfordring: «Elsk hverandre inderlig av et rent hjerte» (1,22b), og «Fremfor alt skal dere elske hverandre inderlig, for kjærligheten skjuler en mengde synder.» (4,8).

Oppsummeringsvis kan det sies at nøkkelen til disippelskap i 1. Peter, er å underlegge seg Gud i tjenerskap og kjærlighet, som individ og i fellesskap, og på denne måten kan de kristne

²¹² Det er ikke enighet rundt forfatterskapet i 1. Petersbrev. Mens noen mener at det er apostelen Peter, så mener andre at gresken i brevet er for velutdannet til å kunne være fra en fisker fra Galilea. I denne bevarelsen er ikke avgjørende. Peter H. Davids, *The first epistle of Peter* (Grand Rapids: Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 1990), 3-7.

²¹³ Michaels, «Going to heaven with Jesus: From 1 Peter to Pilgrim's progress.», 254-9.

²¹⁴ Kampen mot djevelen, hvor trusselen er å bli slukt opp av ham, handler da ikke om at troende mister livet gjennom forfølgelse, eller opplever vold fra mennesker, men at man som troende mister sin tro i presset av lidelsen. Det er troen, og den troendes reise som står i fare. Måten man kjemper mot djevelen er gjennom å følge versene som kommer før 5,9. «Ydmyk dere da under Guds mektige hånd, så han kan opphøye dere når tiden kommer. Kast all deres bekymring på ham, for han har omsorg for dere.» (5,6-7). Dette samme mønsteret av å ydmyke seg fremfor Gud som svar på djevelens angrep kommer også tydelig frem i Jakobs brev 4,7. Det er verd å merke seg at den troende er ment å motstå djevelen, men ikke mennesker – ettersom kampen den troende kjemper ikke er mot kjøtt og blod (Ef 6,12). Dette vises tydelig gjennom oppfordring til de kristne om å ikke løfte sin hånd mot andre mennesker (4,15-16) For Peter så var det å gjøre godt den eneste måten å bekjempe ondskap. Slik det også understrekes i Rom 12,19. Michaels, «Going to heaven with Jesus: From 1 Peter to Pilgrim's progress.», 260-3.

²¹⁵ Michaels, «Going to heaven with Jesus: From 1 Peter to Pilgrim's progress.», 267.

vandre pilegrimsvandringen mot himmelen.²¹⁶

2.6.7 Matteus og Bergprekenen

I boken *Kingdom Ethics* (2003), skrevet av Glen H. Stassen og David P. Gushee, innledes bokens første del om kristenetikk med å skrive: «we have chosen to focus on the Sermon on the Mount because the way of discipleship and the commands of Jesus are most explicitly taught in this Sermon.»²¹⁷ Bergprekenen hevdes å være det skriftstedet som det ble henvist mest til i løpet av de 300 første årene i kirkens historie.²¹⁸ Det er tydelige holdepunkter for å si at Bergprekenen er skriftstedet som best beskriver målene for kristen karakter og levemåte.²¹⁹

I Matteusevangeliet, står Bergprekenen frem som det sentrale budskapet som ikke er dekket av de andre bidragene i besvarelsen frem til nå. Årsaken til at Bergprekenen blir fremhevet er at den gjentatte ganger blir henvist til for å forstå Jesu lære i sin helhet.²²⁰ Den sveitsiske teologen Ulrich Luz (1938-2019) påpekte dette i boken *Matthew 1-7*, som han skrev sammen med James E. Crouch: «The way we are to make disciples of all peoples is to teach them the practices taught mostly in the Sermon on the Mount.»²²¹ Det er med andre ord liten tvil om at Bergprekenen er sentral i å forstå disippelskap i lys av Jesu lære.²²² Stassen og Gushee fremstiller bergprekenen som den mest sentrale NT-teksten om hva disippelskapet innebærer, til tross for den i moderne tid blir neglisjert i undervisningen om disippelskap og har mistet sin sentrale posisjon i kirken.²²³

Bergprekenen er sannsynligvis den mest innflytelsesrike prekenen i historien. Den har påvirket millioner av kristne, men dens innflytelse har også strukket seg langt forbi de kristnes rekker, selv om Bergprekenen ikke er uten sine utfordringer f.eks. hvorvidt prekenen kun var ment for Jesu disipler, eller til alle kristne.²²⁴ Ifølge Ådna så er Bergprekenen en

²¹⁶ Michaels, «Going to heaven with Jesus: From 1 Peter to Pilgrim's progress.», 267.

²¹⁷ Glen H. Stassen og David P. Gushee, *Kingdom Ethics: Following Jesus in contemporary context* (Illinois: InterVarsity Press, 2003), 30.

²¹⁸ Warren Kissinger, *Sermon on the Mount* (New Jersey: Scarecrow Press, 1975), 6.

²¹⁹ Stassen og Gushee, *Kingdom Ethics*, 31.

²²⁰ Stassen, Gushee, Luz, Gordon Fee og mange andre teologer har henvist til Bergprekenen som helt sentral i å forstå Jesu lære i sin helhet. Stassen og Gushee, *Kingdom Ethics*, 31.

²²¹ James E. Crouch og Ulric Luz, *Matthew 1-7* (Philadelphia: Fortress Press, 2007), 214.

²²² Stuhlmacher beskrev Bergprekenen som Matteus' oppsummering av Jesu lære, Stuhlmacher, *Biblical theology of the New Testament*, 602-3.

²²³ Stassen og Gushee, *Kingdom ethics*, 31.

²²⁴ En av dem er radikaliteten som skinner gjennom prekenen. Dette har ofte ledet til at man har tolket det slik at kun enkelte kan følge det radikale som Jesus kaller til, slik som første-generasjons disipler, munk, asketer,

disippelundervisning, og han mener den er rettet mot alle kristne, både disiplene på Jesu tid og de som er blitt kristne etter Kristi himmelfart og like til i dag.²²⁵

Hans Kvalbein kommenterer at: «Bergprekenen er altså den første og viktigste presentasjonen av Jesu budskap,» og han legger til: «Den gir ikke bare en del av hans lære, men sammenfatter det grunnleggende i hans undervisning om Guds rike og om hva det vil si å være en disippel.» Med dette mener Kvalbein at misjonsbefalingen om å gjøre disipler (28,20) henviser til Bergprekenen som utgangspunkt for disippelopplæring. Dette bekreftes i stor grad av de mange sitater og henvisninger til Bergprekenen som finnes i den eldste skrevne dåpsundervisningen vi har, *Didache*.²²⁶ Bergprekenen peker også fremover mot en tid der disippellivet ikke lenger kan leves gjennom bokstavelig etterfølgelse av den jordiske Jesus, men i lydighet mot den oppstandne Kristus,²²⁷ med Herrens bønn som en grunnleggende del av disippelopplæringen.²²⁸ Bonhoeffer mente også at Bergprekenen var et prakt eksempelpå hva disippelskap innebærer for den som tar Jesu ord på alvor.²²⁹

Man kan på bakgrunn av dette si at Bergprekenen er et godt utgangspunkt for å forstå disippelskap i lys av Jesu forkynnelse. En grundig utleggelse av Bergprekenens innhold kunne vært en god masteroppgave, men er ikke hensiktsmessig for denne besvarelsen. Likevel er Bergprekenen helt nødvendig å nevne som del av etterfølgelsestekstene i NT. Flere av de sentrale elementene ved Bergprekenen gir en god innsikt i Jesu forkynnelse: Saligprisningen, antitesene, lignelsene, den gyldne regel, og Herrens bønn.

2.7 Kort oppsummering: Hvordan å forstå disippelskap i NT?

Flere aspekter av disippelskap fremstilles i tekstene i NT, og teologer fortolker de samme tekstene ulikt. Man sitter dermed igjen med en bred og vag forståelse av hva disippelskap innebærer hvis man ikke velger å forankre definisjonen på disippelskap i NT i noen

såkalt «overgitte» kristne osv. Denne form for reduksjonisme har i nyere tid blitt avvist av akademikere. Mens flere eksegeter tror at prekenen *kun* var rettet mot Jesu disipler, så mener Ernst Baasland at dette ikke stemmer, men heller at den var rettet mot jøder pga. retorikken: Ernst Baasland, *Parables and Rhetoric in the Sermon on the Mount*, (Tübingen: Mohr Siebeck, 2015), 2. Jostein Ådna argumenterer også mot utsagnet om at Bergprekenen kun var rettet mot den jordiske Jesu disipler. Ådna, «Å vandre livets vei», 191-2.

²²⁵ Ådna, «Å vandre livets vei», 191-2.

²²⁶ Hans Kvalbein, *Fortolkning til Matteusevangeliet*, Bind 1, 2. utg. (Oslo: Luther forlag, 2009), 124.

²²⁷ Kvalbein, *Fortolkning til Matteusevangeliet*, 127.

²²⁸ Hans Kvalbein, *Jesus: Hva ville han? Hvem var han? En innføring i de tre første evangelienes budskap* (Oslo: Luther forlag, 2008), 183.

²²⁹ Geffery B. Kelly, *The cost of moral leadership: The spirituality of Dietrich Bonhoeffer* (Grand Rapids, Michigan: Eerdmans, 2003), 133.

nøkketekster. Jeg sier meg enig med Segovia,²³⁰ som valgte å kalle boken sin *Patterns of discipleship* ettersom NT fremstiller en rekke mønster for hvordan disippelskap kan se ut. Likevel kan man tydelig se at gjengangeren i forståelsen av disippelskap og etterfølgelse er Jesus. Jesu tjeneste, virke og karakter fremstilles som et liv å følge etter, men ikke nødvendigvis på detaljnivå.²³¹ Dermed stiller Bergprekenen seg som meget sentral i hvordan å forstå disippelskapets tilnærming i NT. All etterfølgelse må skje i lys av Jesus – noe selv Paulus fremhever ettersom han selv imiterer Jesus (1. Kor 11,1). Man kan dermed se til de forskjellige bøkene i NT som inspirasjon til forskjellige aspekter ved Jesu lære som er gitt videre til disiplene. Når alt kommer til alt, så er all disippelskap avhengig av tilhørighet og nærhet til mesteren man følger etter.

²³⁰ Segovia, *Discipleship in the the New Testament*, 18.

²³¹ Larsson, «Förbild på nytt?», 106.

3 En samtidsforståelse av disippelskap: innsikt fra norske kirkeledere

3.1 Kirkens ledere om disippelskap

Ettersom denne oppgaven tar for seg hvordan å forstå disippelskap i vår tids kontekst så sendte jeg ut noen enkle spørsmål til lokale og nasjonale kirkeledere. Svarene jeg fikk var med på å gi en pekepinn på hvordan kirken i Norge forstår disippelskap i vår tid. Nedenfor ønsker jeg inkludere noen av svarene som et bakteppe til resten av besvarelsen.

3.1.1 Spørsmålene

Jeg bad kirkeledere besvare tre ulike spørsmål jeg hadde fått anbefalt av veileder.²³²

Spørsmålene var ment å skape refleksjon rundt den helhetlige oppfatningen av disippelskap i vår tids kontekst. Det første spørsmålet lød: «Hva innebærer disippelskap av Jesus i dagliglivet utenfor gudstjenesten?» Det andre spørsmålet var: «Kan vi utlede en oppskrift på Det nye testamentet?» Hensikten bak dette spørsmålet var å høre refleksjonene rundt hvorvidt det faktisk er noen oppskrift som man kan følge for hvordan å være en disippel, og hvis det var det, hva denne etter kirkelederne mening innebar?

Jeg kommer ikke til å inkludere alle svarene under, men heller gjøre et utvalg og presentere dem her. Utvalget vil ikke skje basert på om jeg enig med svarene eller ikke, men heller ut fra om svarene bidrar til å kunne diskutere og drøfte forståelsen av innholdet av disippelskap (se vedlegg).²³³

3.1.2 Vitenskapelig metodikk

Spørsmålene som ble sendt ut var ikke del av en undersøkelse eller et intervju. Det var kun korte og enkle refleksjonsspørsmål som var ment til å gi innsikt i hva kirkeledere i Norge mente. Det er derfor ikke gjort en grundig vitenskapelig analyse av verken spørsmålenes relevans eller kirkeledernes representativitet,²³⁴ selv om jeg gjorde et forsøk på å samle inn

²³² Det tredje spørsmålet ble kuttet ut av besvarelsen, men svarene er fremdeles å finne i vedlegg 1. Årsaken til det dette kommer av plassmangel og relevans.

²³³ Vedlegg 1.

²³⁴ Det ble gjort en kort vurdering om hvilke kirkeledere som skulle spørres ut fra to tanker. (1) Stavangermiljøet: Det er flere kirkeledere som er anerkjent og dyktige i formidling og menighetsledelse som var naturlige å spørre, da spesielt også inn mot min egen menighet (IMI-kirken), men også andre kirker og organisasjoner. (2): Nasjonalt nivå: Flere kirkeledere på nasjonalt nivå ble også spurt ettersom det er meget interessant å få innblikk i hva leder som har et bredere ansvarsområde tenker om disippelskap. Men dette segmentet var aldri ment i å være en vitenskapelig metodikk som vektlegges tungt i besvarelsen, men mer som en mulighet til å få

svar fra en viss bredde innenfor det kristne landskapet i Norge.

3.2 Svar på spørsmålene²³⁵

3.2.1 Anne Lise Ådnøy – Biskop i Stavanger bispedømme

(1) «Når vi sendes ut fra gudstjenesten med den aronittiske velsignelsen, er det til vår gudstjeneste i hverdagen. Det alminnelige prestedømmet som vi er innviet til i dåpen betyr at vi er Guds medarbeidere og alles tjenere i livet hjemmet, på jobben, hele tida. Noen trenger et smil og en oppmuntring. Noen trenger at vi rydder kjøkkenet. Noen trenger en samtale om eksistensielle spørsmål. Alt vi er for hverandre er gudstjeneste.»

(2) «Jeg har aldri tenkt på det som oppskrift, men det er jo mange bibeltekster som oppfordrer til nestekjærlighet. Evangeliets troverdighet henger sammen med disiplenes liv.»

3.2.2 Stefan Emmerhoff – Domprost i Stavanger Bispedømme

(1) «Poenget her er at å leve som kristen er ikke en vem man går inn på søndag formiddag kl. 11.00, og forlater etter gudstjenesten. Som kristne følge vi veien hver dag, på skole, jobb og fritid. Ikke som et stress, men som noe som gir livet retning, innhold, mål og mening. Derfor avslutter vi og hver gudstjeneste med velsignelsen, og deretter ordene: *Gå i fred. Tjen Herren med glede.*»

(2) «For det første er Jesus frelser, men og forbilde for våre liv i møte med Gud og hverandre. For det andre var det siste Jesus gav oss før han for opp til himmelen ikke først og fremst en misjonsbefaling eller dåpsbefaling, men en befaling om å gjøre disipler.»

3.2.3 Mona Dysjeland Gjesing – Sokneprest Grødem kirke

(1) «Jeg tenker at det aller viktigste for en Jesu disippel er å si ja til Jesus og ta imot det han vil gi oss – nåden og tilgivelsen og muligheten for å leve livet sammen med Gud. Det første kallet er alltid kallet inn til fellesskap med Jesus ... I dagliglivet handler det om å prøve å følge Jesus og leve som et vitne om ham der vi er – i hjem, på jobb, blant venner osv. Det dobbelte kjærlighetsbudet er viktig. Jesus ber oss om å elske Gud, vår neste og oss selv. Gjennom å bry seg om andre, vise nestekjærlighet, være raus, gå samme med, ta en telefon,

mer innsikt og forståelse av den norske konteksten. Jeg ønsker også å kommentere at det har vært tydelig i etterkant at det en manglende faktor av diakoner (slik som kirkens bymisjon eller liknende) som kan bidra til å gjøre svarene litt ensidige. Dette er med andre ord verken en kvalitativ eller kvantitativ undersøkelse, og ikke et vitenskapelig intervju for ment til å bygge opp under besvarelsen på lik linje med teologenes innspill. I stedet er disse bidragene ment til å gi et begrenset innblikk i forståelsen av disippelskapsforståelsen blant kirkeledere i Norge.

²³⁵ Alle svarene er å finne i vedlegg 1. Derfor vil det ikke benyttes fotnoter i denne delen.

be om tilgivelse og selv tilgi, stråler Guds kjærlighet gjennom Jesu disipler på jorden og når andre mennesker. Som Jesu disipler blir vi utfordret på å samle skatter i himmelen, altså ha prioriteringene i orden og bevare hjertet vårt.»

(2) «Mye av Jesu forkynnelse handler jo om disippelskap. Han gir oss kjærlighetsbudet. Han sier at det er umulig å tjene både Gud og mammon. Jesus sender oss ut som vitner og lover at han vil gå sammen med oss. Vi har fått Den hellige ånd som utruker oss og gir oss gaver som vi skal bruke for å bygge opp andre. Jesus gir oss også et eksempel i å trekke seg tilbake og bruke tid i bønn og alene med Gud.»

3.2.4 Erik Varden O.C.S.O – Katolsk biskop i Trondheim

(1) «I 1 Joh 2:6 står det: ‘Den som mener at han er i [Kristus], han må selv leve slik som han levde.’ Det forblir nødvendigvis normen den dag i dag, uavhengig av kulturell kontekst.»

(2) «Ja. Vårherre gav oss sin lære, sine bud, sine eksempler for at de skal følges. De står for en Kristuspedagogikk, en vei inn i det nye liv vi kalles til å oppdage.»

3.2.5 Egil Elling Ellingsen – Daglig leder og pastor i IMI-kirken

(1) «På et daglig plan: Hva sier Jesus til meg nå/i dag? Hva gjør jeg med det? På en ukentlig og månedlig plan: Hvordan ser det ut for meg å leve i de tre relasjonene Jesus modellerer – opp til Far, inn til fellesskapet, ut til verden? I et livsperspektiv: Prosessen med å bli den Jesus ville vært, hvis han var meg.²³⁶»

(2) «Jeg har sett mange oppskrifter, og de fleste av dem gir nyttige perspektiver, men jeg har vanskelig for å se at en av dem alene gir oppskriften.»

3.2.6 Knut Holter – Professor i teologi, diakoni og ledelsesfag ved VID vitenskapelige høgskole

(1) «Disippelskap dreier seg om å speile gudsrrikekreftene inn i verden: å vitne om han som har brakt Guds rike nær gjennom omsorg for ensomme, syke, fattige, undertrykte og fremmede, Lukas 4:17-21. Jf. NoS 424, ‘Eg har ei teneste stor for Gud’».²³⁷

²³⁶ Ellingsen referer her til Dallas Willard (1935-2013) sin definisjon av disippelskap. Jeg kunne ikke finne originalkilden til dette.

²³⁷ Salme 424 «Eg har ei teneste stor.» Tekst: Matias Orheim, 1908. Melodi: Matias Orheim, 1920.
https://no.wikipedia.org/wiki/Eg_har_ei_teneste_stor_for_Gud.

(2) «Ikke en altfor definert oppskrift, men tydelig nok, jeg var sulten og dere kledte meg (Matt 25,34-40).»

3.2.7 Helge S. Gaard – Generalsekretær i Det Norske Misjonsselskap (NMS)

(1) «Kort sagt innebærer disippelskapet å følge etter Jesus i tro på at han leder oss i riktig retning, og ha Jesus som eksempel. Dette som en konsekvens av nåden og Guds kjærlighet.»

(2) «I NMS har vi definert noen kjennetegn som vi ønsker skal prege oss og gi en retning:

- Vi vil søke Gud i Bibel og bønn
- Vi vil tjene Jesus der vi bor
- Vil leve enklere
- Vi vil ha et åpent bord²³⁸

Dette er ingen oppskrift, ingen forutsetning, men en konkretisering av disippelskapet, noe vi kan strekke oss etter.»

3.2.8 Andreas Nordli – Hovedleder i Ungdom i Oppdrag

(1) «For å forstå disippelskap i dagliglivet, er det naturlig å gå tilbake til den rabbiniske tradisjonen på Jesu tid. Spørsmålet er: Hvilken praktisk konsekvens får dette for våre liv? Her må lære av jødene (som er mer praktiske rundt sin teologiske forståelse). Han (Jesus) kom for å imitere sin far - han kom for å vise oss hvordan Gud er. Gud ble menneske, slik at vi kunne bli som Gud. Hva er kjernen i disippelskap? Å bli som sin mester.²³⁹

‘Å være en disippel handler i dag om:

1. Vi må lese Bibelen
2. Vi må leve ut Bibelen
3. Vi må lære bort Bibelen (alt Jesus lærte bort)
4. Vi må be Guds ord
5. Vi må dø Guds ord.

Da blir vi Ordet. Slik blir vi budskapet’.»

(2) «Ja og nei. Ja, fordi vi henter prinsippene fra NT. Nei, fordi prinsippene trenger å kontekstualiseres. Så ja til prinsipper, nei til modeller og oppskrifter. Jeg har to ‘oppskrifter’ fra NT. Først Apgj 2,42-47 og deretter Lukas 6-10 ... Disippelskap skjer ikke primært i klasserommet²⁴⁰. Det skjer ute på veien. Disippelskap er, for det andre, læring og holdninger

²³⁸ Hver enkelt av disse kjennetegnene ble beskrevet i større detalj. Dette kan leses i vedlegg 1.

²³⁹ Nordli kom med et veldig utdypende og spennende svar på alle spørsmålene. Men på grunn av antall ord så ble dette kortet dramatisk ned i et forsøk på å bevare kjernen av hans svar. Resten kan leses i vedlegg 1.

²⁴⁰ Setningen ble endret litt for at den skulle gi mening uten å gjengi alt før, men setningens tilsynelatende hensikt kommer fremdeles tydelig frem.

som er settet ut i praksis. Og for det tredje, man lærer ved å gjøre sammen, spise sammen, vandre sammen, snakke sammen og leve sammen. Og for det fjerde; disippelskap handler om hele livet – ikke bare teoretisk kunnskap.»

3.2.9 Thomas Wilhelmsen – Rektor Acta Bibelskole

(1) «Jeg tenker at disippelskap av Jesus handler om å være i prosess og lære ved å involvere Jesus i alt det livet innebærer. Alle trenger med jevne mellomrom både nåde, kjærlighet, veiledning, støtte, ros, irettesettelse, utfordring og redning. Jesus er til å stole på i alle livets faser.»

(2) «Vi kan jo opplagt finne et mønster i hvordan disiplene og Jesus forholdt seg til hverandre, og vi kan også lese oss til samtiden og kontekstens forhold og perspektiv på 'disippelskap'. Men jeg vil også sterkt betone at Det nye testamente også må leses som et 'levende Ord'. Jeg tenker at Jesus møter oss personlig i NT og at vi her lærer ham å kjenne ut ifra de ulike kontekstene og forholdene som skildres i NT.»

3.3 En kort refleksjon i møte med svarene

Svarene varierte noe mellom de forskjellige kirkelederne, noe som kan peke på at tolkningen av disippelskap er mangfoldig, samtidig som det finnes klare fellestrekk mellom dem. Jeg har samlet noen fellesnevnerer rundt forståelsen og tolkningen av disippelskap:

- (1) Det handler om å leve etter Jesu eksempel og liv: å være en disippel er å være en lærling
- (2) Det er behov for kontekstualisering
- (3) NT har flere sentrale skriftsteder, men ikke nødvendigvis *én* oppskrift på disippelskap
- (4) Å være en disippel handler om *hele* livet, både innenfor og utenfor kirken
- (5) Disippelskap innebærer konkrete handlinger gjort i kjærlighet
- (6) Å gjøre disipler er en elementær del av det å selv være disippel

Det er interessant å legge merke til at flere sentrale aspekter ved disippelskap, som er beskrevet i forrige kapittel, ikke kommer tydelig frem i alle svarene. Blant disse er:

- (1) Lidelse i etterfølgelse: å lide, da ikke selvpådratt, men som konsekvens av å bære et evangelium i en verden som ikke forstår det, kommer tydeligere frem i undersøkelsen til

avisen Dagen.²⁴¹ Her ser man at flere kristne i Norge i dag opplever forskjellige former for lidelse gjennom å bli hånt for sin tro, kritisert, misforstått osv. Dette har for flere hatt en konsekvens for arbeidslivet ettersom kristne meninger og holdninger ikke alltid blir ønsket fra arbeidsgivere og kollegaer. Dette er noe som tilsynelatende er utelatt fra alle kirkeledernes svar.

(2) Evangelisering: Nordli, Gjesing, Ellingsen og Holter fremmer det å vitne og dele troen sin med andre, men hos resten fremstår disippelskap som mer individuellrettet, hvor nestekjærlighet holdes oppe som sentralt. Man kan argumentere for at nestekjærlighet kan ha en misjonaleffekt, men jeg undres over hvor bevisst kirkelederne er på evangelisering som en del av disippelskapet.

(3) Oppgjør med kultur: verdens kultur er ikke tilsvarende Guds rikes kultur. NT fremstiller evangeliet som en tydelig motkultur til verden på enkelte saker. Varden påpeker dette på en mild, men likevel tydelig måte gjennom å sitere Joh 2,6 og påpeke at dette gjelder uavhengig av kontekst.

Etter egen refleksjon rundt svarene synes det for meg at kirkelederne fremstiller nestekjærlighet som disippelskapets fremste mål. Dette virker for meg å være en god kontekstuell tolkning av disippelskapet i vår tids kontekst. Samtidig savner jeg en tydelighet rundt kostnaden ved disippelskap, omvendelse og transformasjon som NT er tydelig på.²⁴² Dette kan muligens komme ut fra den postmoderne tidsforståelsen som den norske kirken befinner seg i. Samspeillet mellom hvordan å kontekstualisere teologi hvor man har Bibelen og tradisjonen på den ene siden, og erfaringen og konteksten på den andre, er noe teologer alltid har forholdt seg til når kristentroen møter kulturen den befinner seg i.²⁴³

I neste kapittel skal jeg gå nærmere inn i den postmoderne konteksten, og den norsk-kristne konteksten i dag. Jeg mener at det vil ikke være mulig å presentere en god definisjon av disippelskap uten først å ta hensyn til vårtids kontekst. Samtidig mener jeg at konteksten ikke

²⁴¹ Svarene i undersøkelsen er analysert av Nordic Navigation i tett samarbeid med Dagen. 1601 svarte på undersøkelsen. Senter for undersøkende journalistikk ved UiB var samarbeidspartner, samt Førstelektor Rune Øystese i teologi og religion og filosofi ved NLA Høgskolen var med som rådgiver. <https://innhold.dagen.no/kristen-norge/om>.

²⁴² Nordli la frem aspekter av disippelskapets kostnader i hans lenger svar i eposten. Svaret kan leses i vedlegg 1.

²⁴³ Stephen Bevans har i *Models of contextual theology* lagt frem en modell som forklarer hvordan man vektlegger mellom Bibelen og tradisjon, og den kontekstuelle erfaringen. Denne modellen kommer jeg tilbake til i kapittel 4.

bør definere disippelskapet, men heller at konteksten kan være med på å forstå hvordan disippelskap kan praktiseres og forstås.

4 Disippelskap og etterfølgelse i nyere tid

4.1 Introduksjon

Mange teologer og forfattere har bidratt til mot forståelsen av disippelskap og etterfølgelse, og i lys av oppgavens intensjon om å kunne si noe om hvordan man kan forstå disippelskap inn i vår tid, vil jeg trekke fram flere av disse stemmene i det følgende.

4.2 Den postmoderne konteksten

Pedagogen Jon Kvalbein (1940-) beskriver postmodernismens religiøse hovedsynspunkt som dette: «Det finnes ikke en objektiv universell sannhet på det religiøse området.»²⁴⁴ Han henviser til professor Kurt Christiansen ved Dansk Menighetsfakultet, som omtaler konsekvensene av dette synspunktet i boken *Postmodernismens utfordring til kristendommens sandhet* (2005):

- (1) Det blir arrogant og intellektuelt uredelig å fastholde en tradisjonell eksklusiv og absoluttisk oppfatning av sin egen religion
- (2) Man står fritt til å velge den religionen som best imøtekommer ens egne personlige behov
- (3) Man er fri til å konstruere en ny religion som er mer tiltrekkende
- (4) Man får en mer uengasjert holdning til sin religion²⁴⁵

Det postmodernistiske synet innebærer en rekke utfordringer. Herunder er en stor utfordring at kirken blir vist som «samfunnets åndelige velferdsterapeut», og blir henvist til å kun dekke individets åndelige behov, på samme måte som helsevesenet tar seg av de legemlige og psykologiske behovene. Postmodernismens hovedsynspunkt om religion fører også til at Bibelen ikke lenger har en guddommelig autoritet, men at tolkningen heller er å finne hos den enkelte.²⁴⁶ Postmodernisme beskrives i enkle trekk av McGrath som:

«something of a cultural sensibility without absolutes, fixed certainties or foundations, which takes delight in pluralism and divergence, and which aims to think through the radical *situatedness* of all human thought.»²⁴⁷

²⁴⁴ John Kvalbein, «Postmodernismens utfordringer til kristen forkynnelse» foredrag på seminar arrangert av For Bibel og Bekjennelse (FBB) Bjørvin, NLA, 25. Oktober, 2008, 3.

²⁴⁵ Kvalbein referer til: Kurt Christensen, *Postmodernismens utfordring til kristendommens sandhet* (København: Credo, 2005). Det ble ikke oppgitt sidenr. Kvalbein, «Postmodernismens utfordringer», 3.

²⁴⁶ Kvalbein, «Postmodernismens utfordringer», 3.

²⁴⁷ Alister McGrath, *A passion for truth: the intellectual coherence of evangelism* (Illinois: InterVarsity Press, 1999), 184.

Postmodernisme ikke er mulig å fullt ut definere. Årsaken til dette er at det ikke er full enighet og forståelse om hva modernisme egentlig innebærer. Er man ikke enig i hva modernismen er, vil definisjonen som kommer etter modernismen – *postmodernismen* – ikke være en enkel sak. Det er likevel noen tydelige trekk som McGrath fremhever som fremtredende for den moderne og for den postmoderne tidsforståelsen.²⁴⁸

Modernisme	Postmodernisme
Formål	Lek
Design	Tilfeldighet
Hierarki	Anarki
Sentrering	Spredning
Utvelgelse	Kombinasjon

Det blir fort tydelig at relativisme og pluralisme blir viktige begrep i sammenheng med den postmoderne tanken rundt forståelse av sannhet.²⁴⁹

4.2.1 Metamodernisme

De siste årene har det foregått en diskusjon rundt hvorvidt vi befinner oss i en postmoderne tid eller ikke, og dette påvirker den forståelsen av norsk samtidskontekst som jeg forsøker å komme frem til her. En av dem som hevder at postmodernisme er over er den amerikanske psykologen Gregg Henriques, som hevder at *metamodernisme* nå er den gjeldende tiden, og at dette på mange måter er en slags post-postmoderne tidsforståelse.²⁵⁰ Den svenske politiske filosofen Daniel P. Görtz forklarer *metamodernisme* og regnes for å være en av figurene som leder an i å presentere denne tidsforståelsen.²⁵¹ Han skriver om metamodernisme at:

«It is a worldview which combines the modern faith in progress with the postmodern critique. What you get then, is a view of reality in which people are on a long, complex developmental journey towards greater complexity and existential depth. The metamodern philosophy is a whole world of ideas and suppositions that are counter-intuitive to modern and postmodern people alike. But since both the modern and

²⁴⁸ McGrath, *A passion for truth*, 184-5.

²⁴⁹ Ibid., 185.

²⁵⁰ Gregg Henriques, «What is metamodernism?», sist endret 17. april 2020.

<https://www.psychologytoday.com/us/blog/theory-knowledge/202004/what-is-metamodernism>.

²⁵¹ Henriques, «What is metamodernism?».

postmodern philosophies are increasingly outdated, these metamodern ideas are set to develop, take hold, and spread.»²⁵²

Selv om noen røster i teologen hevder at vi er inne i en ny tidsforståelse, later det til at majoriteten, særlig da innen den akademiske teologien, fastholder at den postmoderne tidsforståelsen ikke er helt over enda. Den engelske teologen og tidligere professoren ved Universitetet i Oxford, Graham Ward (1955-), påpeker at det kan være fristende å hevde at den postmoderne tidsforståelsen er over, og at den teologiske responsen til denne tidsforståelsen også er over sammen med den, men peker likevel på at det er enkelte endringer²⁵³ innenfor den postmodernistiske tiden som må tas hensyn til i den teologiske responsen.²⁵⁴

Det kan argumenteres for at man befinner seg i en postmoderne tid og for at man ikke gjør det, men det synes for min del at de postmoderne trekkene av relativisme og pluralisme fremdeles gjelder i samfunnet vårt. Den allmenne tankegangen synes å være at det ikke er kun *en* sannhet, men flere sannheter. Prinsipper er erstattet med preferanser, og i stedet for at livet har *en* stor allmenngyldig mening ved seg, så finnes det utallige ulike meninger med tilværelsen.²⁵⁵

4.2.2 Et sekulært samfunn?

²⁵² Daniel Goretz, «What is metamodernism,» <https://www.integralesforum.org/medien/lectures-by-parallax-magazin/5313-daniel-goertz-what-is-metamodernism/>.

²⁵³ Disse endringene innebærer blant annet: (1) Postsekularisme: Ward mener at vi befinner oss i en postsekulær tid, hvor samfunnets sekulære posisjon får mindre plass ettersom åndelighet normaliseres mer og mer i samfunnet. Dette innebærer ikke at religionene får den samme plassen de engang hadde, men at samfunnet som helhet er mer mottakelig for forståelsen av at det er noe mer til verden enn bare det fysiske. Ward beskriver dette i at kirken nå presenteres med nye allierte og nye former for fremmedgjøring – ettersom kirken fremdeles møter motstand i dens meninger og holdninger, men at samtidig er en økende grad av åndelighetsaksept. (2) Postmaterialisme: Dette er ikke en anti-konsumerisme, men mer en oppvåkning på det etiske planet om etisk rettferdighet for alle mennesker – hvor mat, ly og beskyttelse fremmes. Rettferdig handel og økologisk hensyn til planetens tilstand osv. er noen av kjennetegnene for dette.

Disse to eksemplene er noen av kjennetegnene Ward trekker frem som tyder på at vi er i en tid med endring, men fremdeles postmodernistisk. Mye av årsaken til denne endringen skjer pga. Internett mener han, og at det globale hensynet til planeten og dens beboere nå får en annen fremvekst ettersom flere og flere engasjerer seg via nettet. Graham Ward, «Theology and postmodernism: Is it all over?» i *Journal of the American Academy of Religion*, Sidene 466-484. (2012), Vol. 80, No. 2, 468-81.

²⁵⁴ Ward, «Theology and postmodernism: Is it all over?», 466-484.

²⁵⁵ Knut Jørgensen, «Mission in the postmodern society», i *Med Kristus til jordens ender – festskrift til Tormod Engelsviken*. Sidene 113-132. Redigert av Kjell Olav Sannes (ansv.), Egil Grandhagen, Terje Hegertun, Knud Jørgensen, Kristin Norseth, og Rolv Olsen (Trondheim: Tapir akademisk forlag, 2008), 113.

En rekke forskere i dag har innsett at teorien om *sekularisme*²⁵⁶ bør revideres. Antakelsen om at religion sakte, men sikkert skulle forsvinne ut fra samfunnet, har vist seg å være en feil antakelse, selv om mange anså dette for å være et forventet utfall i tiårene som fulgte.²⁵⁷ Peter L. Berger, en av verdens ledende i religiøs sosialisme, mener at teorien om *sekularisme* var feilaktig og at verden i dag «is as furiously religious as it ever was.»²⁵⁸

Arild Romarheim utfordrer også forståelsen rundt sekularisme og den postmoderne tidsforståelsen gjennom å peke på at de religiøse interessene fremdeles har et tydelig preg i samfunnet og som har det i stadig voksende grad. Dette viser seg særlig i en økt interesse for åndelige virkelighetsforståelser, slik som ånder, demoner og makter. Denne åndelige åpenheten er noe som ikke gir mening sammen med den postmoderne forståelsen, og dette gjør at Romarheim mener at vi nå beveger oss inn i en mer *transmoderne* tidsforståelse. Dette innebærer en kombinasjon av postmodernitet og pre-modernitet. Det er enda for tidlig å si at dette er gjeldende for hele den norske konteksten, ettersom det fremdeles er flere som ikke tror på ånder enn til de som gjør det.²⁵⁹ Men trenden beveger seg i den retningen.²⁶⁰

Kristendommen mister mer og mer sin plass i samfunnet, samtidig som interessen for det spirituelle øker.²⁶¹ Den britiske antropologen Paul Heelas har sagt: «It appears that belief in the sacred of inner-life spirituality is becoming more popular than belief in the sacred of transcendent theism.»²⁶²

Dagens sosiologer og forskere utfordrer den generelle teorien om at vi befinner oss i et sekulært samfunn med bakgrunn i at man ser en økning av interesse i religioner i vesten. Det som har overrasket flere er hvordan pre-moderne religioner, slik som spiritisme, har vokst

²⁵⁶ Sekularismen er en ideologi og politisk idé som skiller stat og kirke. Det er en tydelig tanke om at troen er en privatsak. Sindre Bangstad «sekularisme» i *Store norske leksikon* på <https://snl.no/sekularisme>. Sist endret 30. juli 2020.

²⁵⁷ Arild Romarheim, «The return of the spirits: reflections on «Transmodernity» in today's Northern Europe with special regards to the situation in Norway» i *Med Kristus til jordens ender – festskrift til Tormod Engelsviken*. Sidene 291-300. Redaksjon: Kjell Olav Sannes (ansv.), Egil Grandhagen, Terje Hegertun, Knud Jørgensen, Kristin Norseth, og Rolv Olsen (Trondheim: Tapir akademisk forlag, 2008), 291-2.

²⁵⁸ Romarheim henviser til: Peter L. Berger, *The desecularization of the world* (Michigan: Eerdmans Publishing, 1999), 2. Romarheim, «The return of the spirits.», 292.

²⁵⁹ Romarheim henviser til en undersøkelse gjort i 2007. Visendi 2007. Romarheim, «The return of the spirits.», 292.

²⁶⁰ Romarheim, «The return of the spirits.», 292.

²⁶¹ Romarheim henviser til en undersøkelse gjort i 2007 med Visendi. I denne undersøkelsen spurte de 1180 nordmenn over 16 år om blant annet dette: *Til hvilken grad tror du det er mulig å komme i kontakt med døde mennesker?* Svarene gir et tydelig bilde på troen på dette har økt siden forrige spørreundersøkelse om liknende spørsmål. En økning fra 16% (Lund 1998) - 22,4% av de som hadde en høy grad av tro på at dette var mulig. Romarheim, «The return of the spirits.», 292.

²⁶² Paul Heelas, *The Spiritual Revolution Of Northern Europe Personal Beliefs*. *Nordic Journal of Religion and Society*. Sidene 1-28. Mai 2007, 1. Romarheim, «The return of the spirits.», 292.

frem. Dette danner et tydelig bilde av en transmoderne tidsforståelse, hvor det postmoderne møter pre-moderne i en økt interesse for åndelighet i samfunnet.²⁶³

4.2.3 Situasjonen for de unge voksne i Europa og Norden²⁶⁴

Vi befinner nå i en tid hvor den generasjonen som vokser opp i Europa og Norge er den første generasjonen av unge voksne som vokser opp i vesten i en *post-kristen* kontekst.²⁶⁵ Religion og tro er godt plassert i den private sfæren og religion i sin helhet har mindre påvirkning på unge i dag. I tillegg undervises det mindre om den kristne tro, arv, normer og verdier i utdanningssektoren.²⁶⁶ Situasjonen i Europa viser at flesteparten av kristne er nominelle eller ikke-praktiserende – som ofte innebærer at de ikke ofte deltar på gudstjeneste mer enn et par ganger i året.²⁶⁷ Blant unge i Norge ser man også en nedgang i antall som tror på Gud og høyere makter, og at bønn er mindre praktisert enn tidligere.²⁶⁸ Samtidig er det en åpenhet for tro og religiøsitet blant dagens unge, og det er blitt hevdet at det er mer relevant å snakke subjektivering²⁶⁹, humanisering og individualisering av religion enn sekularisering.²⁷⁰ Religion blir da et uttrykk for de menneskelige erfaringene og følelsene.²⁷¹

En del av individualiseringsprosessen innebærer at individet blir ansett som den øverste autoritet for fastleggelsen av de religiøse spørsmålene. Dette bidrar til å rettferdiggjøre at stadig flere kombinerer ulike tradisjoner og religiøse idéer, som igjen gir nye former for

²⁶³ Romarheim, «The return of the spirits.», 298-9.

²⁶⁴ Basert på en artikkel av Solveig Omland, «Å drive misjon kan jo være så mangt: om unge kristne forståelse av misjon», i *Norsk tidsskrift for misjon vitenskap, forskning*. Sidene 197-210. Vol 75. Nr. 4, (2021).

²⁶⁵ Omland henviser til: James E. White, *Meet Generation Z. Understanding and Reaching the New Post-Christian World* (Grand Rapids: Baker Books, 2017), 49. Omland, «Å drive misjon kan jo være så mangt», 200.

²⁶⁶ Omland henviser til: Ida Marie Høeg, «Religiøs Tradering» i: *Religion i dagens Norge – Mellom sekularisering og sakralisering*, redigert av Pål Ketil Botvar og Ulla Schmidt, (Oslo: Universitetsforlaget, 2010), 182. «Å drive misjon kan jo være så mangt», 200.

²⁶⁷ Omland henviser til: Pew Research Center, «Being Christian in Western Europe», <http://www.pewforum.org/2018/05/29/being-christian-in-western-europe/>. «Å drive misjon kan jo være så mangt», 201.

²⁶⁸ Omland henviser til: Høeg, «Religiøs tradering», 186. Omland, «Å drive misjon kan jo være så mangt», 202.

²⁶⁹ Kort forklart så handler subjektivering om at det er de subjektive faktorene som nevnes som begrunnelse for hvorfor man er religiøs, mens de objektive forhold, slik som kirkens, moskeens, eller tempelets lære tones ned. At det er følelsesmessig oppleves som godt og at det fungerer, er de sentrale holdepunktene ved subjektivering. Omland henviser til: Pål Repstad, *Religiøse trender i Norge* (Oslo: Universitetsforlaget, 2020), 49. Omland, «Å drive misjon kan jo være så mangt», 203.

²⁷⁰ Omland henviser til: Ulla Schmidt, «Religion i dagens Norge: Sekularisert?, Privatisert?, Pluralisert?» i: *Religion i dagens Norge – Mellom sekularisering og sakralisering*, redigert av Pål Ketil Botvar og Ulla Schmidt (Oslo: Universitetsforlag, 2010), 199. Omland, «Å drive misjon kan jo være så mangt», 204.

²⁷¹ Omland henviser til: Schmidt, «Religion i dagens Norge: Sekularisert?, Privatisert?, Pluralisert?», 198. Omland, «Å drive misjon kan jo være så mangt», 203.

religiøsitetstuttrykk.²⁷² Den automatiske overføringen av tradisjoner mellom generasjoner faller mer og mer bort i dagens kontekst ettersom man i større grad har sin egen livssynsautoritet.²⁷³ Dette medfører at mange unge kristne i dag avviser religiøse autoriteter, og i tillegg blir konfesjonell tilhørighet også mindre viktig.²⁷⁴ Religion har i større grad blitt et spørsmål om å finne et uttrykk for menneskelige erfaringer og følelser, hvor læresetninger og teologiske påstander om sanne praksiser blir mindre viktige.²⁷⁵

Man kan dermed si at det har skjedd en endring i de unge kristnes trosforestillinger. Her er noen av de endringene som har en tydelig påvirkning på forståelse av disippelskapets plass i troslivet:

(1) Mange unge opplever en mer naturlig tilknytning til Gud enn til Jesus, hvor Guds ånd tilrettelegger og skaper «gode følelser». Dette gudsbildet er tydelig preget av en *koselig majestet* som stiller opp som en slags vaktmester når man trenger han.²⁷⁶

(2) Forkynnelse om synd og behov for frelse oppleves som negativt for unge troende. Taler på sommerleirer handler dermed oftest om å ha selvtillit, om selvrealisering og det å ha tillit til Gud.²⁷⁷

(3) Det er en markant nedgang i antallet i befolkningen som tror på et helvete.²⁷⁸

Bildet under er hentet fra Dnk sin medlemsundersøkelse fra 2021,²⁷⁹ og denne gir ferske tall på, blant annet, hvilke plass religion og religiøsitet har i samfunnet. Det er verd å merke seg

²⁷² Omland henviser til: Pål Ketil Botvar, «Endringer i nordmenns religiøse liv» i: Religion i dagens Norge – mellom sekularisering og sakralisering, redigert av Pål Ketil Botvar og Ulla Schmidt (Oslo: Universitetsforlag, 2010), 13. Omland, «Å drive misjon kan jo være så mangt», 205.

²⁷³ Omland henviser til: Repstad, *Religiøse trender i Norge*, 22.

²⁷⁴ Omland henviser til: Pål Ketil Botvar og Irene Trysnes, «Jeg kaller det Stine-tro – Unge mennesker, individualisering og nyreligiøsitet» i *Religion og Ungdom*, redigert av Ida Marie Høeg (Oslo: Universitetsforlag, 2017), 137. Omland, «Å drive misjon kan jo være så mangt», 205.

²⁷⁵ Omland henviser til: Repstad, *Religiøse trender i Norge*, 113. Omland, «Å drive misjon kan jo være så mangt», 205.

²⁷⁶ Omland henviser til: Pål Repstad og Jan Olav Henriksen (red.), *Mykere Kristendom? Sørlandsreligion i endring* (Bergen: Fagbokforlaget, 2005). Jan Olav Henriksen og Pål Repstad (red.), *Tro i Sør. Sosiologiske og teologiske blikk på sørlandsk religion* (Bergen: Fagbokforlaget, 2005). Ingvild Thu Kro, «Et blikk på aktuell ungdomskultur – med særlig fokus på sosiale og mentale rammevilkår og ungdommers tro» i: *Theofilos* 4, nr. 2 (2012), 49–63. Ida Marie Høeg (red.), *Religion og ungdom* (Oslo: Universitetsforlaget, 2017). Omland, «Å drive misjon kan jo være så mangt», 206-7.

²⁷⁷ Omland henviser til: Irene Trysnes, «Å Campe Med Gud. En Studie Av Kristne Sommerstevner På Sørlandet» (Oslo: IKO, 2012). Omland, «Å drive misjon kan jo være så mangt», 207.

²⁷⁸ Omland henviser til: Repstad, *Religiøse trender i Norge*, 127. Omland, «Å drive misjon kan jo være så mangt», 208.

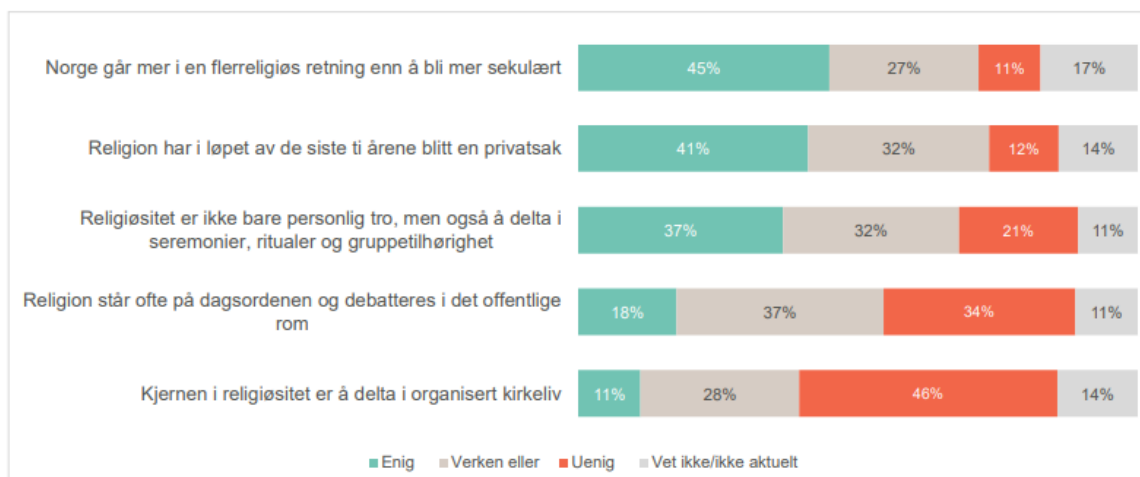
²⁷⁹ Henrik Høidahl (ansvarlig konsulent for Opinion) og Ingeborg Dybvig (kontaktperson Dnk)

«Medlemsundersøkelse for Den norske kirke 2021.»

https://kirken.no/globalassets/kirken.no/aktuelt/filer%202021/den%20norske%20kirke_opinion_medlemsundersøkelse%202021_ny.pdf.

at det har blitt en økende religiøs uvitenhet ettersom folk flest ikke lenger har grunnleggende kunnskap om kristendom. Luthers lille katekisme og den apostoliske trosbekjennelsen er langt fra mannen i gata. Dette gjør at man i kirkene må snakke om disippelskap og etterfølgelse på nye måter.²⁸⁰

Påstander knyttet til religion og religiøsitet i samfunnet

Figur 1 hentet fra medlemsundersøkelse Dnk 2021 s.65

4.3 Å være kristen i den norske konteksten: Hvordan er det å være troende i dag?

I en undersøkelse gjennomført i 2019 av den kristne avisen Dagen²⁸¹, hvor Dnk, ulike frikirker og luthersk lavkirkelighet var målgruppen for å kartlegge Kristen-Norge. I undersøkelsen ble flere tematikker tatt opp, hvor flere av dem er av umiddelbar interesse for besvarelsen. Gruppen som svarte på undersøkelsen, kan defineres som aktive kirkegjengere.²⁸² Dette påvirker naturligvis hvordan responsen er i undersøkelsen, men med et utvalg av 1601 personer i dagens kirkelandskap så anser jeg at dataene herifra gir en god mulighet til innsikt i dagens kontekst.

²⁸⁰ Jørgensen, *Forvandlende disippelskap i en sekulær kultur*, 170.

²⁸¹ Svarene i undersøkelsen er analysert av Nordic Navigation i tett samarbeid med Dagen. 1601 svarte på undersøkelsen. Senter for undersøkende journalistikk ved UiB var samarbeidspartner, samt Førstelektor Rune Øystese i teologi og religion og filosofi ved NLA Høgskolen var med som rådgiver. <https://innhold.dagen.no/kristen-norge/om>.

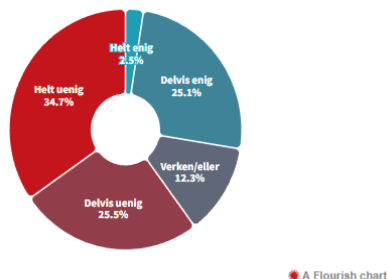
²⁸² Spørsmål 1.10: 52,6% gikk flere ganger i måneden. 33,1% gikk en eller flere ganger i uken. 14,3% gikk 10-12 ganger i året.

Spørsmål 2.7 i undersøkelsen tok opp påstanden: «Jeg opplever det vanskelig å være kristen i Norge i dag.» Her skulle man svare hvorvidt man var enig/uenig med utsagnet.

SPØRSMÅL 2.7

“Jeg opplever det vanskelig å være kristen i Norge i dag”

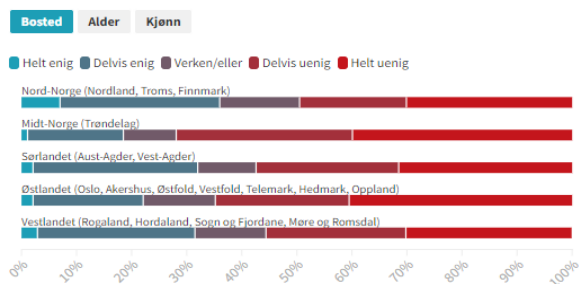
Alle

Figur 2 hentet fra medlemsundersøkelsen Dnk 2021

Etter bosted, alder og kjønn

“Jeg opplever det vanskelig å være kristen i Norge i dag”

Figur 3 Hentet fra medlemsundersøkelsen Dnk 2021

I et etterfølgende fritekstsvar kom det frem flere årsaker til at flere opplevde det vanskelig å være kristen i dag. Jeg leste gjennom alle for å få bedre innsikt i hva som utfordrer kristne ved å være troende i dagens Norge. Jeg ønsker å inkludere noen av de grunnene som gjentok seg ofte:

- (1) Upopulært å ha kristne verdier i et sekulært samfunn. Eks: Abortsaken, aktiv dødshjelp, ekteskap og homofile samliv.
- (2) Kristne verdier holder på å bli utvannet – kirken står ikke forent om sentrale standpunkt.
- (3) Sekulært ideologisk press - Liberalisme og relativisme – Sekularisering av samfunnet.
- (4) Holdninger til kristne i media (nasjonalt).
- (5) Kristne konservative holdninger og verdier ses ned på både på jobb og i fritid, flere mobbes.
- (6) Sterk motstand fra akademia: Man kan ikke være intelligent og troende.

(7) Humanetisk forbund stod gjentatte ganger frem som hinder.

(8) Latterliggjøring for sin tro, blir kalt dumme.

(9) Samfunnet oppfatter tro som en privatsak.

Noen av svarene var verd å sitere:

- «Grunnleggende prinsipper som synd, omvendelse, og disippelgjøring er ikke ønsket velkommen i mange kirker.».

- «Det er ikke lenger allment akseptert å være kristen.».

- «Ikke politisk korrekt å tro på Jesus.».²⁸³

Disse svarene er med på å gi innsikt i hva dagens kristne tenker om det å være troende, noe som er meget relevant med hensyn til disippelskap i samtidens Norge. Flere av årsakene til at det oppleves utfordrende å være troende i Norge i dag handler om de kristnes livssyn, da ofte basert på konservative verdier, og hvordan dette blir mottatt av andre troende og ikke-troende. Det kan hevdes at denne formen for motstand fremstår som en lidelse ved å være en etterfølger i vårtids kontekst. Det blir tydelig for meg at det å være kristen i dag innebærer å møte en verden som ikke deler samme syn eller verdier som en selv, spesielt når det kommer til det konservative kristne synet. Årsakene til dette går jeg ikke inn på nå, men det er et viktig element ved forståelsen av den norske kristne konteksten.

4.4 Etterfølgelse i den moderne tid – hva Bonhoeffer har å lære oss

Bonhoeffers kjente verk *Etterfølgelse (Nachfolge 1937)* ble fort gjeldende som relevant inn mot besvarelsen, spesielt med hensyn til Bonhoeffers påvirkning av forståelsen av disippelskap i moderne teologi. Bonhoeffers innflytelse på den teologiske tanken omkring disippelskapet og etterfølgelsen har utfordret perspektivet på hvordan man forstår etterfølgelse. Bonhoeffer levde i en tid hvor kirken ble satt på prøve og hvor Nazi-Tyskland jaktet på dem som stod imot regimet. Det var en tid med forfølgelse, og dette preger Bonhoeffers forståelse av disippelskap og etterfølgelse.²⁸⁴

²⁸³ Dagen, «Om #kristen-Norge», <https://innhold.dagen.no/kristen-norge/om>.

²⁸⁴ Dietrich Bonhoeffer, *Etterfølgelse* (Oslo: Luther forlag, 2019), 7-11.

4.4.1 Billig nåde – Et varselsrop

Bonhoeffers bok *Etterfølgelse* åpner med denne setningen: «Billig nåde er vår kirkes dødsfiende.»²⁸⁵

«Billig nåde forkynner tilgivelse uten omvendelse, den er dåp uten menighetstukt, nattverd uten syndsbekjennelse, uten absolusjon, uten personlig skriftemål. Billig nåde er nåde uten etterfølgelse, nåde uten kors, nåde uten den levende Jesus Kristus, han som ble menneske av kjøtt og blod.»²⁸⁶

I motsetning til dette står dyr nåde, som Bonhoeffer fremhever som det sanne og rette perspektivet på nåden som er gitt den troende. Denne dyre nåden er Kristi kall som fikk disiplene til å legge til side sitt gamle liv og følge etter mesteren. Den er dyr fordi den kostet Gud hans sønns liv. Derfor kan ikke nåden som er så dyrt kjøpt være billig for den troende.

²⁸⁷ Bonhoeffer fremholder at kirken har blitt mer og mer verdsliggjort gjennom historien. Han påpeker at majoriteten av kirken praktiserte billig nåde, men at den rettferdiggjorde seg selv ved å legge til rette for munkenes klosterliv og deres etterfølgelse på vegne av kirken som helhet.²⁸⁸

Martin Luther mente at nåden ikke gav han et unntak fra etterfølgelsen, men heller at den på alvor kastet ham inn i den.²⁸⁹ Bonhoeffer holder ikke tilbake når han skriver: «Som ravner flokket vi oss rundt liket av den billige nåden – og fikk i oss giften som tok livet av Jesus-etterfølgelsen blant oss.»²⁹⁰ De skarpe ordene til Bonhoeffer reflekterer muligens også tiden han levde i med hensyn til kirkens respons til Nazi-Tysklands regime under Hitler.²⁹¹

Advarselen om å ikke la billig nåde få innpass i kirken og den troendes liv bør stå like gjeldende i dag som da. Dette har også bibelsk grunnlag, hvor blant annet Romerne 12,1-2 fremhever at den kristne er kalt til å leve annerledes enn verden rundt seg.

4.4.2 Lidelse i etterfølgelse

Et interessant spørsmål er om Bonhoeffer mener at gjerninger er svaret for å unngå billig nåde. Dette sier han ikke direkte, men advarer heller om å ta nåden for gitt: «Budskapet om

²⁸⁵ Bonhoeffer, *Etterfølgelse*, 21.

²⁸⁶ Ibid., 22-23.

²⁸⁷ Ibid., 23.

²⁸⁸ Ibid., 24.

²⁸⁹ Ibid., 28.

²⁹⁰ Ibid., 31.

²⁹¹ Central European History. Vol. 46, No. 1 (2013), sidene. 97-123.

billig nåde har ødelagt flere kristne enn noe påbud om gjerninger har gjort.»²⁹² Bonhoeffer kan som sagt fremstå som litt kvass og direkte. Dette vises også ved hans overbevisning om at den troende kun kan etterfølge Jesus hvis han også tar del i Jesu lidelser og blir forkastet, i korsfestelse sammen med Jesus. Bonhoeffer ønsker med dette å peke på et sentralt element ved etterfølgelse, nemlig det å dø bort fra det gamle mennesket, og ta opp sitt kors i etterlikning av Jesu karakter og liv. Dette har tidligere i besvarelsen blitt ansett som en av grunnsteinene i disippelskap. Lidelse blir ikke fremstilt som en nødvendighet som den troende må oppsøke for å «lide nok», men det blir ansett å være en del av det å være en etterfølger. Det å velge Jesu vei kan koste en dyrt og det kan føre til lidelser.²⁹³ Bonhoeffer forklarer det slik: «Å fornekte seg selv er aldri summen av selvplaging og asketiske øvelser ... Selvfornektelsen forblir alltid bare: Han går foran, hold deg inntil ham.»²⁹⁴

Inn i Bonhoeffers kontekst vil nok lidelse med Jesus stå som meget sentralt og oppleves veldig reelt, spesielt når store deler av den tyske kirken ikke stod imot Hitler. Det var imidlertid deler av den (Den bekjennende kirken) stod imot Hitlers handlinger, uten at det i seg selv nødvendigvis hadde stor effekt.²⁹⁵ Etterfølgelse i en tid som nå i den norske konteksten innebærer ikke forfølgelse på samme måte som Bonhoeffer sin tid, hvor han til slutt ble arrestert og henrettet på grunn av hans involvering i et attentatforsøk mot Hitler. Jeg mener likevel at man ikke bør avfeie alt Bonhoeffer sier som en radikal røst inn i en annen kontekst. Det er elementer ved Bonhoeffers ord om etterfølgelsens krav som er verd å ta med seg og dvele over – spesielt når flere av disse elementene gjenspeiles tydelig gjennom NT, slik som det å lide med Kristus (Rom 8,17; Fil 3,10; 2. Tim 2,12) og det å la det gamle mennesket dø (Rom 6,6; Kol 3,5).

Bonhoeffer mener Bergprekenen viser den veien den troende er ment å vandre, i etterfølgelse av Jesus. Gjennom å leve ut Bergprekenen praktiserer man disippelskap. Dette innebærer å legge ned livet sitt for andre, slik Jesus demonstrerte, ved å være villig til å hjelpe andre på bekostning av seg selv.²⁹⁶

Bonhoeffer har et tydelig budskap om at det er å være kristen ikke handler om å følge en rekke trossetninger og dogmer, men å legge ned livet sitt og ta del i lidelsen mens den kristne

²⁹² Bonhoeffer, *Etterfølgelse*, 33.

²⁹³ Ibid., 66-68.

²⁹⁴ Ibid., 68.

²⁹⁵ Central European History. Vol. 46, No. 1 (2013), sidene. 97-123.

²⁹⁶ Kelly og Nelson, *The Cost of Moral Leadership*, 130-132.

elsker den verden som hater han. For Bonhoeffer var det å *være i verden, men ikke bli lik den* sentralt og viktig å få frem.²⁹⁷

I Bonhoeffers bok *Etterfølgelse* finner jeg en tydelig utfordring til den moderne kirke om å utvide perspektivet på etterfølgelsen. Jeg opplever at spesielt fokuset rundt lidelse er noe som sjeldent fremheves i forkynnelse i dag – da etter min egen erfaring som kristen som har hørt mange prekener i forskjellige kirkesamfunn gjennom snart 30 år. Evnen til å dømme om hva som er Guds vilje og leve dette ut står sentralt i NT (Mark 3,35; John 3,21; Ef 6,6; Kol 1,9;). Selv om Bonhoeffers bakgrunn og kontekst er meget annerledes enn den norske kontekst i vår samtid, så bør kirken ta advarselen om billig nåde på alvor for å unngå at etterfølgelsen mer og mer forsvinner fra den troendes hverdag.

4.5 Lesslie Newbigin og møtet med det postmoderne samfunnet

Den britiske misjonæren og tidligere biskopen Lesslie Newbigin (1909-98) var en anerkjent teolog som har skrevet mye om misjon og den postmoderne tankemåten. Ifølge Newbigin så er det viktig å skille mellom kulturell pluralisme og religiøs pluralisme. Kulturell pluralisme er en ønsket inkludering av forskjellige kulturer og miljø, mens i religiøs pluralisme fremstiller alle religioner som ulike veier til sannheten. Implikasjonen av religiøs pluralisme er at det ikke er mulig å se at en religion har mer *rett* enn en annen. Dette anså Newbigin som et seriøst problem i det britiske samfunnet.²⁹⁸

Han trakk også frem at teologien har gjort flere forsøk på å møte moderne vitenskap, spesielt i etterkant av opplysningstiden, for å la bruer mellom kristendom og moderne vitenskapsforståelse. Imidlertid utgjorde Jesu mirakler en utfordring i møtet mellom vitenskap og kristendom. Det ble gjort forsøk på å bortforklare at Jesu oppstandelse var en historisk hendelse, og heller se på det som en psykologisk erfaring som disiplene hadde, og ikke en historisk hendelse. Man klarer dermed å «beskytte» virkelighetsoppfattelsen til det moderne mennesket, ettersom troen ikke lenger går på kompromiss med vitenskapen.²⁹⁹ Dette ble et av de mange tegnene for Newbigin på at evangeliet hadde blitt *domesticated* i det britiske samfunnet, tilpasset for å møte det moderne menneskets tvil på mirakler og under.³⁰⁰

²⁹⁷ Kelly og Nelson, *The Cost of Moral Leadership*, 132-133.

²⁹⁸ Lesslie Newbigin, *The Gospel in a pluralist society* (Michigan: Eerdmans Publishing Company, 1989), 14.

²⁹⁹ Lesslie Newbigin, *Foolishness of the Greeks: the gospel and western culture* (Michigan: Eerdmans Publishing Company, 1986), 45.

³⁰⁰ Newbigin, *The Gospel in a pluralist society*, 11.

Men Newbigin ønsket å utfordre samfunnets kultur i den private og offentlige sfæren. Han mente at evangeliet om Jesus og forkynnelsen av Guds rike var ment å bli hørt og erfart i hele skapelsesverket og for alle nasjoner.³⁰¹

«To make disciples is to call and equip men and women to be signs and agents of God's justice in all human affairs. An evangelism that invites men and women to accept the name of Christ but fails to call them to this real encounter must be rejected as false.»³⁰²

Newbigin mente at det å være en disippel krevde en radikal omvendelse – mer radikal enn de fleste innså, og at denne omvendelsen innebar en transformasjon som fornyet sinnet. Denne fornyelsen var ment til å forandre perspektivet til den troende, og skifte fra å se verden gjennom verdens briller til å heller se verden fra Guds rike-perspektiv.³⁰³ Den britiske misjonæren stod tydelig imot relativismens tanker, og han mente at det var et symptom på idioti hvis noen trodde det var flere sannheter om en sak. Han påpekte at ved å si: «Jeg tror!» om troen på Jesus, innebar også dette en overbevisning om at dette ikke bare var sant for en selv, men for alle. I tillegg mente han at beviset på denne troen var villigheten til å stå frem i offentligheten og dele dette. Han mente at man viste tegn på å ikke være helt overbevist dersom man holdt troen på Jesus privat.³⁰⁴

4.5.1 Newbigin i lys av den nordiske konteksten

I samtiden er forståelsen av hva som er sant og ikke blitt erstattet med personlige preferanser for hva som oppleves som sant for individet. Dette er en utfordring for kirken, mener Knut Jørgensen, som fremhever at autoriteten til Bibelen, samt fokuset på forkynnelse og omvendelse må settes i søkelyset igjen, slik at Kristendommen ikke forstås som *en* av mange sannheter, men som den *ene* sannheten. For å gjøre dette på en fruktbar måte, kreves en forståelse av den lokale konteksten. Newbigin utfordret tanken om at troen og sannhetsforståelsen kun skulle tilhøre den private sfæren, samtidig som viktigheten av å forkynne evangeliet til alle folkeslag stod sentralt i kristen forkynnelse. For å tørre å stå frem som overbevist om at det finnes kun en sannhet, må vår tro: «Dwell in the story of God's activity as we know it from Scripture and from God's continued revealing himself in our

³⁰¹ Newbigin, *Foolishness of the Greeks*, 133.

³⁰² Ibid.

³⁰³ Newbigin, *The Gospel in a pluralist society*, 38.

³⁰⁴ Ibid., 22.

history.»³⁰⁵ Dette innebærer å bryte ut av forståelsen av at troen er en privatsak, og å utforske en mer misjonarisk tankegang som innebærer tilstedeværelse med evangeliet på hverdagens arenaer for å nå ut til de som enda ikke har hørt eller erfart evangeliet.

Disippelskap i lys av Newbigins utfordrer dermed den troende til å ta oppgjør med den pluralistiske relativismen. Å tro på Jesus innebærer å innse at Jesus ikke kun er *en* av veiene, men at han er den eneste veien, den eneste sannheten, og det eneste livet som alt ble til ved og for (Kol 1,16; John 14,6).

4.6 Michael Green: Disippelskap i ut-dimensjonen - evangelisering i ulike kontekster

Den britiske teologen Michael Green (1930-2019) har skrevet mye om evangelisering. Han påpeker at et vesentlig element ved evangeliseringen har blitt kraftig svekket i vesten de siste tiårene. Den postmoderne påvirkningen med dens relativisme og pluralisme har tvunget troslivet fra offentlighet til den private sfæren, og som Lesslie Newbigins også bemerker så har dette ført til en endring i den vestlige kristnes frimodighet til å dele sin tro med de som ikke tror.³⁰⁶ Green peker tilbake på den tidlige kirken som eksempel og inspirasjon til evangelisering, og bemerker at det virker som den vestlige kirken i dag ikke lever et liv som vekker den samme responsen i ikke-troende som det den tidlige kirken gjorde.

«They (den tidlige kirken) were passionately convinced of the truth of the gospel. They were persuaded that men and women were lost without it. It was the key to eternal life, without which they would perish. They shared in God's own love, poured out on a needy world. They paid heed to Christ's Great Commission. They sought to interpenetrate society with the gospel which had had so profound an effect upon them. Christianity to them was no hour's slot on a Sunday. It affected everything they did and everyone they met.»³⁰⁷

Et aspekt ved den tidlige kirkens engasjement i å adlyde misjonsbefalingen lå i deres militante forståelse av det å være kalt. Forståelsen av at kristenlivet kan lignes med det å være en soldat³⁰⁸ finnes blant annet hos Paulus og Tertullian. Etterfølgelsen ble sett i lys av at det

³⁰⁵ Jørgensen, «Mission in the postmodern society», 121.

³⁰⁶ Michael Green, *Evangelism in the Early Church – Revised edition*, (Grand Rapids: Michigan, Eerdmans Publishing company, 2003), 18-21.

³⁰⁷ Green, *Evangelism in the early church*, 17.

³⁰⁸ I vårtids kristne norske kontekst kan nok soldat-begrepet i lys av etterfølgelse anses å være noe belastet. Et eksempel på dette er fra kritikken rundt «The Send»-agreementet som skal holdes i juni i år (2022). Her har psykiater Tommy Tollefsen uttrykt seg: Budskapet henvender seg til det narcissistiske i meg, det som vil kjenne seg sterk, kraftfull og være med på noe ekstraordinært. I motsetning til de likegyldige, er jeg en dedikert soldat i denne krigen. Som psykiater frykter jeg at dette er oppskriften på å skape åndelige traumer.» <https://www.dagen.no/korsets-seier/profetier-andelige-traumer-og-faren-for-troshavari/> Det er flere hendelser

var en åndelig kamp mellom det gode og det onde. Denne holdningen til kristenlivet skiller seg skarpt fra de holdninger som forekommer i den vestlige kirken i dag, men det finnes tydelige trekk av dette i den globalt sørlige kirken.³⁰⁹

Den tidlige kirken etterlot et avtrykk på verden rundt seg, men den vestlige kirkes møte med postmodernismen har svekket dens radikale uttrykk.³¹⁰ Det var spesielt tre faktorer som ledet ikke-kristne til tro i møte med de tidlige kristne.

(1) Personlig transformasjon: Møtet med evangeliet etterlot de troende tydelig forandret. Det gamle livet og det nye livet i Kristus var ikke lenger mulig å sammenligne. Mange ble helbredet for sykdom eller løst fri fra onde ånder.

(2) Fellesskapet: Kirken var helt unik i oldtiden. Ingen andre steder kunne man finne slave og mester side om side, jøder og hedninger, rike og fattige – alle samlet rundt samme bord. Kjærligheten de troende hadde for hverandre spredte seg ut til samfunnet, og spesielt gjennom tider med pandemi og sykdom så var de troende tydelig til stede med en utstrakt hånd.

(3) De kristnes kapasitet til å håndtere kritikk, hat, forfølgelse og død: De kristne ble stadig forfulgt, forhatt og kritisert, men dette knakk ikke de troendes glede og etterfølgelse av Jesus. I stedet ledet det oftest til en forsterket etterfølgelse og kjærlighet. Man kunne drepe de troende, men man kunne ikke knuse deres tro.³¹¹

Forutsetningen for å kunne spre evangeliet er å leve ut et transformert liv. Dette involverer at ens karakter før og etter omvendelse og dåp får en forvandling. Det gamle livet og det nye livet er ikke lenger det samme. Dette er det som skjer når Kristus blir tatt imot av den frelste, og denne forvandlingen blir ofte beskrevet som å være «i Kristus» eller som imitasjon av Kristus. Denne totalforvandlingen av de troendes karakter var så tydelig at selv ikke-troende og til og med kirkens motstandere anerkjente de troendes hellige liv – hvor mot og kjærlighet stod tydelig frem gjennom forfølgelse og hat. «Both Pliny and Lucian³¹² recognized the pure

rundt bruken av «soldat» for å formidle en iver for evangeliet som har fremstått meget belastende og vanskelige: <https://www.vl.no/religion/2016/02/28/a-vaere-jesus-soldat-passer-ikke-for-alle/>.

³⁰⁹ Green, *Evangelism in the early church*, 17-18.

³¹⁰ Ibid., 19-20.

³¹¹ Ibid., 19-21.

³¹² Green henviser til: Pliny, *Ep.* 10.96, Lucian, *De Morte Peregrini*, *passim*. Green, *Evangelism in the early church*, 257.

life, devoted love, and amazing courage of the Christians; so did Marcus Aurelius and Galen³¹³.»³¹⁴

Oppfordringen til å leve et hellig liv kommer enda tydeligere fram gjennom den kristne litteraturen av Hermas og Ignatius, og i *1 og 2 Clement*, *Didache* og *Epistle of Barnabus*. Som eksempel på fokuset på å leve et hellig liv, har jeg valgt å trekke fra Ignatius når han skriver til efeserne:

«Allow them to learn a lesson at least from your works. Be meek when they break out in anger, be humble against their arrogant worlds, set your prayers against their blasphemies; do not try to copy them in requital. Let us show ourselves their brethren by our forbearance, and let us be zealous to be imitators of the Lord.»³¹⁵

Moraletikk var meget sentralt for de kristne i de første århundrene, hvor ens karakter og levemønster ble sett på som et tydelig uttrykk for disippelskap, eller mangel av det.³¹⁶ Man kan dermed komme med argumentasjonen om at etterfølgelse, i lys av den første kirken innebar en tydelig forventning til et levemønster som gjenspeilet Kristi karakter og liv. Denne gjenspeilingen kom da ikke ut fra egen kraft, men i kraft av å være i Kristus. Etterfølgelse blir da ikke noe man må prestere seg frem til gjennom disiplin – men noe man trår inn i som disippel, samtidig som man må velge å leve etter en tydelig forventet moraletikk som beskrevet i NT.

4.7 Knut Tveitereid – forståelsen og tolkningen av disippel-begrepet

Tveitereid fremmer Edvin Løvås sin forståelse av disippelskap på denne måten: «Å være en disippel er å leve i en dyp og personlig relasjon til Jesus, hvor man identifiserer seg med Jesu hjerte for verden.»³¹⁷ Alderdom, ifølge Løvås, var aldri et hinder til å vokse som disippel.³¹⁸ Men i senere tid har disippel-begrepet for noen fremstått som belastende eller krevende. Dette er noe som kommer frem i intervju-svarene i Tveitereids *Pragmatics of discipleship*.³¹⁹ Disse forstod det som at det å være en disippel handlet om et ideal, en slags elitekristen tilstand.

³¹³ Green henviser til: *Med-* 11.3; Galen, *De Sententiis Politiae Platonicae*. Green, *Evangelism in the early church*, 257.

³¹⁴ Green, *Evangelism in the early church*, 258.

³¹⁵ Green henviser til: *Ephes.* 10. Green, *Evangelism in the early church*, 258.

³¹⁶ Green, *Evangelism in the early church*, 259.

³¹⁷ Sitatene er fra Knut Grønvik som skrev biografien om Løvås (oversatt av meg). Tveitereid, *Pragmatics of Discipleship*, 136.

³¹⁸ Tveitereid, *Pragmatics of Discipleship*, 137.

³¹⁹ Tveitereid, *Pragmatics of Discipleship*, 143.

Dette skapte rom for anstrengelser, stress og skam hos dem som ikke følte at de kunne kalle seg for disipler.³²⁰ I tillegg ble det påpekt at det å kalle seg en disippel kunne føre til at man fikk kobling til grupper som man ikke ønsket tilhørighet til.³²¹

Tveitereid presenterer i sin avhandling flere elementer og aspekter av disippelskapsterminologien som har blitt oppfattet som belastende for mange. Dette har sitt grunnlag i tidligere hendelser hvor disippelgjøringen har tatt en mer ekstrem retning og der kallet til disippelskap har blitt mer kontrollerende enn frigjørende i den troendes vekst. Han trekker også fram utfordringer i sekteriske miljøer hvor dette begrepet har blitt mye misbrukt.³²² Det er på bakgrunn av dette muligens på sin plass å vurdere hvorvidt disippelskap er den rette terminologien å anvende i dagens kontekst. Dersom folk blir støtt av bruken av ordet disippelskap, kan begrepet bidra til at færre ønsker å leve et liv i etterfølgelse. Jeg mener likevel at disippelskapsbegrepet ikke bør legges bort ettersom ordet både har en historisk kontekst som går helt tilbake til de første kristne, men også fordi det fremstiller den unike posisjonen kristne har til Kristus. Å være en disippel er å følge etter en læremester og lære av ham, ikke bare som et yrke, men som et liv. Her mener jeg at ord som *lærling* kommer litt til kort, som henviser til en profesjonell relasjon i et gjøre-yrke, mens det å være disippel handler om å etterligne en livsstil.

4.8 Eugene H. Peterson: lang lydighet - *disippelliv i en øyeblikkskultur*

Den amerikanske forfatteren og teologen Eugene H. Peterson (1932-2018) er kanskje mest kjent for *The Message*-oversettelsen av Bibelen. I boken *Lang lydighet* beskriver han disippellivet i dagens øyeblikkskultur og setter ord på en del aspekter som er verd å legge merke til. Introduksjonen i boken inneholder en nokså skarp kritikk av dagens holdning til disippelskap: «Vår tids religiøsitet har blitt fanget i en turistmentalitet.» Han påpeker at mange kristne i dag ønsker ikke å vandre i en lang læretid som disipler, men heller ønsker å erfare og oppleve noe her og nå. Man er på jakt etter snarveier, og på samme måte som man er en turist som ønsker å se hovedattraksjonene, ønsker mange kristne i dag å kun oppleve de spennende opplevelsene ved tros livet. Han fastholder at disippelskap handler om lang

³²⁰ I Tveitereids intervjuer kom det frem at flere opplevde disippel-begrepet som krevende, og at etterfølgelse av Jesus var enklere å anvende i språkbruken om dette. Tveitereid, *Pragmatics of Discipleship*, 148.

³²¹ Disse gruppene ble ikke nevnt, men det antydes at det snakk om mer radikale miljøer hvor det å være en etterfølger av Jesus har en mer ekstrem eller militant uttrykksmåte. Tveitereid, *Pragmatics of Discipleship*, 148.

³²² Tveitereid, *Pragmatics of Discipleship*, 200-204.

lydighet til sin læremester, slik en læregutt følger en håndverker på en arbeidsplass – ikke kun i teori, men i praksis. I denne sammenhengen anvender han begrepet «Pilegrim» i stedet for begrepet disippel. Lik en pilegrims vandring har kristenlivet en tydelig retning.³²³

Peterson mener at omvendelsen står sentralt for den som ønsker å følge etter Jesus, noe som også kommer tydelig frem i NT (Matt 3,2; 4,17. Apg 4,38). Omvendelsen er en beslutning og er ikke basert på følelser. Man må omvende seg fra å være sin egen Herre, og om til å la Gud i Kristus Jesus fortelle én sannheten. Petersom mener omvendelse er praktisk og ikke svevende.³²⁴

4.9 Mark Scandrette: Jesusveien

Den anerkjente forfatteren Mark Scandrette, som skriver om praktisk kristen spiritualitet, beskriver et eksperiment som han og en gruppe venner gjennomførte. Eksperimentet gikk ut på å selge eller gi bort halvparten av alt det de eide, og gi bort inntekten av det til fattigdombekjempende arbeid internasjonalt. Eksperimentet var inspirert av Lukas 12,33a: «Selg det dere eier, og gi gaver til de fattige», og Lukas 3,11: «Han svarte: «Den som har to kjortler, skal dele med den som ikke har noen, og den som har mat, skal gjøre det samme.». Scandrette ønsket å ta Jesu ord på alvor ved å ikke lene seg på sikkerheten som penger gir, men å heller samle seg skatter i himmelen gjennom å leve det livet Jesus inviterer til gjennom å gi av det han hadde. Over 30 mennesker ønsket å være med på eksperimentet, og de satte seg ned og begynte å finne ut hva de skulle selge av det de eide. De oppdaget fort at mye av det de eide som bare samlet støv på et lager, og dette fikk dem til å undre seg hvorfor de stadig kjøpte mer når så mye forble ubrukt og unyttig i det daglige livet. Gjennom oppdagelsen av det å gi og se med nye øyne på pengebruk og levemåte, så kom Scandrette og vennene frem til et slagord som var ment til å invitere andre til å gjøre det samme:

«A new way is possible. Sell your possessions and give to the poor. For where your treasure is there your heart will be also. Ask and you will receive. Seek and you will find. The secret of contentment.»³²⁵

Eksperimentet ble kalt for «Have2Give1», og var med på å inspirere mange flere i årene som fulgte. Tanken var å inspirere til å bryte med samfunnets jag etter konsumerisme og

³²³ Eugene H. Peterson, *Lang lydighet: disippelliv i en øyeblikkskultur* (Oslo: Luther Forlag, 2010), 12-14.

³²⁴ Peterson, *Lang lydighet*, 26-27.

³²⁵ Scandrette, *Practicing the way of Jesus: Life together in the kingdom of God* (Downers Grove, Illinois: InterVarsity Books, 2011), 8-11.

materialisme og gjennom dette oppdage en enklere måte å leve på. Ønsket var å skape rom for mer mening i hverdagen, og der fokuset ble snudd fra å søke sin egen lykke til det å gi til andre. Formålet var ikke bare å kvitte seg overflødige ting og mentaliteten om å stadig kjøpe mer, men det handlet mer om mulighetene til å bli som Jesus gjennom å gi og være til stede i andres liv. For noen var det første gang de hadde satt seg ned og delt måltid med fattige og uteliggere. Andre opplevde indre legedom etter å ha gitt seg selv tid og rom til hvile og refleksjon i Guds nærvær.

Scandrette anerkjenner at det er mange som ønsker å leve i etterfølgelse av Jesus, men peker på at motivasjonen fort kan bli individualistisk. Den moderne kristne leser mye, men gjør lite. Transformasjonen i livene er ikke til stede på samme måte som den var i de første disiplene som fulgte Jesus. Scandrette mener at troen er ment å bli praktisert gjennom handling, og at det ikke bare er en kognitiv tro: «Perhaps what we need is a path for discipleship that is more like a karate studio than a college lecture hall.»³²⁶ Som eksempel peker Scandrette på at mange av dagens kristne snakker om bønn, men at de ikke ber selv. Man studerer Guds hjerte for rettferdighet, men handler ikke på det, og man snakker om livets vanskeligheter med hverandre, men gjør ikke noe for å hjelpe hverandre i det. Elementet som mangler er fellesskapets etterfølgelse av Jesus i praksis, altså handling og gjerninger gjort i fellesskap med andre troende.

Oppsummert så handlet invitasjonen til å leve «Jesusveien» om å:

- (1) leve i fellesskap
- (2) være inspirert av Jesu liv og lære
- (3) leve overgitt og forpliktet til fellesskapet gjennom en rekke praksiser
- (4) være påkoblet samfunnets og ens egne åndelige og fysiske behov (mat, indre legedom osv.)
- (5) reflektere over erfaringene med å leve ut disippelskapets påvirkning på livets rytmer³²⁷

De som ikke enda har tatt imot Jesus leter etter tegn på hvorvidt den kristne troen og praksisen faktisk utgjør en forskjell i den kristnes karakter. Dessverre er ikke alltid dette tydelig hos de kristne, selv om evangeliet har en transformerende kraft i seg. Årsaken til mangel på synlig transformasjon hos den troende mener Scandrette skyldes av den troende ikke følger Jesus gjennom praktiske handlinger. Han påpeker at dersom troende ikke klarer å

³²⁶ Scandrette, *Practicing the way of Jesus*, 13.

³²⁷ *Ibid.*, 15.

håndtere livets utfordringer, som stress, uro og frykt på noen annen måte enn ikke-troende, så taler dette høyere enn ord om frihet i Jesus. Den ikke-troende ønsker å se evangeliets kraft for å bli inspirert til å tro på at det er sant. Den kristne troen er et fellesskap som praktiserer Jesu vei gjennom å elske hverandre (Joh 13,35). Scandrette skriver: «And yet, a tremendous gap exists in our society between the way of radical love embodied and taught by Jesus and the reputation and experience of the average Christian.»³²⁸

Når troen får et praktisk uttrykk som er synlig for de ikke-troende, har ikke dette bare en misjonær hensikt, men dette er selve tegnet på at en tilhører Jesus. Det er gjennom å elske sin neste at man lever ut disippellivet, og dette krever at man løfter blikket slik at man ser behovene rundt seg og kan møte behovene med praktisk handling i kjærlighet. Scandrette tydeliggjør at Jesu invitasjon til radikal etterfølgelse hviler på Matteus 11,28-30, hvor Jesus fremmer sitt åk som godt og sin byrde som lett. Etterfølgelsen var aldri ment å fremstå som en forbedret versjon av verdens måte å leve på, men som en helt ny levemåte som av noe helt annet enn verden.³²⁹ I disippelskapet blir man invitert inn i en livsstil som er meningsfull og frigjørende. Alt man må gjøre er å ta et steg fremover i tro og kjærlighet, i etterfølgelse av mesteren.³³⁰

Eksperimentet (Have2Give1) førte til at mange på en helt ny måte fikk erfare å være til stede i andres liv. Samtidig ble mange utfordret av den tydelige overgangen mellom det gamle og nye livet. De som hadde travle liv, hadde ikke tid til overs. De som ønsket å være med på eksperimentet måtte oftest gi slipp på noe for å ha rom for den nye livsstilen.³³¹ Et vers som tydelig har inspirert dem i disippelskap er fra Filipperne 2,12-13 hvor det fremheves å arbeide

³²⁸ Scandrette, *Practicing the way of Jesus*, 19.

³²⁹ Ibid., 11-35.

³³⁰ Ibid., 38.

³³¹ Det som ofte stod som fellesnevner var dette:

- (1) Villighet til å gi slipp på jordiske ting, slik som hobbyer, jobb, underholdning osv. hvis dette stod i veien for å i etterfølgelse for Jesus (Eks: jobbe for mye – mangel på fritid.)
- (2) En overgang fra en kognitiv tro til en praktisk tro. Jesu lære og ord innebar handling som hadde en påvirkning på miljøet rundt den troende.
- (3) Troen ble synlig utad. En tydelig misjonær tankegang om at disippelskap må praktiseres, og dermed blir den evangeliserende i seg selv.
- (4) En livsstil som skiller seg ut fra verdens livsstil. Å tilhøre Jesus er å ha Guds rike som mål og motivasjon for livets gjøremål. Denne inkluderer blant annet: Tilgivelse, å ikke dømme andre, å elske ens fiender og hverandre, se til de fattige, være der for de som trenger hjelp osv.
- (5) Ikke nødvendigvis en asketisk radikal kristentilværelse. Alle troende følger etter Jesus der de er og på forskjellig vis. Matt 11,28-30 som nøkkelfers.
- (6) Et fellesskapsorientert trosnivå: Man lever ikke ut disippelkallet primært individualistisk, men i et forpliktende fellesskap av andre troende.
- (7) Ens primære sikkerhet i livet kommer ikke ut fra tryggheten i penger, men i tryggheten til Gud. Scandrette, *Practicing the way of Jesus*, 20-46.

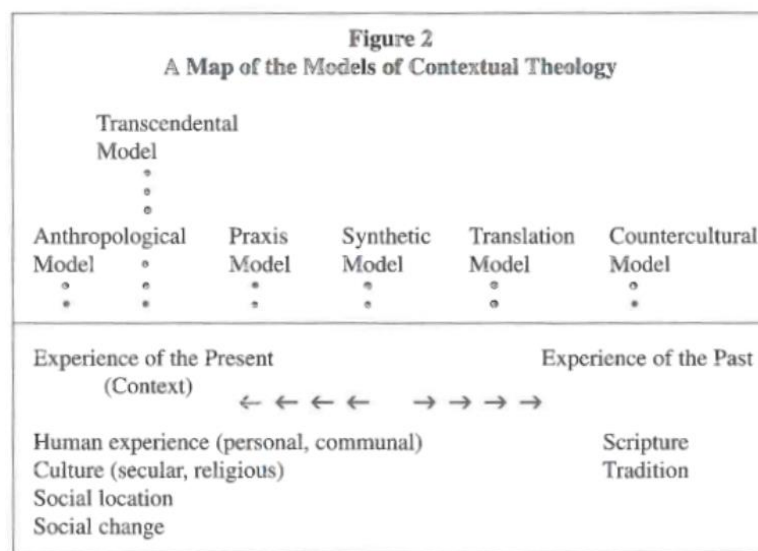
på sin egen frelse med respekt og ærefrykt. I lys av dette skriver Scandrette: «Endurance, discipline and suffering are realities that accompany spiritual growth and development.»³³²

Det å være en etterfølger av Jesus innebærer med andre ord at man tar imot av evangeliets transformerende kraft som inviterer inn til et liv som er annerledes enn verden rundt. Dette innebærer en personlig transformasjon av ens karakter og livsstil som står i etterligning til Jesu ord og liv – hvor da ens indre liv og ytre liv for et nytt uttrykk. Invitasjonen er ikke ment kun til de som føler seg ekstra inspirert, men for alle troende.

Jesusveien og eksperimentet til Scandrette inviterer til en radikal livsstil som kan minne om Larssons vanderradikalisme. Samtidig holder Scandrette frem en tydelig tolkning av at ikke alle må være asketiske i sine liv, og at det å selge sine eiendeler eller å si opp sin jobb ikke er et krav eller noe som direkte oppfordres at det har et konkret formål i etterfølgelsen av Jesu liv og lære.

4.10 Kontekstuell teologi – Bibelen og erfaringen

I boken *Models of contextual theology*³³³ presenterer Stephen Bevans seks modeller for kontekstuell teologi.³³⁴

Figur 4 hentet fra *Models of Contextual Theology*, 32.

³³² Scandrette, *Practicing the way of Jesus*, 68.

³³³ Boken kom ut med en revidert utgave i 2002, hvor en sjetten modell ble lagt til.

³³⁴ Stephen Bevans, *Models of contextual theology* (Maryknoll, New York: Orbis Books, 1992), 32.

Disse modellene viser ulike måter å kontekstualisere teologi på, men disse er ingen fasit for hvordan man forstår kontekstuell teologi.³³⁵ Funksjonen til de ulike modellene kan variere med hvilken situasjon de anvendes i, og for eksempel vil det kreves en ulik tilnærming hvis man er misjonær i Sørøst-Asia enn hvis man er det i Afrika. En fundamentalistisk måte å forstå Bibelen på vil i all sannsynlighet lene seg mot *countercultural model*, hvor verden anses å være tilnærmet en fiende til evangeliet.³³⁶ Mens de tydelige liberale røstene befinner seg på andre enden av skalaen, og vil hevde at *anthropological model* er måten å kontekstualisere teologien på.³³⁷

Når man skal kontekstualisere disippelskap i vårtids kontekst, anser jeg det som viktig å ikke ende opp i relativismen, som jeg mener er i tydelig konflikt med Bibelens autoritet og normative funksjon. Bevans hevder at all teologi alltid vil og må være kontekstuell,³³⁸ både fordi evangeliet ikke kom ut fra vår egen kontekst, men ble mottatt i en gitt kontekst og deretter ble spredt videre ut fra denne konteksten. I tillegg er mennesker preget av kulturen de er en del av, både bevisst og ubevisst, derfor vil alltid teologi bli forstått i lys av den sammenhengen og konteksten lytteren er en del av.³³⁹ Samtidig må man forsvare kristen teologi fra relativismen, ettersom den kan stå i fare for å bli ugjenkjennelig og uttynnet gjennom synkretismen. Robert Schreiter (1947-) mener at man må ha kriterier til ortodoksi for at kontekstuelle tolkninger skal kunne godtas som godkjent teologi. Disse kriteriene handler blant annet om at det må være en indre konsistens mellom kristen doktrine og det kontekstuelle uttrykket.³⁴⁰

Ernst Baasland, i *Kristendom på norsk* (1995) kommer med denne bemerkningen:

«Kristendom er ikke bare en individuell opplevelse og et læresystem. Den er noe mer.»³⁴¹

Han henviser til Bibelens rolle som er den kritiske instans som man ser trosopplevelser i lys av, og som læresystem utvikles fra. I tillegg påpeker han at kirken, som fellesskap, i sin gudstjeneste og praksis, er det som gir uttrykk for hva kristendommen er. Kristendommen

³³⁵ Hentet fra forelesning, Knut Holter: «Theology» i *Theory of Science*, 2021.

³³⁶ McGrath, *Christian theology*, 102.

³³⁷ Her finner man blant annet frigjøringsteologi og feministteologi, McGrath, *Christian theology*, 102.

³³⁸ Bevans, *Contextual theology*, 3.

³³⁹ *Ibid.*, 3-5.

³⁴⁰ Bevans siterer Schreiter her i: Robert J. Schreiter, *Constructing Local Theologies* (Maryknoll, New York: Orbis Books, 1985). Bevans, *Contextual theology*, 3-5.

³⁴¹ Ernst Baasland, *Kristendom på norsk* (Oslo: Luther forlag, 1995), 54.

kan sies å bli beskrevet gjennom seks dimensjoner:³⁴²

- (1) Lære
- (2) Etikk/leveregler/skikker
- (3) Livs- og verdensanskuelser
- (4) Opplevelser
- (5) Ritualer
- (6) Samfunnsrelasjon

Disse dimensjonene vil i ulik grad og mengde være til stede i de ulike verdensreligionene, men en fellesnevner er at alle har en indre enhet. I den kristne tro er den indre enheten «skapt av Jesu forkynnelse og apostlenes lære.»³⁴³

Det er på bakgrunn av dette mulig å argumentere for at urkirken gir den beste forståelsen av hva disippelskap innebærer. Baasland bemerker at dette har vært en tydelig trend for deler av den protestantiske kirken. På en annen side trekker Baasland frem at det er viktig å huske på at urkirkens etterfølgelse ikke var fullkommen.³⁴⁴

Kirken har vært i endring helt siden de hedningkristne kom inn i menighetene, og ulike kulturer som ble en del av kirken bidro til de ulike endringene.³⁴⁵ Man kan hevde at det kun er strukturene i kirken som endrer seg, mens innholdet fremdeles er det samme. Baasland mener at dette ikke holder, og hevder at kirkens endring kan vurderes på basis av to ulike tankemåter:

- (1) Kirken er i en stadig endrende evolusjon: nye elementer inkluderes gjennom kirkehistoriens forskjellige kontekster.
- (2) Kirken er konstant: Bibelen fremmes som det konstante, og vår respons til kulturen bør skje i lys av hva Bibelen sier.³⁴⁶

Selv om Bibelen kan sies å være en lovkodeks som ikke er ment til å detaljstyre kirkens virksomhet, så er heller Bibelen å forstå som fundamentet for det uforanderlige i kristendommen. Sammen med Bibelen står oldkirkens bekjennelser, det kristne ethos, den

³⁴² Baasland henviser til Ninan Smart sin modell. Den er å finne iblant annet: Arne Redse, *Mennesket i Guds verden* (Oslo: Lunde forlag, 2007), 18.

³⁴³ Baasland, *Kristendom på norsk*, 55.

³⁴⁴ Ibid., 55-56.

³⁴⁵ Ibid., 56.

³⁴⁶ Ibid., 56-57.

kristne livstydning og relasjonen til Guds kirke og samfunnet man lever i som bidrag til stabilitet.³⁴⁷

Når man skal forholde seg til kontekstualisering i lys av forkynnelse av den kristne tro, står man ende opp i en av to grøfter.

(1) Tilpasningslinjen: man aksepterer kultur og miljø fullstendig og tenker mer på at kristendommen er ment til å gjøre livet bedre. Så lenge man har troen i behold så er det greit. Forkynnelse handler i denne sammenheng om å gjøre folks liv bedre, og samfunnet og verden til et bedre sted.

(2) Tradisjonalismen: i motsatt grøft finner man tanken om å være en motkultur. Man holder seg her til fortiden og idealiserer de tidligere generasjoners trosliv.

Mens tilpasningslinjen på den ene siden ikke tar Guds ord på alvor, så tar ikke tradisjonalismen kulturen man er del av på alvor. Baasland mener at det er fullt mulig å finne veien mellom disse to grøftene, hvor man fullt ut betrakter Guds ord som normativt og samtidig har frihet til å være del av kulturen rundt.³⁴⁸ Ifølge Baasland handler kulturkontekstualisering ikke bare om tilpasning, men også om kulturkritikk, som innebærer at man vurderer kritisk om kulturelementene samstemmer med Guds ord eller ikke.³⁴⁹

På bakgrunn av Baaslands forståelse kan kontekstualisering sies å bestå av to elementer:

(1) å kommunisere det bibelske budskapet til nye kulturer, inkludert de såkalte sekulariserte postkristne kulturene.

(2) å aktualisere det bibelske budskap i en bestemt kontekst, men også å peke på det transkulturelle, det som er felles for alt som heter kristendom, uansett hvilken kultur man er en del av.³⁵⁰

³⁴⁷ Baasland, *Kristendom på norsk*, 62.

³⁴⁸ *Ibid.*, 77-78.

³⁴⁹ *Ibid.*, 104.

³⁵⁰ *Ibid.*, 200.

5 Analyse – Hvordan kan vi forstå disippelskap i vår samtid i Norge?

5.1 Kontekstualisert: Fortidens disippelskap møter nåtidens disippelskap

Disippelskap innebærer etterfølgelse av en levende Jesus Kristus, men selv om han er den samme for disiplene i dag som den han var for de første kristne, så har tiden og konteksten endret seg. Hvor kirken tidligere stod i spissen for utdanning og helse- og sosialhjelp, så har staten i all hovedsak overtatt disse funksjonene.³⁵¹ Dette er med å påvirke hvordan man som disippel praktiserer nestekjærlighet i et samfunn hvor kirkens rolle har endret seg. Samtidig ser man at vårtids kontekst er nysgjerrig på åndelighet og mange søker å finne mening med livet gjennom tro. I den postmoderne tidsforståelsen, som så tydelig er preget av relativisme og religiøs pluralisme, ser man at det blir behov for en tydeliggjøring av Jesus som den *eneste* veien og *eneste* sannheten. Konteksten er viktig å forstå og forholde seg til som disippel, men i det følgende skal jeg redegjør for hvorfor konteksten ikke bør vektlegges i for stor grad for å forstå disippelskap i vår tid.

Jesu kall til de første disiplene innebar å ikke tilhøre verden (John 17, 13-18). Jesu adferd som rabbi brøt med flere av normene for hva det vil å være en rabbi i den jødisk-hellenistiske konteksten.³⁵² I Bergprekenens antiteser (Matt 5,21-48) stiller Jesus strengere krav til disiplenes etterfølgelse av han enn hva den jødiske tradisjonen på mange måter stilte som krav, f.eks. at man skulle elske sine fiender i stedet for å praktisere «øye for øye og tann for tann». I tillegg har brevlitteraturen en tydelig formanende tone i møte med kulturen de første kristne levde i.³⁵³

5.2 Hvordan forstå disippelskap i vår tid?

Svarene som kom inn fra kirkelederne i kapittel tre gir et innblikk i hvordan disippelskap forstås og tolkes i enkelte norske, kristne miljøer. Ettersom dette ikke var en grundig analyse eller undersøkelse gjennomført i bredde eller dybde, så kan man ikke legge noe vesentlig tyngde på svarene. Det er likevel interessant å se at enkelte elementer var inkludert hos de aller fleste, slik som: imitasjon av Jesu liv, behovet for kontekstualisering, nestekjærlighet og fraværet av én tydelig oppskrift på disippelskap i NT. Samtidig var enkelte elementer av disippelskapet, som står sentralt i NT, fraværende i svarene: lidelse på grunn av etterfølgelse

³⁵¹ Hallgeir Elstad, *Nyere norsk kristendomshistorie* (Bergen: Fagbokforlaget, 2005), 50-52.

³⁵² Jesus valgte å holde seg nærme syndere, helbredet på Sabbaten osv. Ting som jødiske rabbinere kritiserte ham for.

³⁵³ Larsson, *Människan inför Bibeln*, 103.

av Jesus, oppgjør med de negative kulturelle trekkene man har rundt seg i verden og til en viss grad, evangelisering.

Slik jeg ser det preger den postmoderne tanken formuleringen av svarene fra kirkelederne, samtidig som de viser en tydelig vektlegging av NT sin forståelse av disippelskap.

Kirkelederne sine svar tyder på at de har en forståelse av disippelskap som i liten grad innebærer en kostnad. Dette er noe jeg ikke mener samstemmer med det bibelske synet på disippelskap, spesielt i lys av evangeliene. Samtidig viste svarene en sunn forståelse av disippelskap som en del av hele hverdagen.

I kapittel fire ble flere teologers syn på disippelskap gjennomgått. Kort oppsummert kan man si at disse teologene forstod disippelskap slik:

- (1) Bonhoeffer: Etterfølgelse innebærer lydighet og lidelse. Å være en disippel av Jesus innebærer å ikke være som kulturen rundt, men å bære korset inn i kulturens kontekst og være et Jesu eksempel inn i den. Nåden må ikke behandles som billig, men i stedet håndteres med ærefrykt.
- (2) Newbigin: Disippelskap kan ikke kun være en privatsak. Den kristne må tørre å stå frem offentlig med sin tro, ettersom den kristnes sannhet er en sannhet som gjelder alle. Å være en disippel handler om å ikke skamme seg av evangeliet og la det bli *temmet*³⁵⁴ i møte med dagens kultur.³⁵⁵
- (3) Green: Moraletikken fremheves som et viktig kjennetegn for disippelskap. I den første kirken forventet man et levemønster som gjenspeilet Kristi karakter og liv. Dette hadde igjen en evangeliserende effekt ettersom ikke-troende så kristne som levde ut sitt kristne liv med kraft og transformasjon.³⁵⁶
- (4) Tveitereid: Disippelskap som begrep kan være utfordrende å forholde seg til ettersom erfaringene og opplevelsene av dette begrepet kan ha en negativ assosiasjon for flere. Disippelskapets innhold og praksis er også meget varierende og preget av konteksten man befinner seg i.³⁵⁷
- (5) Peterson: Disippelskap handler om lang lydighet til sin læremester, slik en læregutt følger en håndverker på en arbeidsplass.³⁵⁸ Omvendelsen står sentralt for den som ønsker å følge etter Jesus, og denne omvendelsen handler ikke om følelser, men en beslutning. Man må

³⁵⁴ Newbigin anvender begrepet: domesticated.

³⁵⁵ Lesslie Newbigin, *The Gospel in a pluralist society*, 11.

³⁵⁶ Green, *Evangelism in the early church*, 259.

³⁵⁷ Tveitereid, *Pragmatics of discipleship*, 200-4.

³⁵⁸ Peterson, *Lang lydighet*, 12-14.

omvende seg fra å være sin egen Herre, og la Gud gjennom Kristus Jesus fortelle en sannheten.³⁵⁹

(6) Scandrette: Disippelskap kan sies å være beskrevet gjennom det å leve i fellesskap, være inspirert av Jesu liv og lære, leve overgitt og forpliktet til fellesskapet, være påkoblet samfunnets og ens egne åndelige og fysiske behov, og reflektere over hvordan erfaringene med å leve for flere enn seg selv er med på å forme livets rytmer.³⁶⁰

(7) Baasland: Bibelen og oldkirkens bekjennelser er ment til å stå som konstante elementer av kristendommen. Selv om man tar kulturen på alvor, så må ikke dette føre til at Guds ord blir redusert til en subjektiv og relativistisk tolkning.

Disse sju teologene fremstiller disippelskap ulikt, og vektlegger forskjellige aspekter av det. Slik som Longenecker, ser jeg at det er mange *mønster* for disippelskap som kan presenteres og likevel være godt begrunnet i Bibelen. Jeg opplever at definisjonen er å finne blant disse tydelige røstene, som har pekt på flere grunnleggende elementer ved det å følge etter Jesus.

Jeg mener at ved forsøk på å lage en definisjon av disippelskap i lys av den norske konteksten, så må Jesu ord og lære stå helt sentralt, og vektlegges tyngst. Samtidig bør man opprettholde kulturen og kontekstens verdi ettersom evangeliet også kom inn i verden. Som troende lever man i verden, men ikke av den (Joh 17,16), og slik jeg tolker dette så bør NT ha en større vektlegging enn konteksten man befinner seg i. En slik tolkning plasserer seg mellom *praxis* og *synthetic* modellene hos Bevans.³⁶¹

Gjennom kapittel tre og deler av kapittel fire, så har jeg prøvd å danne en forståelse av den norske konteksten, og på det grunnlaget kan man si at den norske kristne konteksten bærer preg av disse faktorene:

(1) Å være kristen i Norge kan oppleves som utfordrende, spesielt for dem som er konservative.³⁶²

(2) Den offentlige sekulariteten gjør at tradisjonell kristendomsforståelse gjennom norsk utdanning er betydelig svekket. Dette påvirker den troendes kunnskapsnivå og

³⁵⁹ Peterson, *Lang lydighet* 26-27.

³⁶⁰ Scandrette, *Practicing the way of Jesus*, 15.

³⁶¹ H. Richard Niebuhr formulerte 5 teologiske paradigmer i *Christ and Culture* (1951), hvor modellen *Christ and culture in paradox* samstemmer mye med denne tolkningen, hvor man har en dualistisk måte å forstå den kontekstuelle teologien på. Tanken om at den troende tilhører to riker, en åndelige og en midlertidig, holders frem. Man lever i et rike, samtidig som man skal følge autoriteten av Guds rike. McGrath, *Christian theology*, 102-3.

³⁶² På grunnlag av medlemsundersøkelsen i Dnk 2021.

evangeliseringens kontekst.³⁶³

(3) Tro anses fra offentlighetens side å være individets subjektive sak. Relativismens preg av «flere sannheter» og «flere veier» til frelse preger stadig flere troende.³⁶⁴

(4) Opplevelsen av disippelskap-begrepet preges i enkelte miljøer av negative tolkninger, hvor vektlegging av disippelskap kan fremstå med en elitist holdning.³⁶⁵

(5) Religion handler om å finne et uttrykk for de menneskelige erfaringene og følelsene.³⁶⁶

(6) Troen for unge voksne handler mer om det individuelle livet i stedet for kirkens fellesskapsrammer – samtidig som åpenheten for å snakke om åndelighet har økt.³⁶⁷

Den norske kristne konteksten er ikke begrenset til disse faktorene, men i lys av disippelskap så er dette de aspektene som jeg mener bør trekkes frem i lys av å fastlegge hvordan man kan forstå disippelskap i vår tid. Jeg avslutter dette med Knut Jørgensens bemerkninger om dagens kontekst og disippelskap:

«Hva handler da forvandlende disippelskap og etterfølgelse om i en skandinavisk kontekst? Omsorg for skapelsen, kjempe for et rettførdig og inkluderende fellesskap, vitnesbyrd via dialog, være tjenende ledere mitt i overflodssamfunnet, bryte ned murer for de marginaliserte ja, men slik jeg ser det, enda mer om å følge korsets vei – etterfølgelsen av den dyre nåde, i kampen mot en overdreven forkynnelse av «Guds kjærlighet». Budskapet om billig nåde har ødelagt flere kristne enn noe påbud om gode gjerninger har gjort. Nøden i vår kirke handler om å leve som Kristi etterfølgere i vår tid.»³⁶⁸

5.3 Disippelskap: En definisjon i vår tid

Som en del av den hermeneutiske forståelsen av disippelskap så har jeg søkt kritikk og fagkyndig kompetanse for å gi min forståelse av disippelskap muligheter til å nærme seg et mer holistisk preg, som ikke bare er preget av min egen situatedness, men som også av flere andre. Etter beste evne har jeg forsøkt å vurdere hva den norske kristne konteksten er og hva det bibelske fundamentet for disippelskap innebærer i lys av NT og teologers utlegging. Jeg har etter dette kommet frem til følgende definisjon av disippelskap:

³⁶³ Høeg, «Religiøs Trøst», 182.

³⁶⁴ Repstad, *Religiøse trender i Norge*, 49.

³⁶⁵ Tveitereid, *Pragmatics of discipleship*, 143.

³⁶⁶ Schmidt, «Religion i dagens Norge: Sekularisert?, Privatisert?, Pluralisert?», 198.

³⁶⁷ Botvar, «Endringer i nordmenns religiøse liv», 13.

³⁶⁸ Jørgensen, «Forvandlende disippelskap i en sekulær kultur», 175-6.

Å være Jesu disippel innebærer en omvendelse til et liv overgitt til ham i lydighet og etterfølgelse, hvor man sammen med andre kristne lever ut et transformert liv i tjeneste og kjærlighet til andre, i verden, men ikke av verden.

Denne definisjonen er noe lang, men den holder frem noen viktige nøkkelpunkt:

- (1) Jesus Kristus er den troendes herre. Dette mester-lærling-forholdet innebærer at hans ord bør være normative. Da sett i et holistisk perspektiv,³⁶⁹ og ikke som detaljetterfølgelse.³⁷⁰
- (2) Etterfølgere av Jesus er helt avhengig av Den hellige ånd til å lede og styrke dem i deres tjeneste og liv.³⁷¹
- (3) Nestekjærlighetsbudet (Matt 22,39) har et praktisk rettet uttrykk gjennom gode gjerninger. Det å være til stede for sin neste står så sentralt for Jesus at dette blir selve kriteriet for å komme inn i Guds rike (Matt 25,34-40).
- (4) Å være en disippel som elsker sin neste er i seg selv evangeliserende i en individualistisk kultur.
- (5) Å imitere Jesus innebærer å ta oppgjør med kulturens negative trekk og være villig til å skille seg ut fra populære meninger i samfunnet.
- (6) Lydighet til Kristus innebærer overgivelse³⁷² fra det som holder den troende borte fra å følge etter ham. Dette kan være kjærlighet til penger, travelhet osv. «Å leve som før og å følge Jesus er valg som utelukker hverandre.»³⁷³ (Luk 14,27-33).
- (7) Villighet til å lide, gjennom lidelsesetterfølgelse (Joh 12,24-25), for evangeliet står sentralt og gjentagende i NT, og bør på ingen måte kontekstualiseres bort eller skjules.
- (8) Til slutt som Scandrette poengterte, så ses kallet til etterfølgelse i lys av Jesu ord i Matteus 11,29-30, hvor Jesu åk beskrives som godt og hans byrde lett.³⁷⁴

Jeg valgte denne definisjonen for å fremme NT og spesielt evangeliens syn på etterfølgelse i lys av at man befinner seg i en postmoderne religiøs-pluralistisk og relativistisk tid. Denne

³⁶⁹ Å holde oppe Gadamer's forståelse av hermeneutikk som innebærer et holistisk krav i fortolkning og forståelse skaper trygge rammer for å ikke henge seg opp i enkeltvers som kan virke radikale hvis man ikke tar hensyn til konteksten. Slik som vanderradikalismen.

³⁷⁰ Larsson, «Förbild på nytt?», 104-5.

³⁷¹ Disiplene som fulgte etter den fysisk-jordiske Jesus var helt avhengig av Den hellige ånd som det fortsatte nærværet av Gud og istandsetter til å gjøre de gjerningene Jesus ba dem om å gjøre (Luk 24,49; Apg 1,8; Joh 14,15-18). Og etter Den hellige ånd ble gitt disiplene på pinsedagen (Apg 2,1-11) så ser vi at disiplene går med evangeliet med tydelige manifestasjoner av Guds rike i tjenesten deres Åndens nærvær og styrke er viktig å fastholde, som en sentral del av disippelskapet. Hanssen, «Disippelskap og etterfølgelse i NT», 232-233.

³⁷² «Discipleship is not a broad and popular road. Jesus did not invite followers to cheap discipleship. To follow him meant (and still means) renunciation of all competing obligations. He wanted wholehearted disciples, not lukewarm adherents.» Hans Kvalbein, «Conversion and discipleship in the synoptic gospels», 93.

³⁷³ Bonhoeffer, *Etterfølgelse*, 40.

³⁷⁴ Scandrette, *Practicing the way of Jesus*, 11-35.

tidsforståelsen mener jeg krever en tydelig og klar forventning til hva ventes av de som ønsker å følge etter Jesus. Disippelskap som ikke senterer seg rundt Jesus er ikke disippelskap, mente Bonhoeffer. Hvis man da skal forstå disippelskap, så innebærer dette etterligning og overgivelse til Jesus som læremester og herre. Dette igjen fører til at man må overgi sitt gamle liv, og være villig til å gi slipp på de tingene som holder en tilbake fra å tjene Gud. Dette kan virke som et krevende utsagn inn i nåtidens kontekst, men jeg mener at det nå desto mer er viktigere å fremme en sann forståelse av disippelskap som har salt og kraft, og å ikke la Bibelens tekster bli omdefinert fordi man er en del av en tid og en kultur som lar seg utfordre av det som ligner på krav.

Det rent praktiske aspektet av disippelskapet er avhengig av konteksten, og derfor har jeg valgt å inkludere i vedlegg 2 et praktisk eksempel på disippelskap i en postmoderne norsk kontekst. Modellen er utarbeidet av IMI-kirken, og har preget mange kirker nasjonalt og internasjonalt.

6 Avslutning

Å være en disippel i dagens norske kristne kontekst er ikke nødvendigvis enkelt. Dette viser blant annet medlemsundersøkelsen til Dnk fra 2021. For noen er selve begrepet *disippel* belastet og vanskelig å forholde seg til, mens for andre så er tanken om normer og retningslinjer ikke relevant for dem i dagens tidsforståelse.

Selv om alt dette er forståelig, gir det ikke nødvendigvis grunn til å unnskyldte det å ikke leve ut disippellivet ettersom etterfølgelsen av Jesus fortsatt er en sentral del av kristenlivet.

Konteksten dagens kristne lever i sammenlignet med de første kristne er annerledes, men Jesus er fortsatt den samme. Selv om disiplers situasjon endrer seg, så er Gud alltid den samme (Heb 13,8). I det følgende verset i Hebreerbrevet kommer en tydelig advarsel som kanskje er spesielt aktuell i vår tid: «La dere ikke rive med av alle slags fremmede lærdommer!» (v.9a). Den postmoderne tiden later til å stille seg kritisk til autoriteter og normer, og som Peterson påpekte, så utfordres dette av den bibelske tanken om lang lydighet.³⁷⁵ Man kan stå i fare for å redusere verdien av Guds ord hvis sentrale aspekter av disippelskap, slik som lidelse og omvendelse blir sett bort ifra. Samtidig er det viktig å ha forståelse for konteksten man befinner seg i.

Jeg sier meg enig med utsagnet om at «den moderne kristne leser mye, men gjør lite.»³⁷⁶ Dette gjenkjenner jeg selv i min egen trosvandring. Jeg har flere hundre bøker, men kjenner nesten ikke mine naboer. Nå er ikke målet å dømme meg selv eller andre kristne, men jeg synes Scandrette hadde et godt poeng når han trakk frem at etterfølgelsen aldri var ment å kun forbedre måten vi lever på i verden, men at man er invitert inn i en helt ny levemåte, med Jesus Kristus som herre og læremester.³⁷⁷

Sluttord

For min del gir det mening at disippelskap er utfordrende å definere, spesielt i lys av vårtids kontekst. Årsaken til dette er at disippelskap handler om å være en etterfølger av Kristus – som innebærer at man som troende har et relasjonelt lærling-læremesterforhold. På samme måte som man kan si at evangeliene fremstiller ulike aspekter av Jesu frelsesverk på jorden, samtidig som de forteller om samme historien. På samme måte som de ulike evangeliene

³⁷⁵ Peterson, *Lang lydighet*, 26-27.

³⁷⁶ Scandrette, *Practicing the way of Jesus*, 13.

³⁷⁷ *Ibid.*, 11-35.

beskriver ulike sider av Jesu frelsesverk og viser at det er en historie som kan formidles på ulike måter, er også disippelskap presentert på ulike måter, er også disippelskap presentert ulikt av forskjellige forfattere i NT og teologer, men alt er likevel en beskrivelse av disippelskap. Etersom det er mennesker som forsøker å tolke begrepet, vil det alltid bli ulike tolkninger og ulik forståelse som gir mening for ulike mennesker og i ulike kontekster. Samtidig mener jeg at disippelskap også innebærer en definisjon som stiller seg uavhengig av kontekst, hvor det sentrale elementet er etterlikning av Jesu lære, liv og gjerning.

Hans Kvalbein påpeker at det er mange som kaller seg kristen uten å tenke over den forpliktelsen og det privilegiet som følger med dette. Å kalle seg selv en disippel later til å høre fortiden til, men sånn burde det ikke være, mener Kvalbein. Det er en direkte kobling mellom disiplene og kirken, og disippelbegrepet innebærer en tydelig forpliktelse og fremmer privilegiet. I tillegg fremhever det, mer enn kristennavnet, det radikale oppbruddet som Jesu etterfølgere ble kalt til. «Lukas har fortalt oss om den første gang disiplene kalte seg kristne. Kanskje vi i dag bør spørre om det er på tide at de kristne igjen blir disipler?».³⁷⁸

En av de moderne tiders store apologeter, C. S. Lewis, fremmet disippelskapet som dette, som om det var sagt av Jesus direkte til sine etterfølgere:

«Give me all. I don't want so much of your time and so much of your money and so much of your work. I want you. I have not come to torment your natural self but to kill it. No half-measures are any good. I don't want to cut off a branch here and a branch there, I want to have the whole tree down. I don't want to drill the tooth, or crown it, or stop it, but to have it out. Hand over the whole natural self, all the desire you think innocent as well as the ones you think wicked – the whole outfit. I will give you a new self instead. In fact, I will give you myself; my own will shall become yours.»³⁷⁹

³⁷⁸ Hans Kvalbein, «Når disiplene ble kristne», i *Ad Acta: Studier til Apostlenes gjerninger og urkristendommens historie – tilegnet professor Edvin Larsson på 70-årsdagen*. Sidene 211-231. Reidar Hvalvik og Hans Kvalbein (red.), (Oslo: Verbum, 1994), 227.

³⁷⁹ C. S. Lewis, *Mere Christianity* (San Francisco: HarperOne, 2015), 167.

Litteraturliste

- Augsburger, David. *Dissident discipleship: A spirituality of self-surrender, love of God, and love of neighbor*. Grand Rapids, Michigan: Brazos Press, 2006.
- Baasland, Ernst. *Kristendom på norsk*. Oslo: Luther forlag, 1995.
- _____. *Parables and rhetoric in the Sermon on the Mount*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2015.
- Bayer, Oswald. *Martin Luther's theology: a contemporary interpretation*. Grand Rapids, Michigan: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 2008.
- Belleville, Linda L. «Imitate me, just as I imitate Christ: discipleship in the Corinthian correspondence.» i *Patterns of discipleship in the New Testament*. Sidene 120-142. Longenecker, Richard N. *McMaster New Testament studies*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans, 1996.
- Berger, Peter L. *The desecularization of the world*. Michigan: Eerdmans Publishing, 1999.
- Bevans, Stephen B. *Models of contextual theology. Rev. and expanded ed. faith and cultures series*. Maryknoll, New York: Orbis Books, 2002.
- Bonhoeffer, Dietrich. *Etterfølgelse*. Oslo: Luther Forlag, 2019.
- Bosch, David J. *Transforming mission: paradigm shifts in the theology of mission*. Maryknoll, New York: Orbis Books, 1991.
- Botvar, Pål Ketil og Trysnes, Irene, ««Jeg kaller det Stine-tro» – Unge mennesker, individualisering og nyreligiøsitet» i *Religion og Ungdom*, Ida Marie Høeg (red.). Oslo: Universitetsforlag, 2017.
- Breen, Mike og Steve Cockram. *Å bygge en disippelkultur*. Skjetten: Hermon Forlag, 2010.
- Bruce, F.F. *The Epistles to the Colossians, to Philemon, and to the Ephesians*. Grand Rapids, Michigan: Eerdmans, 1984.
- Christensen, Kurt. *Postmodernismens utfordring til kristendommens sandhet*. København: Credo, 2005.
- Davis, Philip G. «Christology, discipleship, and self-understanding in the Gospel of Mark,» Sidene 101-19, i *Self-definition and self-discovery in early Christianity: a study in*

- shifting horizons, essays in appreciation of Ben F. Meyer from his former students*, (red.) David J. Hawkin og Tom Robinson. Lewiston: Edwin Mellen Press, 1990.
- Dulles, Avery. *Models of the church*. New York: Bantam Doubleday Dell Publishing Group Inc., 1991.
- Ellingsen, Egil Elling. «Hva inviterer vi unge mennesker til å være med på?». i *Grensesprengende: forkynnelse for ungdom 15-18 år*. Sidene 157-169. Hans Austnaberg og Bård Mæland (red.). Trondheim: Tapir Akademisk Forlag, 2009.
- Elstad, Hallgeir. *Nyere norsk kristendomshistorie*. Bergen: Fagbokforlaget, 2005.
- Furseth, Inger. *Religionens tilbakekomst i offentligheten? Religion, politikk, medier, stat og sivilsamfunn i Norge siden 1980-tallet*. Oslo: Universitetsforlag, 2015.
- Gadamer, Hans-Georg. *Truth and method*. New York: Crossroad Publishing Company, 1975.
- Geffred B. Kelly og F. Burton Nelson, *The Cost of moral leadership, the spirituality of Dietrich Bonhoeffer*. Michigan: Eerdmans Publishing Company, 2002.
- Gilje, Nils og Grimen, Harald. *Samfunnsvitenskapens forutsetninger*. Oslo: Universitetsforlaget AS, 1993.
- Green, Michael. *Evangelism in the Early Church – Revised edition*, Grand Rapids: Michigan, Eerdmans Publishing company, 2003.
- Hanson, Paul D., *The people called: The growth of community in the Bible*. San Francisco: Harper & Row, 1986.
- Hanssen, Ove Conrad. «Disippelskap og etterfølgelse i NT: relevans for forkynnelse og kristent arbeid blant unge i dag.» i *Grensesprengende: forkynnelse for ungdom 15-18 år*. Sidene 227-245. Hans Austnaberg og Bård Mæland (red.). Trondheim: Tapir Akademisk Forlag, 2009.
- Hauge, Lars Steinar og Holgernes, Bjørn, *Vitenskap og språk*. (Kristiansand: Høyskoleforlaget AS, 2005)
- Hawthorne, Gerald F. «The imitation of Christ: discipleship in the Philippians.» i *Patterns of discipleship in the New Testament*. Sidene 163-179. Longenecker, Richard N. McMaster New Testament studies. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans, 1996.

- Hengel, Martin og Riches, John, *The charismatic leader and his followers*. Edinburgh: Clark, 1981.
- Hillmer, Melvyn R. «They believed in Him: the Johannine tradition.» i *Patterns of discipleship in the New Testament*. Sidene 77-97. Longenecker, Richard N. McMaster New Testament studies. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans, 1996.
- Hurtado, Larry W. «Following Jesus in the Gospel of Mark – and beyond.» i *Patterns of discipleship in the New Testament*. Sidene 9-29. Longenecker, Richard N. McMaster New Testament studies. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans, 1996.
- Høeg, Ida Marie. «Religiøs Trædering» i *Religion i dagens Norge – Mellom sekularisering og sakralisering*, redigert av Pål Ketil Botvar og Ulla Schmidt. Oslo: Universitetsforlaget, 2010.
- Jacobsen, John Steinar. *Skynd deg å hvile*. Oslo: Credo Forlag, 1992.
- Jørgensen, Knut. «Mission in the postmodern society», i *Med Kristus til jordens ender – festskrift til Tormod Engelsviken*. Sidene 113-132. Redaksjon: Kjell Olav Sannes (ansv.), Egil Grandhagen, Terje Hegertun, Knud Jørgensen, Kristin Norseth, og Rolv Olsen. Trondheim: Tapir akademisk forlag, 2008.
- Kelly, Geffery B., og Nelson, Burton F., *The cost of moral leadership – The spirituality of Dietrich Bonhoeffer*. Grand Rapids, Michigan: Eerdmans, 2003.
- Kissinger, Warren S., *Sermon on the Mount*. New Jersey: Scarecrow Press, 1975.
- Koester, Craig R. *The word of life, a theology of John's gospel*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Co., 2008.
- Krogh, Thomas. *Historie, forståelse og fortolkning. De historisk-filosofiske fags fremvekst og arbeidsmåter*. Med bidrag av Rolf Theil Endresen, Irene Iversen og Ragnhild Evang Reinton. 4. utg. Oslo: Gyldendal, 2003.
- Kvalbein, Hans. «Conversion and discipleship in the synoptic gospels – an exegetical and missiological challenge.» i *Med Kristus til jordens ender – festskrift til Tormod Engelsviken*. Sidene 89-100. Redaksjon: Kjell Olav Sannes (ansv.), Egil Grandhagen, Terje Hegertun, Knud Jørgensen, Kristin Norseth, og Rolv Olsen. Trondheim: Tapir akademisk forlag, 2008.

- _____ *Fortolkning til Matteusevangeliet – Bind 1*. 2.utg. Oslo: Luther Forlag, 2009.
- _____ *Jesus: Hva ville han? Hvem var han? En innføring i de tre første evangeliens budskap*. Oslo: Luther Forlag, 2008.
- _____ «Når disiplene ble kristne», i *Ad Acta: Studier til Apostlenes gjerninger og urkristendommens historie – tilegnet professor Edvin Larsson på 70-årsdagen*. Sidene 211-231. Reidar Hvalvik og Hans Kvalbein (red.), Oslo: Verbum, 1994.
- Larsson, Edvin. «Efterføljelse.» i *Biblisk oppslagsbok* av Araeli Saarisalo, og David Hedegård. Stockholm: EFS-förlag, 1958.
- _____ «Forbild på nytt?» I *Forankring og forandring: Verdier for det nye Europa*. Sidene 97-111. Mostad, Sverre Dag og Østnor, Lars (red.), Oslo: Universitetsforlaget, 1992.
- _____ *Människan inför Bibeln*. Älvsjö: SkeabVerbum, 1982.
- Lewis, C. S. *Mere Christianity*. San Francisco: HarperOne, 2015.
- Longenecker, Richard N. «Taking up the cross daily: Discipleship in Luke-Acts.» i *Patterns of discipleship in the New Testament*. Sidene 52-76. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans, 1996.
- McGrath, Alister. *A passion for truth – the intellectual coherence of evangelism*. Illinois: InterVarsity Press, 1999.
- _____ *Christian theology: an introduction. 25th Anniversary Sixth Edition*. Chichester, West Sussex; Wiley, Blackwell, 2017.
- Michaels, Ramsay, J. «Going to heaven with Jesus: From 1 Peter to Pilgrim's Progress.» i *Patterns of discipleship in the New Testament*. Sidene 248-268. Longenecker, Richard N. McMaster New Testament studies. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans, 1996.
- Montefiore, C. G., *Rabbinic literature and gospel teachings*. New York: KTAV, 1970.
- Newbigin, Lesslie. *Foolishness of the Greeks – the gospel and western culture*. Michigan: Eerdmans Publishing Company, 1986.
- _____ *The gospel in a pluralist society*. Michigan: Eerdmans Publishing Company, 1989.

- Peterson, Eugene H., *Lang lydighet: disippelliv i en øyeblikksskultur*. Oslo: Luther Forlag, 2010.
- Redse, Arne. *Mennesket i Guds verden*. Oslo: Lunde forlag, 2007.
- Repstad, Pål. *Religiøse trender i Norge*. Oslo: Universitetsforlaget, 2020.
- Romarheim, Arild, «The return of the spirits: reflections on «Transmodernity» in today's Northern Europe with special regards to the situation in Norway» i *Med Kristus til jordens ender – festskrift til Tormod Engelsen*. Sidene 291-300. Redaksjon: Kjell Olav Sannes (ansv.), Egil Grandhagen, Terje Hegertun, Knud Jørgensen, Kristin Norseth, og Rolv Olsen. Trondheim: Tapir akademisk forlag, 2008.
- Scandrette, Mark. *Practicing the way of Jesus: life together in the kingdom of God*. Downers Grove, Illinois: InterVarsity Books, 2011.
- Schmidt, Ulla, «Religion i dagens Norge: Sekularisert?, Privatisert?, Pluralisert?» i: *Religion i dagens Norge – Mellom sekularisering og sakralisering*. Pål Ketil Botvar og Ulla Schmidt (red.). Oslo: Universitetsforlag, 2010.
- Schreier, Robert J. *Constructing local theologies*. Maryknoll, New York: Orbis Books, 1985.
- Segovia, Fernando F. (red.). *Discipleship in the New Testament*. Philadelphia: Fortress Press, 1985.
- Skirbekk, Gunnar og Gilje, Nils, *Filosofihistorie 2.utg*, Oslo: Universitetsforlaget, 2007.
- Stassen, Glen H. og Gushee, David P., *Kingdom ethics: Following Jesus in contemporary context*. Illinois: InterVarsity Press, 2003.
- Stuhlmacher, Peter. *Biblical theology of the New Testament*. Grand Rapids, Michigan: William B. Eerdmans Publishing Company, 2018.
- Theissen, Gerd. «The wandering radicals» i *Social-scientific approaches to New Testament interpretation*. Sidene 249-288. David G. Horell. Edinburgh (red.): T & T Clark Ltd, 1999.
- Tveitereid, Knut. *Pragmatics of discipleship. A study of ambiguity on strategic level in Norwegian Christian youth organizations*. Stavanger: Misjonshøgskolens Forlag, 2015.

Valen-Sendstad, Fartein. *Palestina på Jesu tid: Spennende, skremmende og fascinerende*. Kristiansand: Høgskoleforlaget, 2006.

White, James E., *Meet generation Z. Understanding and reaching the new post-Christian world*. Grand Rapids, Michigan: Baker Books, 2017.

Wilkins, Michael J., *Following the master: A biblical theology of discipleship*. Grand Rapids, Michigan: Zondervan, 1992.

_____. *Following the master: A biblical theology of discipleship*. Grand Rapids, Michigan: Zondervan, 1992.

Zimmermann, Jens, *Hermeneutics*. Oxford: Oxford university press, 2015.

Ådna, Jostein. «Å vandre livets vei.» i *Makt eiendom rettferdighet – Bibelske moraltradisjoner i møte med vår tid*. Sidene 186-223. Jan-Olav Henriksen (red.). Oslo: Gyldendal akademisk, 200.

Artikler

Central European History. Vol. 46, No. 1, March, (2013), 97-123.

Harder, Leland, «The concept of discipleship in Christian education,» i *Religious Education: The official journal of the Religious Education Association* 58, no. 5 (1963), 347-358.

Heelas, Paul. «The spiritual revolution of northern Europe personal beliefs.» i *Nordic journal of religion and society*. Vol. 20, utg. 1. (2007), 1-28.

Jørgensen, Knut. «Forvandlende disippelskap i en sekulær kontekst.» i *Norsk tidsskrift for misjon vitenskap, aktuelt*. Vol. 74. Nr. 3 (2020), 167-176.

Kvalbein, John. «Postmodernismens utfordringer til kristen forkynnelse» foredrag på seminar arrangert av For Bibel og bekjennelse (FBB) Bjørgvin, NLA, 25. Oktober, 2008.

http://www.jon.kvalbein.no/PDF_artikler/teologi/Postmodernismens_utfordringer_til_kristen_forkynnelse.pdf.

Omland, Solveig. «Å drive misjon kan jo være så mangt: Om unge kristne forståelse av misjon.» i *Norsk tidsskrift for misjon vitenskap, forskning*. Sidene 197-210. Vol 75. Nr. 4, (2021).

Victor A. Copan, «Μαθητής and Μιμητής: Exploring an entangled relationship,» i *Bulletin for Biblical Research* 17, no. 2 (2007).

Ward, Graham. «Theology and postmodernisme: Is it all over?» i *Journal of the American Academy of Religion*. Vol. 80 (2012), 466-484.

Oppslagsverk og kommentarer

Crouch James E. og Luz, Ulrich. *Matthew 1-7*. Philadelphia: Fortress Press, 2007.

Dauids, Peter H. *The first epistle of Peter*. Grand Rapids, Michigan: William, B. Eerdmans Publishing Company, 1990.

Fee, Gordon D. *The first epistle to the Corinthians – Revised edition*. Grand Rapids, Michigan: William, B. Eerdmans Publishing Company, 2014.

Strong, James *The new Strong's expanded exhaustive concordance of the Bible*. Nashville, TN: Thomas Nelson Publishers, 2010.

Internett

Goretz, Daniel, «What is metamodernism,»

<https://www.integralesforum.org/medien/lectures-by-parallax-magazin/5313-daniel-goertz-what-is-metamodernism>.

Henriques, Gregg, «What is metamodernism?» Sist endret 17. april 2020.

<https://www.psychologytoday.com/us/blog/theory-knowledge/202004/what-is-metamodernism>.

Høidahl, Henrik (ansvarlig konsulent for Opinion) og Dybvig Ingebord (kontaktperson Dnk), «Medlemsundersøkelse for Den norske kirke 2021 – Rapport oktober 2021,»

https://kirken.no/globalassets/kirken.no/aktuelt/filer%202021/den%20norske%20kirke_opinion_medlemsundersøkelse%202021_ny.pdf.

Tollefsen, Tommy, «Profetier, åndelige traumer og faren for troshavari,» i *Korsets seier*. Sist endret 19. oktober 2021. <https://www.dagen.no/korsets-seier/profetier-andelige-traumer-og-faren-for-troshavari/>.

Bø, Tove, «Å være Jesus-soldat passer ikke for alle,» i *Vårt Land*. Sist endret 28. februar, 2016. <https://www.vl.no/religion/2016/02/28/a-vaere-jesus-soldat-passer-ikke-for-alle/>.

Dagen, «Om #kristen-Norge,» <https://innhold.dagen.no/kristen-norge/om>. og <https://innhold.dagen.no/kristen-norge>.

Wang, Bjørn, «Hva vil det si å følge etter Jesus?» i *Pastor Wang*. Sist endret 6. desember, 2016. <https://pastorwang.com/?cat=144>.

Wright, N.T.: «Bible, prayer, sacrament, and ministring to the poor» N. T Wright on discipleship. <https://www.youtube.com/watch?v=ptrsd3hJXN>.

IMI-kirken, «Godhet», <https://www.godhet.no>.

Wikipedia, «Eg har ei teneste stor.» Salme 424 Tekst: Matias Orheim, 1908. Melodi: Matias Orheim, 1920. Sist endret 27.juni 2021. https://no.wikipedia.org/wiki/Eg_har_ei_teneste_stor_for_Gud.

Bibelen

Bibelsitater er hentet fra Bibelselskapets Bibel 2011 Bokmål.

Hvis andre bibeloversettelser anvendes, så står dette i fotnoten.

Tilleggsinformasjon:

Enkelte av sekundærkildene var vanskelige å oppdrive, men jeg har gjort mitt beste i å finne dem som ble anvendt i besvarelsen. Alle gjengivelser av sekundærkilder er henvist til referanse-kilden hvor sekundærkildeutsagnet er å finne.

Vedlegg 1

23. mar. 2022, 16:32

Erik Varden

OCSO <erik.varden@katolsk.no>

til meg

Hva innebærer disippelskap av Jesus i dagliglivet utenfor gudstjenesten?

I 1 Joh 2:6 står det: 'Den som mener at han er i [Kristus], han må selv leve slik som han levde.' Det forblir nødvendigvis normen den dag i dag, uavhengig av kulturell kontekst.

Kan vi utlede en oppskrift fra Det nye testamentet?

Ja. Vårherre gav oss sin lære, sine bud, sine eksempler for at de skal følges. De står for en Kristuspedagogikk, en vei inn i det nye liv vi kalles til å oppdage.

Er gudstjenestedeltagelse nødvendig del av disippelskap?

Ja, en nødvendig og velsignet del, kilde til takknemlighet og glede i fellesskap. Jfr. Apg. 2:44-47.

Beste hilsen,

+fr Erik Varden OCSO

Biskop i Trondheim katolske Stift

Andreas Nordli <andreas@ywam.no>

tor. 24. feb., 14:33

til meg

1. Hva innebærer disippelskap av Jesus i dagliglivet utenfor gudstjenesten?

For å forstå disippelskap i dagliglivet, er det naturlig å gå tilbake til den rabbinske tradisjonen på Jesu tid. Her kommer noe fra en bibeltime jeg holdt for litt siden:

I den andre tempelperioden (siste århundrene før Jesus blir født) blir Skriften stadig viktigere for jødene. Tempelet, Jerusalem og landet er ikke like rikt og sterkt som før, og mange lengter tilbake til de gamle velmaktsdagene, slik Israel og Jerusalem var under Kong Davids regjeringstid. Håpet er at den kommende Messias skal komme og gjenoppbygge Davids rike.

På denne tiden hadde det vokst frem ulike «partier» i Israel, partier som vektla ulik religiøs praksis. Det kanskje største partiet var fariseerne. De mente blant annet at landets dårlige tilstand skyldtes folkets synd.

Gud hadde gitt dem Toraen – loven – som består av de fem mosebøkene. Vi kan like gjerne oversette loven med veiledning, instruksjoner, rettledning eller kanskje grunnlov. Loven representerte noe positivt, for Gud hadde gjort israelsfolket annerledes. I loven var det et tydelig valg; hvis de er tro mot Toraen, vil de bli velsignet. Ulydighet førte til død.

Men Toraen er stor, og forskriftene er mange. Hvordan skulle de makte å leve etter den? Hvordan kunne de i praksis velge livet? Derfor lette de skriftlærde etter en overskrift – «et motto» - en oppsummerende setning som kunne vise vei og gi grunnlag for tolkningen. For av og til kunne to lover gå mot hverandre og ulike situasjoner gjorde at man måtte velge hvilken lov man skulle følge.

Ulike forslag til tekster som oppsummerte loven best:

- De 10 bud

- Shema - 5 Mos 6:4 «Hør, Israel! Herren er vår Gud, Herren er én. Du skal elske Herren din Gud av hele dit hjerte og av hele din sjel og av all din makt...»

- «Du skal elske din neste som deg selv». 3 Mos 19:18

- «Hva krever Herren av deg? Bare at du gjør rett, viser trofast kjærlighet og vandrer ydmykt med din Gud» Mika 6:8

- «Dere skal hellige dere og være hellige. For jeg er hellig». 3 Mos 11:44 (og 5 andre ganger)

Jødisk teologi er praktisk. Er det ikke mulig å gjennomføre forskriftene praktisk, forkaster man det. Det kan være hardt og vanskelig, men det må være praktisk.

Som kristne bruker vi gjerne klisjer som: «Søk først Guds rike!» «Følg Herrens veier!» «Jeg er korsfestet med Kristus». Alle er sterke og sanne ord. Spørsmålet er: Hvilken praktisk konsekvens får dette for våre live? Her må lære av jødene.

De jødiske skriftlærde kom derfor frem til at «å være hellig» er å gjøre «det Gud gjør».

Jødisk spørsmål: Hva er det Gud gjør? Fordi vi ønsker å imitere Gud, må vi først forstå hva han gjør. Og jo mer vi ligner Gud i handling, jo nærmere kommer vi Gud. Her er noen eksempler:

1. Gud skaper - da skal også vi skape (for eksempel familie, da ligner vi Gud)
2. Gud hvilte - da må også vi hvile (for da ligner vi Gud)
3. Gud arrangerte et bryllup for Adam og Eva (muntlige tradisjonen) - da må også vi arrangere bryllup, for da ligner vi Gud.
4. Gud besøkte de syke. Gud besøkte nemlig Abraham rett etter at han ble omskåret. Da må vi besøke syke for å ligne Gud.
5. Gi mat til de sultne (Israel og Elias)
6. Respekterer de gamle. Hvordan? Abraham
7. Trøster de sørgende/mistet noen. Hvordan? Isak mistet sønnen sin Jakob.
8. Begrave de døde. Hvordan? Moses

Dette er grunnlaget for Jesu tjeneste som rabbi. Han kom for å imitere sin far - han kom for å vise oss hvordan Gud er. Gud ble menneske, slik at vi kunne bli som Gud. Jesus sier selv: «Jeg gjør ingenting utenom det min far viser meg».

Hva er kjernen i disippelskap? Å bli som sin mester.

«Vær barmhjertige, slik deres Far er barmhjertig (Luk 6,36)

En av de praktiske implikasjonen av jødernes ønske om å være hellig, var at de utviklet et radikalt skoletilbud. For hvordan kunne de være annerledes enn de andre nasjonene, hvis de ikke kunne lese Guds ord? Derfor måtte barna både pugge og lære og kjenne tekstene.

De flinkeste guttene kunne som 15-åringer blir lærlinger hos en rabbi. Målet var ikke å repetere kunnskap, men å bli som sin rabbi. Derfor holdt det ikke bare å gå på forelesninger, men man måtte henge med rabbiene så mye som mulig. Hvordan spiste han? Takket og ba? Hvordan møtte han kvinner og barn? Hvordan taklet han motgang og medgang? Hvordan gikk han på do? Hva lærte han ?

De ville aldri gå glipp av et «teachable moment» For tenk om han sa noe bra når de var borte! Derfor kommer ordet: “May you be covered by the dust of your rabbi”. Må du gå så tett på din mester at støvet fra hans sandaler dekker deg helt.

Disippelskap handlet om to ting - lære seg hele Guds ord og leve det ut slik som sin rabbi. Og Guds ord var grunnlaget for alt.

Og hva var så en rabbi?

Det var ikke en beskyttet tittel den gangen, men en hedersbetegnelse på en gudfryktig mann, som hadde særdeles godt kjennskap til Skriften og var dyktig til å lære bort. Rabbi var den høyeste anerkjennelse man kunne få.

En rabbis oppgave i livet bestod av fem elementer:

1. Lese teksten
2. Leve teksten
3. Lære bort teksten
4. Be teksten
5. Dø teksten

Hvis du gjorde dette, lærte tradisjonen at du ville bli teksten (bli Guds ord).

Jesus gjorde alt det en stor rabbi gjorde (+ litt til, noen rabbier kunne helbrede og kaste ut demoner... men Jesus kunne til og med reise folk opp fra det døde).

1. Jesus lærte seg skriften utenat - du kunne jo ikke ha Bibelen i lomma - den lå trygt oppbevart i synagogen.
2. Jesus levde det ut (han fulgte loven)
3. Jesus lærte bort (han kalte disipler som gikk tett på han i 3-4 år)
4. Jesus ba Guds ord
5. Jesus døde med Guds ord om leppene: Min far min far hvorfor har du forlatt meg. En typisk rabbinsk måte å si noe på - du sier en setning men regner med at de rundt deg er så godt belest at de forstår hva du sikter til. Jesus refererte til salme 22 (en profeti om sin død)

Å være en disippel handler i dag om det samme:

1. Vi må lese Bibelen
2. Vi må leve ut Bibelen
3. Vi må lære bort Bibelen (alt Jesus lærte bort)
4. Vi må Be Guds ord
5. Vi må dø Guds ord.

Da blir vi Ordet. Slik blir vi budskapet.

2. Kan vi utlede en oppskrift fra Det nye testamentet?

Ja og nei. Ja, fordi vi henter prinsippene fra NT. Nei, fordi prinsippene trenger å kontekstualiseres. Så ja til prinsipper, nei til modeller og oppskrifter. Jeg har to «oppskrifter fra NT. Først Apgj 2,42-47 og deretter Lukas 6-10.

Apgj 2,42-47 gir oss noen viktig prinsipper for disippelskap:

Apostlenes lære

Fellesskapet mellom troende

Nattverden

Bønn

Tegn og under

Ansvar for fattige

Tilbedelse og lovsang

Evangelisering

Praksisen med å selge alt de eide er en modell som må kontekstualiseres. Modellen med å selge husene våre er derfor ikke nødvendig for oss i dag. Men prinsippet er nødvendig: nemlig å dele, ekstrem generøsitet og omsorg for fattige. Så må vi finne ut hva dette betyr i praksis.

Her er en artikkel jeg skrev for litt siden om disippelskap, basert på Lukas 6-9:

Flere burde gå til frisøren for å lære om disippelskap

Jeg har ikke vært hos frisøren siden 23. august 1996. Det var dagen før jeg giftet meg. Men i det siste har jeg vært til frisøren hele tre ganger for barbering og hårklipp.

For tre og et halvt år siden begynte den eldste datteren min på videregående – på frisørlinjen. Den interessen har hun ikke arvet fra meg. Men alle døtre har jo som kjent en mor. Eller en bestemor. Og for snart to år siden begynte hun som frisørlærling. Nå har jeg sittet i stolen hennes tre ganger. Flere burde gå til frisøren. Der kan man nemlig lære noe viktig om disippelskap.

Første gang jeg satt i stolen hennes, fikk jeg kniven på strupen. Det var datteren min som holdt kniven – en kniv som var skarp nok til å drepe meg. Mesteren stod ved siden av og studerte henne. Nøye. Han hadde først forklart hvordan hun skulle bruke den, om skjegg, barberskum og hvilken vei kniven måtte føres. Så hadde han brukt kniven på meg. Nå var det hennes tur. Han la kniven i hendene hennes. Hun la kniven på halsen min. Da bristet motet. Hun turte ikke. En gang til måtte mesteren vise lærlingen hvordan det skulle gjøres. Forsiktig og lett dro han kniven over halsen og kinnene mine. Så prøvde hun. Hånden skalv. Men det gikk bra. Neste gang gikk det bedre. Nå fører hun kniven perfekt.

Jeg har lært noe om disippelskap i frisørsalongen.

Ordet disippel er ikke et norsk ord. Det er et oversatt begrep. Lærling, er det norske ordet som best oversetter meningen av begrepet disippel. En lærling er en som jobber sammen med, tar etter og deretter gjør som sin mester. Læringen skjer ikke først og fremst på skolebenken. En lærer med å gjøre noe sammen med sin mester.

Slik er det med disippellivet også. Livet som disippel må nemlig læres. Og det må læres av en mester.

Evangelisten Lukas forteller hvordan Jesus var læremester for sine lærlinger. Det begynner med at tolv personer inviteres til å følge etter mesteren. Læretiden viser seg å ha fire ulike fag på timeplanen:

Første fag på timeplanen er «teori» (Luk 6,20-49). Her gir Jesus enkle instruksjoner om hvordan det er forventet at en etterfølger skal opptre i ulike livssituasjoner. Hele tiden understreker læremesteren

at prinsippene skal leves ut i hverdagen – det er ikke bare teoretisk kunnskap. De som gjør dette, er lik en mann som bygger huset på fjell. Lærlingene har med andre ord ikke forstått teorien, før de har utført i praksis det de har hørt.

Andre faget på timeplanen er «observasjon og deltagelse» (Luk 7 og 8). Etter sesjonen med undervisning, begynner Jesus å betjene mennesker. Disiplene følger selvsagt med, og ser hva og hvordan Jesus opererer. Han snakker, trøster, helbreder, utviser omsorg – og tilgir synd. Disiplene hjelper til der det passer; de formidler beskjeder, ror båten, passer på pengene, fikser mat og er med og helbreder. Fortsatt repeterer Jesus lærlingens mantra: «den som hører ordet er den som gjør ordet».

Tredje faget er «praksis». (Luk 9,1-6). Nå blir det skummelt. Lærlingene skal nemlig prøve seg på egen hånd. Det begynner med at Mester Jesus sender lærlingene ut, to og to, slik at ingen trenger å være alene. De får beskjed om å gjøre det samme som Jesus har gjort; nemlig forkynne, undervise og helbrede syke. Med på veien får de både oppmuntringer og konkrete instruksjoner om hvordan de skal oppføre seg.

Fjerde faget er «evaluering og debrief» (Luk 9,10). Da lærlingene er ferdige med de praktiske oppgavene, kommer de tilbake til mesteren for å dele sine erfaringer med hverandre og fortelle om det de har gjort. Dette skjer på et stille sted hvor de også kan slappe av.

Hva kan vi lære av dette?

Først og fremst at disippelskap ikke primært skjer i klasserommet. Det skjer ute på veien. Disippelskap er, for det andre, læring og holdninger som er settet ut i praksis. Og for det tredje, man lærer ved å gjøre sammen, spise sammen, vandre sammen, snakke sammen og leve sammen. Og for det fjerde; disippelskap handler om hele livet – ikke bare teoretisk kunnskap.

3. Er gudstjenestedeltagelse nødvendig del av disippelskap?

Det kommer an på hva du mener med gudstjenestedeltagelse, og det kommer an på hvilken type kirke det er snakk om...

Her er det jeg tenker:

De fem B-ene er helt nødvendig i disippelskap: Bønn, Bibel, Brødsbrytelse, Broderfelleskap og Bot. I en god menighet er det rom for alt dette.

Bønn: En disippel lever selvsagt i bønnerytmer, som en del av sitt personlige liv med Gud. Men i fellesskapet finner vi styrke i hverandres bønner og forbønner. Derfor skjer bønn både alene og sammen med andre.

Bibel: En disippel leser selvsagt Bibelen hver dag alene, som en integrert del av sine disippelrytmer. Men en disippel leser også Bibelen sammen med andre, og trenger å høre Ordet forkynt, proklamert og undervist. Dette skjer i fellesskap.

Brødsbrytelse: Som en del av vår kirkes sakrament, så ønsker vi å gjøre dette «så ofte som dere kan». Og dette skjer i fellesskap.

Broderfelleskap: For å ha fellesskap med andre, må du nødvendigvis gjøre dette sammen med andre.

Bot: Omvendelse er en naturlig del av en disippels liv. På samme vis som de andre B-ene, bør man også omvende seg i en rytme, altså at det skjer regelmessig. Det beste stedet å vokse i troen er å vokse sammen med andre. Å delta i et lite fellesskap som bekjenner synd på en sunn, frivillig og konfidensiell måte, er en integrert del av disippellivet.

Så ja, dersom gudstjenestedeltagelse i vid forstand legger til rette for de fem B-ene, da er det faktisk helt nødvendig for en disippel å delta i en lokal kirke. Dette handler om å leve kirke sammen.

Dersom gudstjenesten/menighetslivet ikke legger til rette for de fem B-ene, er det likevel naturlig og viktig for en disippel å gå til Gudstjeneste. Dette handler om rytmer. Og å høre Guds ord bli forkynt/lest opp.

Thomas
Wilhelmsen <thomas@imikirken.no>
til meg

ons. 23. feb., 13:37

Hva innebærer disippelskap av Jesus i dagliglivet utenfor gudstjenesten?

Jeg tenker at disippelskap av Jesus handler om å være i prosess og lære ved å involvere Jesus i alt det livet innebærer. Alle trenger vi med jevne mellom både nåde, kjærlighet, veiledning, støtte, ros, irettesettelse, utfordring og redning. Jesus er til å stole på i alle livets faser.

Kan vi utlede en oppskrift fra Det nye testamentet?

Vi kan jo opplagt finne et mønster i hvordan disiplene og Jesus forholdt seg til hverandre, og vi kan også lese oss til samtiden og kontekstens forhold og perspektiv på «disippelskap». Men jeg vil også sterkt betone at Det nye testamente også må leses som et «levende Ord». Jeg tenker at Jesus møter oss personlig i Det nye testamente og at vi her lærer ham å kjenne ut ifra de ulike kontekstene og forholdene som skildres i Det nye testamente.

Er gudstjenestedeltagelse nødvendig del av disippelskap?

Jeg har ikke så lyst å kjøpe betingelsen for spørsmålet. Jeg opplever ikke dette som en ja/nei-problemstilling. Jesus kan åpenbart møte oss utenfor gudstjenestedeltakelse. Men jeg tror også på viktigheten av å se oss selv som del av noe større enn oss selv, både ved å samles FOR å hedre Gud, men også ved å vise tilhørighet og tilstedeværelse forl resten av den kristne familien.

Med vennlig hilsen
Thomas Wilhelmsen
Rektor Acta bibelskole
Innholdsansvarlig Impuls Stavanger

Mona Dysjeland

ons. 23. feb., 14:05

Gjesing <mona.dysjeland.gjesing@randabergkirkene.no>

til meg

Hva innebærer disippelskap av Jesus i dagliglivet utenfor gudstjenesten?

Jeg tenker at det aller viktigste for en Jesu disippel er å si ja til Jesus og ta imot det han vil gi oss – nåden og tilgivelsen og muligheten for å leve livet sammen med Gud. Det første kallet er alltid kallet inn til fellesskap med Jesus.

Og så følger det en tjeneste og en oppgave med kallet. I dagliglivet handler det om å prøve å følge Jesus og leve som et vitne om ham der vi er – i hjem, på jobb, blant venner osv. Det dobbelte kjærlighetsbudet er viktig. Jesus ber oss om å elske Gud, vår neste og oss selv. Gjennom å bry seg om andre, vise nestekjærlighet, være raus, gå samme med, ta en telefon, be om tilgivelse og selv tilgi, stråler Guds kjærlighet gjennom Jesu disipler på jorden og når andre mennesker. Som Jesu disipler blir vi utfordret på å samle skatter i himmelen, altså ha prioriteringene i orden og bevare hjertet vårt. Så tenker jeg videre at livet med Gud er en gave som ikke skal gjemmes bort, men noe vi skal løfte fram, være stolte av og med glede dele med andre. Samtidig vet jeg at det ikke alltid er så enkelt.

Kan vi utlede en oppskrift fra Det nye testamentet?

Mye av Jesu forkynnelse handler jo om disippelskap. Han gir oss kjærlighetsbudet. Han sier at det er umulig å tjene både Gud og mammon. Jesus sender oss ut som vitner og lover at han vil gå sammen med oss. Vi har fått Den hellige ånd som utrustrer oss og gir oss gaver som vi skal bruke for å bygge opp andre. Jesus gir oss også et eksempel i å trekke seg tilbake og bruke tid i bønn og alene med Gud.

Er gudstjenestedeltagelse nødvendig del av disippelskap?

Jeg tenker i alle fall at som kristen tilhører man et fellesskap. Vi er Guds barn, brødre og søstre i troen, lemmer på samme legeme osv. Det sier noe om at vi ikke skal leve hver for oss med troen vår, men hører sammen. Jesus sier at vi skal være ett, og det er både en gave og en oppgave. Vi trenger også det som det står om i Apgj 2: å møtes til bønn, nattverd, fellesskap og for å høre Guds Ord. Men om det trenger å være gudstjeneste søndag kl. 11.00, det er noe annet. Noen tilhører et stort fellesskap, andre trives best i smågruppen. Noen har gjerne onsdagen som sin kirkedag og deltar i alt det som skjer for barn og småbarnsfamilier den dagen. Og det gir jo også fellesskap, troen blir delt og en synger og spiser sammen. Jeg tror vi trenger et gudstjenestefellesskap, men at det er et ganske vidt begrep.

til meg

Hva innebærer disippelskap av Jesus i dagliglivet utenfor gudstjenesten?

Kort sagt innebærer disippelskapet å følge etter Jesus i tro på at han leder oss i riktig retning og ha Jesus som eksempel.

Dette som en konsekvens av nåden og Guds kjærlighet.

Kan vi utlede en oppskrift fra Det nye testamentet?

I NMS har vi definert noen kjennetegn som vi ønsker skal prege oss og gi en retning:

- Vi vil søke Gud i Bibel og bønn
 - Alene og sammen med andre
 - Vi vil søke stillhet i hverdagen og i årets rytme
- Vi vil tjene Jesus der vi bor
 - Ved å bety noe for stedet og menneskene der vi bor
 - Ved å samarbeide med gode krefter i lokalsamfunnet
 - Uten å miste vårt globale engasjement for misjon
- Vi vil leve enklere
 - Vi vil oppmuntre hverandre til valg som forenkler livet
 - Vi vil ta ansvar for glede og minne hverandre om grunner vi har til å være takknemlige o glade
 - Vi vil ta vare på skaperverket og være nøysomme.
- Vi vil ha et åpent bord
 - Vi vil gjerne ha det godt sammen og være bra for hverandre
 - Vi vil være imøtekommende og gjestfrie overfor hverandre og omverdenen.

Dette er ingen oppskrift, ingen forutsetning, men en konkretisering av disippelskapet, noe vi kan strekke oss etter.

Er gudstjenestedeltagelse nødvendig del av disippelskap?

I et verdensvidt perspektiv er et disippelskap og gudstjenestefellesskap mangfoldig.

Det er kristne som ikke har anledning til å delta på gudstjeneste av sikkerhetshensyn, kan finne andre måter å ha fellesskap på – om det så er et digitalt kristent fellesskap som enkelte steder i Midt-Østen der Sat-7 er det fellesskapet som er der for dem.

For en kristen på Madagaskar vil gudstjenestefellesskapet være rikdommen, inspirasjonen og forutsetningen for disippelskapet.

Om ikke gudstjenestedeltagelse er nødvendig del av disippelskapet, så vil alle disipler ha et utbytte av å ha et forpliktende fellesskap - om mulig.

Helge S. Gaard

Generalsekretær | NMS

+47 95 93 76 66 | nms.no

Stefan Emmerhoff <se536@kirken.no>

man. 21. feb., 09:38

til meg

Når det gjelder spørsmålene dine vil jeg gjerne komme med noen korte betraktninger:

Hva innebærer disippelskap av Jesus i dagliglivet utenfor gudstjenesten?

Å være en kristen, Jesus etterfølger og disippel, gjelder alle dager. De første kristne ble kalt de som fulgte veien. Og Jesus omtaler seg selv som «veien, sannheten og livet. Poenget her er at å leve som kristen er ikke en vei man går inn på søndag formiddag kl 1100, og forlater etter gudstjenesten. Som kristne følger vi veien hver dag, på skole, jobb og fritid. Ikke som et stress, men som noe som gir livet retning, innhold, mål og mening. Derfor avslutter vi og hver gudstjeneste med velsignelsen, og deretter ordene: *Gå i fred. Tjen Herren med glede.*

Kan vi utlede en oppskrift fra Det nye testamentet?

Ja. For det første er Jesus frelser, men og forbilde for våre liv i møte med Gud og hverandre. For det andre var det siste Jesus ga oss før han for opp til himmelen ikke en først og fremst en misjonsbefaling eller dåpsbefaling, men en befaling om å gjøre disippel.

Er gudstjenestedeltagelse nødvendig del av disippelskap?

Jeg vil kanskje heller omformulere til en viktig del av disippelskapet.

Hebr.10:25 «*Og la oss ikke holde oss borte når menigheten vår samles, som noen har for vane. La oss heller oppmuntre hverandre, og det så mye mer som dere ser at dagen nærmer seg.*»

Jesus gikk fast i synagogen. Vi trenger nådemidlene og vi trenger fellesskapet. Og om troen, veien, er noe vi brenner for, da vil jo gudstjenestefellesskapet være noe vi virkelig lengter etter.

Lykke til med masteroppgaven!

Pax et bonum!

Hilsen

Stefan Emmerhoff

Domprost Stavanger

Tlf. 90 15 50 74

Anne Lise Ådnøy <aa232@kirken.no>

man. 21. feb., 14:52

til meg

Hva innebærer disippelskap av Jesus i dagliglivet utenfor gudstjenesten?

Når vi sendes ut fra gudstjenesten med den aronittiske velsignelsen, er det til vår gudstjeneste i hverdagen. Det alminnelige prestedømmet som vi er innviet til i dåpen betyr at vi er Guds medarbeidere og alles tjenere i livet hjemmet, på jobben, hele tida. Noen trenger et smil og en oppmuntring. Noen trenger at vi rydder kjøkkenet. Noen trenger en samtale om eksistensielle spørsmål. Alt vi er for hverandre er gudstjeneste.

Kan vi utlede en oppskrift fra Det nye testamentet?

Jeg har aldri tenkt på det som oppskrift, men det er jo mange bibeltekster som oppfordrer til nestekjærlighet. Evangeliets troverdighet henger sammen med disiplenes liv.

Er gudstjenestedeltagelse nødvendig del av disippelskap?

Så sant vi kan skal vi oppsøke gudstjenestefellesskapet. Noen har arbeidstid som gjør det vanskelig, andre har familieforpliktelser eller altfor lang vei og ikke bil. Vi blir ikke «målt» på hvor aktive vi er når fellesskapet samles. I gudstjenesten er Guds «verktøy» for å gi oss kjærlighet og rettledning fysisk tilstede som sakrament og forkynnelse.

Med vennlig hilsen

Anne Lise Ådnøy

Biskop i Stavanger

Tlf. 41107186

E-post: aa232@kirken.no

Egil Elling Ellingsen <egilelling@gmail.com>

fre. 18. feb., 12:26

til meg

Hva innebærer disippelskap av Jesus i dagliglivet utenfor gudstjenesten?

På et daglig plan: Hva sier Jesus til meg nå/i dag? Hva gjør jeg med det?

På et ukentlig månedlig plan: Hvordan ser det ut for meg å leve i de tre relasjonene Jesus modellerer – opp til Far, inn til fellesskapet, ut til verden?

I et livsperspektiv: Prosessen med å bli den Jesus ville vært, hvis han var meg (Dallas Willard sin definisjon av disippelskap)

Kan vi utlede en oppskrift fra Det nye testamentet?

Jeg har sett mange oppskrifter, og de fleste av dem gir nyttige perspektiver, men jeg har vanskelig for å se at en av dem alene gir oppskriften.

Er gudstjenestedeltagelse nødvendig del av disippelskap?

Å være en del av et forpliktende fellesskap er helt nødvendig. I vår tenkning ligger en rytme mellom tempelet og hjemmene, slik vi finner det i Apg til grunn. Men jeg tenker at her er det rom for forskjellighet, så lenge man har fellesskap.

Knut Holter <knut.holter@vid.no>

tor. 17. feb., 18:43

til Knut, meg

Hva innebærer disippelskap av Jesus i dagliglivet utenfor gudstjenesten?

Disippelskap dreier seg om å speile gudsrikekreftene inn i verden: å vitne om han som har brakt Guds rike nær gjennom omsorg for ensomme, syke, fattige, undertrykte og fremmede, Lukas 4:17-21. Jf. NoS 424, Eg har ei teneste stor for Gud.

Kan vi utlede en oppskrift fra Det nye testamentet?

Ikke en altfor definert oppskrift, men tydelig nok, jeg var sulten og dere kledte meg, Matteus 25:34-40

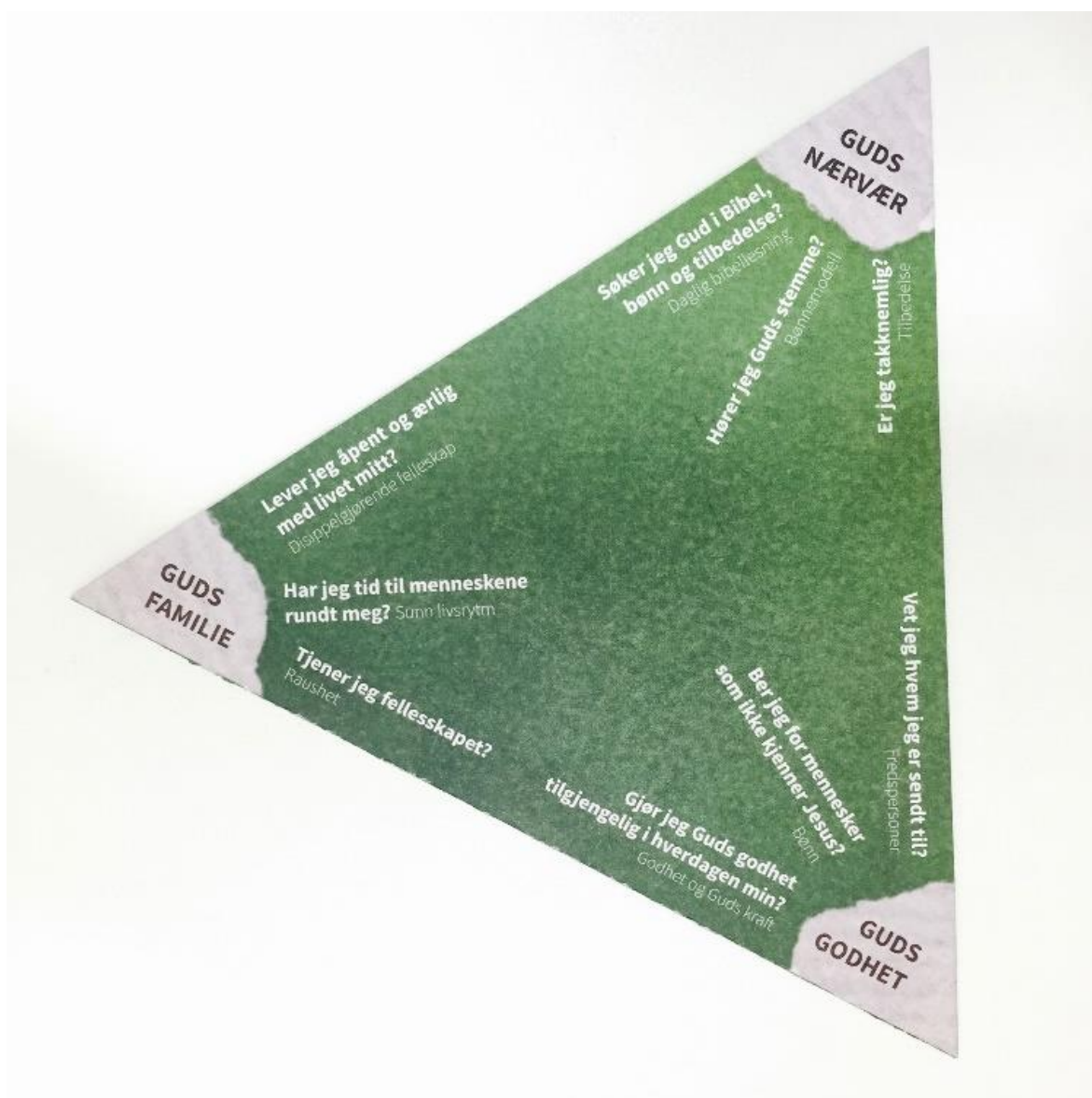
Er gudstjenestedeltagelse nødvendig del av disippelskap?

Spørsmålet peker i feil retning. Dersom gudstjeneste i det hele tatt er mulig så vil disipler oppsøke den. Dersom gudstjeneste ikke er mulig – pga. forfølgelse, ingen andre kristne, osv. – vil disippelen holde gudstjeneste for seg selv.

Vedlegg 2

Et praktisk uttrykk for disippelskap

I en praktiskeologisk orientert besvarelse om denne tematikken så bør man ha en praktisk orientert forståelse av disippelskap. Derfor vil jeg kort presentere en praktisk modell til etterfølgelse i vårtids kontekst. Denne modellen er hentet fra IMI-kirken.³⁸⁰ Årsaken til at jeg valgte IMI-kirkens modell på disippelskap er på grunn av dens relevans og simpelhet. Denne modellen er ikke en fasit som bør følges, men mer som hjelpende og konkretiserende retningslinjer når man skal prøve å praktisere disippelskap i vår postmoderne kontekst.

Figur 5 Hentet fra pastorwang.com

³⁸⁰ Modellen er hentet fra: <https://pastorwang.com/?cat=144>.

Denne modellen tar for seg tre aspekter av disippelskap: INN, OPP, og UT.³⁸¹

INN: Dette aspektet tar for seg inn mot Guds familie hvor følgende spørsmål blir gjeldene, som vist på modellen.

(1) *Lever jeg åpent og ærlig med livet mitt?* Hensikten og formålet med spørsmålet er å vise til det disippelgjørende fellesskapet. Dette er mye inspirert av Apostelgjerningene hvor disiplene levde nært til hverandre, både i kjærlighet og tid.

(2) *Har jeg tid til menneskene rundt meg?* Dette handler om livsrytmen, og hvorvidt man har gjort seg selv for travel. Kai Jensen (1899-1963), som var en dansk biskop skrev dette: «Det har jeg virkelig ikke tid til. Nej, vi får ikke tid. Det er riktig. Men vi må tage os tid – ellers tager tiden os.»³⁸² Det er nettopp denne travelheten som hinder i etterfølgelse som ble tydelig for Scandette og *Jesusveien* i eksperimentet deres.

(3) *Tjener jeg fellesskapet?* Raushet fremstilles som et viktig moment her, og gjennom Jesu bud om å elske hverandre så står dette meget sentralt.

OPP: Denne dimensjonen søker Guds nærvær i hverdagen. Hvor de åndelige disiplinene fremheves som viktige elementer til å følge etter Jesus.

(1) *Søker jeg Gud i Bibelen, bønn og tilbedelse?* Spørsmålet er veldig konkret og praktisk rettet. Bibel, bønn og tilbedelse fremheves av mange som helt nødvendig for tjeneste. N. T. Wright påpekte at det å daglig søke Gud gjennom åndelig disiplin var et elementært utgangspunkt i tjenesten som prest i den anglikanske kirken. I tillegg bemerket han at de av hans kollegaer som ikke gjorde dette, oftest falt fra og sluttet i sin tjeneste.³⁸³

(2) *Hører jeg Guds stemme?* Dette aspektet handler om en søker Guds ledelse gjennom bønn. Språkbruken for dette kan variere om en oppholder seg i Dnk eller i en karismatisk kirke, men i all hovedsak så handler det om å kjenne igjen herrens røst (Joh 10,27).

(3) *Er jeg takknemlig?* Takknemlighet handler om hjerteholdning og tilbedelse til Gud gjennom takksigelse ovenfor ham (Fil 4,6).

UT: Denne dimensjonen handler om å gjøre Guds godhet tilgjengelig. Her kommer det et

³⁸¹ Denne modellen er basert på modeller fra Mike Breen og Steve Cockram sin bok *Å bygge en disippelkultur* (2010).

³⁸² Sitatet er hentet fra John Steinar Jacobsen, *Skynd deg å hvile* (Oslo: Credo Forlag, 1992), 45.

³⁸³ Intervju av N.T. Wright: «Bible, prayer, sacrament, and ministring to the poor» N. T Wright on discipleship. <https://www.youtube.com/watch?v=ptrsd3hJXNc>.

tydelig evangelistisk preg, men satt i kontekst av å være en disippel der du er.

(1) *Gjør jeg Guds godhet tilgjengelig i hverdagen min?* Det første spørsmålet er kanskje en av de bedre formuleringene jeg har hørt i å ha et evangelistisk fokus som bærer et tydelig preg av nestekjærlighet. Godhetsfestivalen³⁸⁴ er et tydelig eksempel på denne praksisen.

(2) *Ber jeg for mennesker som ikke kjenner Jesus?* Bønn har en unik plass i NT, hvor Jesus ber sine disipler om å be (1. Joh 5,14-15; Mark 11,24; Matt 6,9-13). Bønn for andre mennesker er en konkret måte å vise omsorg og nestekjærlighet på.

(3) *Vet jeg hvem jeg er sent til?* Dette er kanskje noe som ikke umiddelbart gir gjenklang hos dem som ikke har vært i IMI-kirken. Med dette spørsmålet så henvises det til det at Jesus sendte disiplene sammen, ikke alene. Spørsmålet dreier seg da om hvem man er kalt til å leve ut disippelkallet med, og vandre i tro sammen med.

Avslutningsvis for dette kapittelet så ønsker jeg å igjen sitere Løvås: «Å være en disippel er å leve i en dyp og personlig relasjon til Jesus, hvor man identifiserer seg med Jesu hjerte for verden.»³⁸⁵

³⁸⁴ Godhetsfestivalen er en årlig hendelse, som startet med IMI-kirken, men hvor nå mange lokale menigheter i hele Norge har blitt med på. Det går ut på å sette av en uke i året til å praktisere godhet i sitt lokale nabolag, gratis. Dette er ment til å hjelpe menighetens medlemmer til å ha mer fokus på godhet resten av året også. Festivalen har i de siste årene vært med på å gi mange menigheter et fornyet fokus på å gjøre gode gjerninger og være til hjelp i lokalmiljøet. På forsiden står det: «Små ting gjort i kjærlighet forandrer verden.»

<https://www.godhet.no>

³⁸⁵ Tveitereid, 136. Sitatene er fra Knut Grønvik som skrev biografien om Løvås (oversatt av meg).